

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด จังหวัดกาญจนบุรี

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

นางสาวจิราวรรณ กังน้อย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด จังหวัดกาญจนบุรี

โดย

นางสาวจิราวรรณ กังน้อย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

**TOURISM DEVELOPMENT GUIDELINES FOR HINDAD HOT SPA,
KANCHANABURI PROVINCE**

By

Jirawan Kungnoi

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

MASTER OF ARTS

Program of Public and Private Management

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2009

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “ แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด จังหวัดกาญจนบุรี ” เสนอโดย นางสาวจิราวรรณ กังน้อย เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน

.....

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะตั้งกูร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

อาจารย์ ดร.สวรรณยา ชื่อเต็ม

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงเงิน ชื่อถักดี)

...../...../.....

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.วสิน อิงคพัฒนากุล)

...../...../.....

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.สวรรณยา ชื่อเต็ม)

...../...../.....

51601304 : สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน

คำสำคัญ : การพัฒนา/การท่องเที่ยว/น้ำพุร้อนหินดาด

จรรยาบรรณ กังน้อย : แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด จังหวัดกาญจนบุรี.
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : อ.ดร.สวรรยา ชื่อเล่มม. 134 หน้า.

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดบริการ โครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวบริเวณแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด จังหวัดกาญจนบุรี ศึกษาความต้องการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัด โครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาปรับปรุงคุณภาพ โครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาโดยใช้วิธีการสำรวจลักษณะทางกายภาพ การสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลหินดาด และผู้ประกอบการในแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด และแบบสอบถามนักท่องเที่ยวจำนวน 399 ชุด

ผลการศึกษาพบว่า การจัดโครงสร้างพื้นฐานการท่องเที่ยวด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายนอก โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.99$) โดยข้อที่ได้คะแนนอยู่ในระดับต่ำมี 2 ประการ คือการบริการด้านห้องสุขาภายนอกและห้องพยาบาล ส่วนสิ่งอำนวยความสะดวกภายในโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.08$) โดยข้อที่ได้คะแนนอยู่ในระดับต่ำมี 2 ประการ คือ การบริการด้านห้องสุขาภายในแหล่งน้ำพุ และบริเวณที่เก็บ อุปกรณ์เครื่องใช้ ส่วนโครงสร้างพื้นฐานการท่องเที่ยวด้านความปลอดภัยภายนอก โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.93$) โดยข้อที่ได้คะแนนอยู่ในระดับต่ำมี 2 ประการคือระบบป้องกันภัยและป้ายฉุกเฉิน ส่วนด้านความปลอดภัยภายในโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.28$) ไม่มีข้อใดที่ได้คะแนนอยู่ในระดับต่ำ ส่วนโครงสร้างพื้นฐานการท่องเที่ยวด้านการรักษาความสะอาดภายนอก โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.21$) ส่วนด้านการรักษาความสะอาดภายใน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.23$) ไม่มีข้อใดที่ได้คะแนนอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวในแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด มีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้อง พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ห้องสุขาทั้งภายนอกและภายใน ห้องพยาบาล บริเวณที่เก็บอุปกรณ์เครื่องใช้ภายในระบบป้องกันภัยและป้ายฉุกเฉินข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ในการวางแผน กำหนดนโยบายในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว อันเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวต่อไป

สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2552

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ .....

51601304 : MAJOR : PUBLIC AND PRIVATE MANAGEMENT

KEY WORDS : DEVELOPMENT/TOURISM/HINDAD HOT SPA

JIRAWAN KUNGNOI : TOURISM DEVELOPMENT GUIDELINES FOR HINDAD HOT SPA,
KANCHANABURI PROVINCE. THESIS ADVISOR : SAWANYA SEALEUM,Ph.D.. 134 pp.

The purpose of this research was to study tourism infrastructure and services for Hindad hot spa, Kanchanaburi province, and additionally to study demands and tourists' satisfaction on tourism infrastructure, which could be utilize as information for the quality development of tourism infrastructure. The researcher used methodology of physical appearance survey, in-depth interviews with officials and entrepreneurs who render services at Hindad hot spa, and district officials of Hindad as well as 399 questionnaires responded by tourists.

The research demonstrates the satisfaction scores for each aspect of the tourism infrastructure of Hindad hot spa as follows. Overall score of facilities outside the hot spring area was classified as the medium score with a score of 2.99 , of which two parts has the low score , that is, lavatory and first aid room services. The facilities inside the hot spring area also obtain medium score or a score of 3.08 for its overall score, of which the low score stemmed from two factors, that is, lavatory services inside the hot spring area and equipment storage area. Both of the outer and the inner areas of the hot spring were mediocre, which have scores of 2.93 and 3.28 respectively. The safety system and emergency signs were the factors of the outer area safety that make a low score, while none of the factors of inner area safety takes the low score. Cleanliness of both external and internal areas also finish with medium overall score, which obtains scores of 3.21 and 3.23 respectively and neither of them has any parts with a low score. Therefore, there's an urgent necessity for tourism infrastructure improvement in lavatories of both inside and outside the hot spring area, equipment storage inner area, safety system and emergency signs. The information gained from the study is beneficial to concern organization in terms of establishing policies for tourism infrastructure development, which could help promote tourism of Thailand later on.

Program of Public and Private Management   Graduate School, Silpakom University   Academic Year 2009

Student's signature .....

Thesis Advisor's signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ขอขอบพระคุณความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากอาจารย์ ดร.สวรรยา ชื่อเลื่อม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.วสิน อิงคพัฒนากุล และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงเงิน ชื่อภักดี ที่กรุณาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ คอยให้คำปรึกษา คำแนะนำ ช่วยเหลือศิษย์ด้วยความเมตตา ให้คำแนะนำในการตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เป็นอย่างดี ผู้วิจัยซาบซึ้งในพระคุณเป็นอย่างยิ่ง และขอขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้

กราบขอบพระคุณเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลหินลาด ตำบลหินลาด อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ที่ให้ความช่วยเหลือและความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล

กราบขอบพระคุณ คุณแม่ (พิมมาศ กังน้อย) คุณพ่อ (ณรงค์ กังน้อย) ที่เป็นผู้ให้ทุนการศึกษา ซึ่ให้เห็นถึงความสำเร็จของการศึกษา คอยแนะแนวทางในการดำเนินชีวิต และเป็นกำลังใจให้ลูกเสมอมา

ท้ายสุดนี้ ขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนร่วมในการทำวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ในทุกๆ ขั้นตอน หากบุคคลใดที่มีไต่เอ่ยนาม ผู้วิจัยใคร่ขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์บุรีรัมย์ สงวนลิขสิทธิ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	2
ขอบเขตการศึกษา.....	2
ขั้นตอนการศึกษา	3
คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา.....	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	5
แนวคิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	5
ประเภทของการท่องเที่ยว	15
แนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	18
แนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	26
แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	31
แหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อน.....	34
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ.....	40
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	43
3 ระเบียบวิธีการศึกษา.....	46
กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	46
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	46
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	47
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	48
การวิเคราะห์ข้อมูล	48

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	50
ตอนที่ 1 บริบททั่วไปของพื้นที่ศึกษาแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด	50
ตอนที่ 2 การจัดบริการ โครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว	55
ตอนที่ 3 ความต้องการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว	66
ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด	79
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	82
สรุปผลการศึกษา.....	82
อภิปรายผลการศึกษา.....	87
ข้อเสนอแนะในการศึกษา.....	88
บรรณานุกรม	98
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก แบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษา.....	102
ภาคผนวก ข แบบสำรวจที่ใช้ในการศึกษา	109
ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการศึกษา.....	125
ประวัติผู้วิจัย	134

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ตารางแสดงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรี.....	53
2	โครงสร้างพื้นฐานด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	55
3	ตารางแสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง.....	67
4	ตารางแสดงข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด	71
5	ตารางแสดงข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ด้านความปลอดภัยในพื้นที่ให้บริการแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด ..	75
6	ตารางแสดงข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวด้านการรักษา ความสะอาดในพื้นที่ให้บริการ แหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด	77
7	ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดบริการ โครงสร้างพื้นฐาน ที่อยู่ในระดับต่ำ.....	88
8	แนวทางการพัฒนาการจัดบริการ โครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว จำแนกตามความพึงพอใจระดับต่ำ.....	89
9	ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดบริการ โครงสร้างพื้นฐาน ที่อยู่ในระดับปานกลาง	91
10	แนวทางการพัฒนาการจัดบริการ โครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว จำแนกตามความพึงพอใจระดับปานกลาง	92
11	ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดบริการ โครงสร้างพื้นฐาน ที่อยู่ในระดับสูง.....	96
12	แนวทางการพัฒนาการจัดบริการ โครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว จำแนกตามความพึงพอใจระดับสูง.....	97

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี	52
2	บ่อน้ำพุร้อนหินดาดซึ่งอยู่ติดลำธารน้ำจากน้ำตกผาดาด.....	54
3	ห้องสุขาบริเวณลานจอดรถ	58
4	ลานจอดรถบริเวณแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำพุร้อนหินดาด.....	58
5	ป้ายบอกทางภายนอกแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด	59
6	ห้องผลัดเปลี่ยนเสื้อผ้าบริเวณบ่อน้ำพุร้อนหินดาด	60
7	ห้องสุขาภายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำพุร้อนหินดาด	61
8	ทางเดินสำหรับคนพิการบริเวณแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำพุร้อนหินดาด	62
9	บ่อแช่น้ำพุร้อนบริเวณแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำพุร้อนหินดาด.....	63

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้ให้กับประเทศไทยเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังประเทศไทย ในปี 2550 มีจำนวน 161,746,861 คน และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2551 มีจำนวน 162,684,075 คน นำเงินตราเข้าสู่ประเทศไทยในปี 2550 มากถึง 848,244.30 ล้านบาท และปี 2551 ประมาณ 898,818.70 ล้านบาท (สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว 2551) ทั้งในรูปของการจำหน่ายสินค้าและบริการ การสร้างอาชีพ ด้วยข้อได้เปรียบด้านความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยวในประเทศไทย ทั้งทรัพยากรการท่องเที่ยวทางโบราณสถาน เช่น วัด ปราสาทหิน อุทยานประวัติศาสตร์ ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น งานตักบาตรเทโว งานไหลเรือไฟ งานสงกรานต์ และทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น ภูเขา แม่น้ำ น้ำตก ชายหาด หมู่เกาะ น้ำพุร้อน โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวประเภทแหล่งน้ำพุร้อนที่ในปัจจุบันพบได้ประมาณ 112 แห่ง กระจายอยู่ทั่วไปตั้งแต่ทางภาคเหนือ ภาคตะวันตก ภาคกลาง และภาคใต้ วัดอุนท์ภูมิน้ำร้อนที่ผิวดินอยู่ในช่วง 40 – 100 องศาเซลเซียส โดยทั่วไป เรารู้จักน้ำพุร้อนเนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าน้ำพุร้อนทำให้นักท่องเที่ยวผ่อนคลายและเพลิดเพลิน อีกทั้งยังมีประโยชน์ในการรักษาโรคปวดวิถีประสาท และโรคปวดข้อ การอาบน้ำพุร้อนเป็นประจำจะช่วยให้การฟื้นฟูสมรรถภาพ และทำให้การไหลเวียนของโลหิตดีขึ้น เป็นต้น

น้ำพุร้อนหินดาด ตั้งอยู่ที่ ตำบลหินดาด อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแห่งหนึ่งที่มีความนิยมจากนักท่องเที่ยวชาวไทย เพราะนอกจากจะมีความสวยงามตามธรรมชาติแล้ว ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 และยังเชื่อว่ามีสรรพคุณในการบำบัดรักษาโรคเหน็บชาและไขข้ออักเสบได้ จึงเกิดการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพขึ้น (วารสารการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2551: 24-25)

จากการที่แหล่งน้ำพุร้อนหินดาด ได้รับความนิยมนักท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยว ที่เพิ่มมากขึ้นนั้นทำให้ระบบสาธารณสุข โภค และสิ่งแวดล้อมความสะดวกไม่เพียงพอในการรองรับ นักท่องเที่ยว

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา การจัดบริการ โครงสร้างพื้นฐานการท่องเที่ยวด้าน สิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย ด้านการรักษาความสะอาด ความต้องการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวในแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาแหล่งน้ำพุร้อนหินดาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

2. ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.1 เพื่อศึกษาการจัดบริการ โครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว 3 ด้าน คือ ด้าน สิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย และด้านการรักษาความสะอาดในแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด

2.2 เพื่อศึกษาความต้องการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดบริการ โครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว 3 ด้าน คือ ด้าน สิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย และด้านการรักษาความสะอาด ในแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด

2.3 เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพ โครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว บริเวณแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

3. ขอบเขตของการศึกษา

3.1 ขอบเขตเชิงประชากร

1. นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังน้ำพุร้อนหินดาด
2. เจ้าหน้าที่และผู้ประกอบการในแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด
3. เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลหินดาด

3.2 ขอบเขตเชิงเนื้อหา

ศึกษาโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวในแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด 3 ด้าน ได้แก่ ด้าน สิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย และด้านการรักษาความสะอาด และศึกษาความต้องการ และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวก ความปลอดภัย และการรักษา ความสะอาด ในแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุง คุณภาพโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวต่อไป

3.3 ขอบเขตเชิงพื้นที่

พื้นที่ศึกษาสำหรับการศึกษาคครั้งนี้ คือ แหล่งน้ำพุร้อนหินดาด (กุ่มมั่ง) ตำบลหินดาด อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี

3.4 ขอบเขตเชิงเวลา

การศึกษาคครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตั้งแต่เดือน สิงหาคม 2552 ถึง เมษายน 2553 รวมระยะเวลา 9 เดือน

4. ขั้นตอนของการศึกษา

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยใช้แบบสัมภาษณ์ แบบสำรวจ และแบบสอบถาม

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.4 การสรุปผลการศึกษา

4.5 การเสนอแนะ

5. คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา

โครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งบริการพื้นฐานสำหรับนักท่องเที่ยว 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการรักษาความปลอดภัย และด้านการรักษาความสะอาด

การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางเพื่อพักผ่อนคลายเครียด แสวงหาประสบการณ์แปลกใหม่ โดยมีเงื่อนไขว่าการเดินทางนั้น เป็นการเดินทางเพียงชั่วคราว ผู้เดินทางจะต้องไม่ถูกบังคับให้เดินทาง โดยรวมการเดินทางเพื่อประชุม สัมมนา เพื่อความรู้ เพื่อการกีฬา เพื่อติดต่อธุรกิจ ตลอดจนเยี่ยมเยือนญาติพี่น้อง

นักท่องเที่ยว หมายถึง นักท่องเที่ยวชาวไทย ซึ่งท่องเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรี ในลักษณะของการทัศนอาจรแต่ไม่ได้อาศัยอยู่ในจังหวัดกาญจนบุรี

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ทราบถึงคุณภาพโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม ความสะอาด ด้านความปลอดภัย และด้านการรักษาความสะอาด ในแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด

6.2 ทราบถึงความต้องการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวในแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม ความสะอาด ด้านความปลอดภัย และด้านการรักษาความสะอาด

6.3 ข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ในการนำไปพัฒนาปรับปรุงคุณภาพโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว ให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การส่งเสริมการท่องเที่ยวต่อไป

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด จังหวัดกาญจนบุรี ผู้ศึกษาได้ทบทวนเอกสาร ศึกษาหลักการ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ อาทิ เช่น เอกสาร ตำรา งานวิจัยและระบบสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา ในประเด็นต่อไปนี้

1. แนวคิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
2. ประเภทของการท่องเที่ยว
3. แนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
4. แนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ
5. แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
6. แหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อน
7. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ
8. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวหรือการพัฒนาการท่องเที่ยว ควรเน้นความยั่งยืนเพื่อให้เกิดดุลยภาพทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ดังนั้นผู้ศึกษาจึงจะนำหลักการ แนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืนมาประยุกต์ใช้กำหนดกรอบแนวคิดในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

1.1 ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2549: 6) กล่าวถึงการท่องเที่ยว ว่าหมายถึง การเดินทางเพื่อพักผ่อนคลายเครียด แสวงหาประสบการณ์แปลกใหม่ โดยมีเงื่อนไขว่าการเดินทางนั้น เป็นการเดินทางเพียงชั่วคราว ผู้เดินทางจะต้องไม่ถูกบังคับให้เดินทาง

โดยรวมการเดินทาง เพื่อประชุม สัมมนา เพื่อความรู้ เพื่อการศึกษา เพื่อติดต่อธุรกิจ ตลอดจนเยี่ยมเยียนญาติพี่น้อง

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2549: 16) กล่าวถึงการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่าหมายถึง การกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์และการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว รวมทั้งปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพแก่สมาชิกของสังคมในปัจจุบันและในอนาคต โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาด สามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และใช้ประโยชน์ตลอดไป

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548: 7) กล่าวถึง การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่าหมายถึง การท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่และกลุ่มเล็กที่มีการจัดการอย่างดีเยี่ยมเพื่อสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจอย่างไม่เสื่อมคลาย ธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุงคุณภาพให้มีผลกำไรอย่างเป็นธรรม ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสม โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยือนสม่ำเสมออย่างเพียงพอ แต่มีผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดหรือไม่มีเลยอย่างยั่งยืน

ประเวศ ะสี (อ้างในศรีชัยเลิศรัศมีมงคล 2540: 12) กล่าวถึง การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่าหมายถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีลักษณะของการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรมที่ดี ได้เข้าใจคุณค่าอันสูงส่งของวัฒนธรรมนั้นจะเป็นสิ่งก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่าย ทำให้คนไทยมีความรู้มากขึ้น ได้รายได้จากความรู้ และนักท่องเที่ยวได้รรถประโยชน์จากพุทธศาสนา ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้มีคุณภาพของการพัฒนาเกิดขึ้น

พิเศษ เจียจันทร์พงษ์ (2540: 3) กล่าวถึง การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ว่าหมายถึง การท่องเที่ยวที่มีได้ทำลายทรัพยากรท่องเที่ยวให้หมดเปลืองหรือหมดไป ยังคงเป็นทรัพยากรที่ดึงดูดใจให้มีการท่องเที่ยวได้อย่างไม่มีวันหมดสิ้น

ดังนั้นความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยทรรสนะของผู้ศึกษาสรุปว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การเดินทางเพื่อพักผ่อนคลายเครียด แสวงหาประสบการณ์แปลกใหม่ โดยมีเงื่อนไขว่าการเดินทางนั้น เป็นการเดินทางเพียงชั่วคราว ผู้เดินทางจะต้องไม่ถูกบังคับให้เดินทาง การท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างดี เพื่อใช้ประโยชน์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวรวมทั้งปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพแก่สมาชิกของสังคมในปัจจุบันและในอนาคต โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาด โดยส่งผลกระทบทางลบต่อเอกลักษณ์ของธรรมชาติวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดหรือไม่มีเลยอย่างยั่งยืน

1.2 แนวคิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

เป็นแนวคิดที่มุ่งดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในการปรับปรุงและเสริมแต่งแหล่งท่องเที่ยว จากสภาพเดิมไปสู่สภาพใหม่ที่ดีขึ้นเหมาะสมกับ ความต้องการของนักท่องเที่ยว ในขณะเดียวกัน ก็ต้องอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวควบคู่กันไปด้วย ในหัวข้อนี้จะทำการศึกษาถึงแนวทางการพัฒนา สำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่แล้ว และแนวทางการพัฒนาสำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นใหม่

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548: 247-256) กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาสำหรับแหล่งท่องเที่ยว ที่มีอยู่แล้วอย่างเป็นขั้นตอนมี 8 ขั้นตอนดังต่อไปนี้คือ

ขั้นตอนที่ 1

สำหรับแหล่งท่องเที่ยว เป็นการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ของประเทศหรือจังหวัด นั้นว่ามีแหล่งท่องเที่ยวประเภทใดอยู่บ้าง มากน้อยเท่าใด โดยดำเนินการสำรวจ ตรวจสอบ ศึกษา ค้นคว้าว่ามีแหล่งท่องเที่ยวประเภทใดบ้าง แล้วจัดทำบัญชีรายชื่อแหล่งท่องเที่ยวแยกตามประเภท แหล่งท่องเที่ยวตามการแบ่งประเภทของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ประกอบด้วยสถานที่ตามธรรมชาติ หรือเป็น มรดกทางธรรมชาติที่มีจุดเด่นในตัวของมันเอง เช่นมีหาดทรายสวยงาม เกาะแก่งต่างๆ มีถ้ำ น้ำตก ภูเขา ภูมิประเทศแปลกๆ ตามธรรมชาติ ป่าไม้ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ โดยเฉพาะป่าดงดิบ ในเขตร้อน ลักษณะภูมิประเทศแปลกๆ เช่นชะง่อนผา (ภูชี้ฟ้า) โกรกธาร (ออบหลวง) เสาดิน (น่าน้อย) แวะเมืองผี (แพร่) เขามีถ้ำบ้านบรราบเรียบแต่ขอบสูงชัน (ภูกระดึง) น้ำพุร้อน บางแห่งมี ภูมิอากาศเด่น เช่นแสงแดดจัด (อาบแดด) อากาศหนาวเย็นในฤดูหนาว (ดอยอินทนนท์ ดอยอ่างขาง และภูเรือ) จุดเด่นตามธรรมชาติเหล่านี้ย่อมเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชม โดยสำรวจ ตรวจสอบในแต่ละพื้นที่ของประเทศหรือจังหวัดนั้นว่ายังมีแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ หลงเหลือ อยู่หรือไม่ บางแห่งขาดการสำรวจพัฒนาและฟื้นฟูให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ขาดเส้นทางคมนาคม ขนส่งที่สามารถเข้าถึงได้ ขาดการแนะนำประชาสัมพันธ์ให้รู้จักกันอย่าง แพร่หลาย หากมี การพัฒนา และส่งเสริมตลาดท่องเที่ยวจะกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ หรือหากพื้นที่ใดมีป่าไม้ หนองบึง มีสัตว์ป่าโดยเฉพาะนกนานาชนิดก็สามารถจัดกิจกรรมการดูนก เดินป่า ท่องทะเลสาบ (ศึกษาสัตว์น้ำหรือนกน้ำชนิดต่างๆ) ซึ่งปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว ที่จะเข้าไปเดินป่า ล่องแก่ง พายเรือ ล่องแพ ไต่เขา เป็นต้น จากนั้นก็จัดทำบัญชีรายชื่อแหล่ง ท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติของประเทศหรือจังหวัดนั้นขึ้นมา

2. แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ จัดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ สิ่งเหล่านี้เกิดจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่สร้างไว้และตกทอดมาถึงลูกหลานสามารถใช้ให้เกิดประโยชน์ในการท่องเที่ยวได้ อย่างไรก็ดี หลายบริเวณเกิดความเข้าใจผิดของประชาชนในท้องถิ่น ได้ทำลาย ชุบค้น โบราณสถาน โบราณวัตถุ ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมปรักหักพังจนยากแก่การบูรณะซ่อมแซมให้คงรูปร่างเดิมได้ อย่างไรก็ตามยังคงมีโบราณสถาน โบราณวัตถุอีกมากมายในแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะสิ่งปลูกสร้างทางศาสนา วัดวาอารามเก่าๆ หากได้มีการบูรณะฟื้นฟูขึ้นหลักฐานทางประวัติศาสตร์สามารถนำมาเผยแพร่ ก็จะมีนักท่องเที่ยวสนใจมาเที่ยวชม หรือมีการจัดสร้างพิพิธภัณฑ์รวบรวมสิ่งที่เป็นหลักฐานของกลุ่มชนในอดีต ไว้ให้เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ทางโบราณคดี หากได้มีการศึกษาวิจัย สืบค้น ค้นหา อาจค้นพบแหล่งโบราณคดีใหม่ๆ เพิ่มขึ้นอีกก็ได้ จากนั้นการจัดทำบัญชีรายชื่อแหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุของประเทศหรือจังหวัดนั้นขึ้นมา

3. แหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรม ความเป็นอยู่ และวิถีชีวิตของกลุ่มชนในสังคมหนึ่ง สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมได้ จึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่ม เช่น กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน กลุ่มทอผ้า กลุ่มจักสาน กลุ่มทำเครื่องเงิน กลุ่มเครื่องเงิน กลุ่มลงรักปิดทอง เป็นต้น ในบางชุมชนเหลือแต่ตำนาน ขาดการสานต่อ แต่บางแห่งยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีสืบต่อกันมา เช่น การทอผ้าบ้านหาดเสี้ยวศรีสัชนาลัย สุโขทัย การทอผ้าลายน้ำไหลที่น่าน การทอผ้าตีนจกที่อำเภอแม่แจ่ม การทอผ้าไหม และไหมมัดหมี่ที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นต้น หัตถกรรมพื้นบ้านเหล่านี้ หลายประเภทได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากโครงการศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีค่ายิ่ง นอกจากสิ่งที่น่าสนใจดังกล่าวแล้ว ยังมีกลุ่มชนบางกลุ่มที่มีวิถีการดำรงชีวิต ความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ที่น่าสนใจ เช่นชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ทางภาคเหนือ ชาวเล เงาะซาไกทางภาคใต้ ชาวภูไท ไทยพวนทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นต้น ล้วนเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจให้ผู้คนเข้ามาเที่ยวชม นอกจากนี้อาจมีถาวรวัตถุทางศาสนา แม้แต่วัดวาอารามและมีพระภิกษุที่มีชื่อเสียง เช่นวัดบ้านไร่ (दानขุนทด) เป็นวัดที่มีผู้มาแสวงบุญในแต่ละเดือนจำนวนมาก เป็นต้น อย่างไรก็ตามศิลปวัฒนธรรมประเพณีบางแห่งอาจมีการฟื้นฟูจัดทำขึ้นใหม่ เช่น ประเพณีลอยกระทงของสุโขทัย หรือที่มีอยู่แล้วของเชียงใหม่ ประเพณีวันขึ้นปีใหม่ (สงกรานต์) ของทางภาคเหนือ ประเพณีงานแห่บั้งไฟ ประเพณีไหลเรือไฟทางภาคอีสาน งานบุญเดือนสิบของนครศรีธรรมราช เป็นต้น สิ่งเหล่านี้นอกจากจะดึงดูดชาวไทย แม้แต่ชาวต่างประเทศก็นิยมเดินทางมาท่องเที่ยวในเทศกาลดังกล่าวมากมาย ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านการกระจายรายได้ทั้งทางตรง และทางอ้อมแก่ท้องถิ่นนั้น ๆ จากนั้นการจัดทำบัญชีรายชื่อแหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และ

กิจกรรมของประเทศหรือจังหวัดนั้นขึ้นมา จากนั้นก็ทำการประเมินศักยภาพของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว เพื่อจัดอันดับความเร่งด่วนในการพัฒนา ก็จะได้แหล่งท่องเที่ยวตามอันดับก่อนหลังของการพัฒนา

ขั้นตอนที่ 2

การจัดแบ่งเขตพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยว (Zoning) เป็นการแบ่งพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยวออกเป็นเขตต่าง ๆ ตามความสำคัญของระบบนิเวศและกิจกรรมที่ยอมรับได้ เพื่อควบคุมกิจกรรมของแต่ละพื้นที่ให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและการใช้ประโยชน์ นอกจากนี้ยังเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในการจัดการและสร้างความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติที่จะเข้าไปดำเนินงานในแต่ละเขตพื้นที่ โดยปกติการจัดแบ่งเขตพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยวมักจัดแบ่งเป็น 8 เขตพื้นที่ คือ

1. เขตพื้นที่บริการข้อมูลทางการท่องเที่ยว (Tourist Information Zone) เป็นเขตพื้นที่ให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือน เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้รับทราบข้อมูล และความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว พร้อมทั้งให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในการปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง ตั้งแต่ก่อนเข้าไปท่องเที่ยว ในขณะที่กำลังท่องเที่ยว และหลังการท่องเที่ยว โดยมีเอกสารสิ่งพิมพ์ แผนที่ คู่มือ โสตทัศนศึกษา และนิทรรศการประกอบมักเป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้ทางเข้าแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากต้องการให้นักท่องเที่ยวเข้าไปแวะเยี่ยมชมก่อนเพื่อรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว

2. เขตพื้นที่บริการธุรกิจท่องเที่ยว (Tourist Business Zone) เป็นเขตพื้นที่ให้บริการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือน เช่น การให้บริการด้านที่พักแรม การให้บริการด้านอาหารเครื่องดื่ม การให้บริการด้านมัคคุเทศก์ การให้บริการด้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก การให้บริการด้านการสื่อสาร เป็นต้น มักเป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้เขตพื้นที่นันทนาการเพื่อการท่องเที่ยว อันจะทำให้ นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาใช้บริการได้อย่างสะดวก โดยเป็นพื้นที่ที่ไม่มีจุดเด่นทางธรรมชาติที่ต้องรักษาไว้

3. เขตพื้นที่นันทนาการเพื่อการท่องเที่ยว (Tourist Recreation Zone) เป็นเขตพื้นที่ที่มีจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวหรือมีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวตั้งอยู่ เพื่อให้ผู้มาเยือนได้สัมผัสความงามและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจและศึกษาความรู้จากแหล่งท่องเที่ยว จัดเป็นเขตพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจมากที่สุด

4. เขตพื้นที่สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ (Natural Environment Zone) เป็นเขตพื้นที่ที่มีสภาพทางธรรมชาติสมบูรณ์ มีความคงทนพอสมควรเหมาะสำหรับการศึกษาธรรมชาติหรือทำ

กิจกรรมนันทนาการบางชนิด เช่น การเดินป่า การส่องสัตว์ การตั้งแคมป์ เป็นต้น โดยจะสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเฉพาะที่จำเป็นและไม่ทำลายธรรมชาติ

5. เขตพื้นที่ประวัติศาสตร์ (Historical Zone) เป็นเขตพื้นที่ที่มีหลักฐานสำคัญทางด้านมนุษยศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หรือซากดึกดำบรรพ์เหมาะสำหรับการศึกษาค้นคว้าด้านประวัติศาสตร์ และโบราณคดีของมนุษยชาติ

6. เขตพื้นที่หวงห้าม (Restricted Zone) เป็นเขตพื้นที่ที่ไม่อนุญาตให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชม เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ต้องการอนุรักษ์ไว้เพื่อความสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยวหรืออาจเป็นพื้นที่ที่ต้องการอนุรักษ์ไว้เพื่อความสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยวหรืออาจเป็นพื้นที่ที่มีอันตรายสำหรับนักท่องเที่ยวหรือเป็นพื้นที่ที่ไม่ต้องการเปิดเผยให้นักท่องเที่ยวเห็น เช่น เขตพื้นที่อนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า เขตพื้นที่อนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร เขตพื้นที่สงวนสภาพแหล่งท่องเที่ยว เขตพื้นที่สูงชันไม่ปลอดภัย เขตที่พักอาศัยของพนักงานเจ้าหน้าที่ เขตสงวนवास เป็นต้น จึงเป็นเขตพื้นที่ที่ห้ามนักท่องเที่ยวเข้าไปโดยเด็ดขาด

7. เขตพื้นที่กิจกรรมพิเศษ (Special Use Zone) เป็นเขตพื้นที่ที่กำหนดขึ้นเพื่อประกอบกิจกรรมที่ไม่ใช่กิจกรรมในหน้าที่ของแหล่งท่องเที่ยว นั่นมักเป็นกิจกรรมที่ขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ของการจัดแบ่งพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยว และอยู่นอกเหนืออำนาจการควบคุมของแหล่งท่องเที่ยว แต่มีความจำเป็นต้องดำเนินการด้วยเหตุผลอื่น ๆ เช่น เพื่อความมั่นคงโดยติดตั้งสถานีเรดาร์ไว้ หรือเพื่อการพัฒนาการเกษตร โดยสร้างอ่างเก็บน้ำ หรือเพื่อความเจริญของท้องถิ่น โดยตั้งเสาไฟฟ้าแรงสูง เป็นต้น

8. เขตพื้นที่กันชนหรือป้องกัน (Buffer Zone) เป็นเขตพื้นที่โดยรอบของแหล่งท่องเที่ยวที่จำเป็นต้องกันไว้เพื่อป้องกันการบุกรุกทำลายแหล่งท่องเที่ยวของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในละแวกนั้น มักใช้ถนน หรือคูคลองที่อยู่ใกล้เป็นแนวกันชน หรืออาจสร้างรั้วล้อมเป็นแนวกันชนก็ได้ ซึ่งพื้นที่กันชนจะมีมาก หรือน้อยขึ้นอยู่กับลักษณะทางกายภาพที่เห็นเด่นชัดของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว

ในการจัดแบ่งเขตพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งย่อมแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับลักษณะทางชีวภาพระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์ที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพื่อช่วยลดความขัดแย้งระหว่างการอนุรักษ์ทรัพยากรกับการใช้ประโยชน์ของมนุษย์

ขั้นตอนที่ 3

การกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวในแต่ละเขตพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการสร้างเสริมสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับแต่ละเขตพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อปรับปรุงพื้นที่ให้ใช้ประโยชน์เพิ่มขึ้นรวมทั้งรักษาสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น เช่น การตกแต่งเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ในแต่ละเขตพื้นที่ กำหนดสิ่งปลูกสร้างให้เหมาะสมกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมในแต่ละเขต กำหนดระบบป้องกันและกำจัดมลพิษที่เหมาะสมในด้านต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งแต่ละเขตพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยวย่อมต้องการสิ่งก่อสร้างในการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ในเขตพื้นที่บริการข้อมูลทางการท่องเที่ยวอาจต้องการก่อสร้างอาคารศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารทางการท่องเที่ยว พร้อมทั้งก่อสร้างลานจอดรถและทางเดินเท้า ส่วนในเขตพื้นที่บริการธุรกิจท่องเที่ยวเป็นเขตที่สามารถพัฒนาสิ่งก่อสร้างที่จะอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวได้ค่อนข้างมาก เนื่องจากเป็นบริเวณที่ไม่มีจุดเด่นทางธรรมชาติที่ต้องรักษาไว้ อาจก่อสร้างที่พักแรม ร้านอาหาร ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ฯลฯ สำหรับเขตพื้นที่นันทนาการเพื่อการท่องเที่ยวสามารถพัฒนาสิ่งก่อสร้างอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวได้อย่างจำกัด อีกทั้งต้องมีมาตรการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวให้เหลือน้อยที่สุด อาจก่อสร้างที่พักผ่อนชมทิวทัศน์ ห้องสุขา และควรมีภาชนะรองรับขยะให้เพียงพอ อีกเขตหนึ่งคือเขตพื้นที่หวงห้ามนั้น ควรมีการพัฒนาสิ่งก่อสร้างอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวด้วย ถ้าหากจำเป็นก็ให้มีน้อยที่สุด เพื่อมิให้เกิดการรบกวนหรือเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ฉะนั้นการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวจำต้องคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้ 7 ประการคือ

1. การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวด้านทั่วไปในแหล่งท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงจิตสำนึกในการร่วมอนุรักษ์แหล่งการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว
2. การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวด้านทั่วไปในแหล่งท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมตามมาตรฐานทางวิศวกรรม เพื่อความทนทานและความปลอดภัย
3. การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวด้านทั่วไปในแหล่งท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงการใช้พลังงานอย่างประหยัด
4. การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวด้านทั่วไปในแหล่งท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงการใช้น้ำอย่างประหยัด

5. การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวด้านทั่วไปในแหล่งท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงการจัดการของเสียอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว

6. การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวด้านทั่วไปในแหล่งท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงความสะดวกในการใช้งานและความสะดวกในการดูแลรักษา

7. การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวด้านทั่วไปในแหล่งท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงความงดงามและมีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม หากคำนึงแต่ความสะดวก และประหยัดบางครั้งอาจทำลายสุนทรียภาพของแหล่งท่องเที่ยวได้

ขั้นตอนที่ 4

การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเสริมในแหล่งท่องเที่ยวทั้งธรรมชาติและวัฒนธรรม เป็นการสร้างเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรม เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ และความเพลิดเพลินเพิ่มมากขึ้น โดยมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวต่อกลุ่มกิจกรรม โดยไม่สร้างผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม เช่นกิจกรรมเดินป่า กิจกรรมถ่ายรูปหรือถ่ายวิดีโอ กิจกรรมศึกษาธรรมชาติหรือวัฒนธรรม กิจกรรมพายเรือหรือล่องแพ กิจกรรมขี่จักรยานหรือขี่ช้าง กิจกรรมปีนเขาหรือไต่เขา กิจกรรมเล่นกีฬา หรือชมกีฬา กิจกรรมปลูกป่า กิจกรรมเก็บผลไม้ในสวน กิจกรรมฝึกสมาธิ กิจกรรมสนทนาธรรม เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 5

การประเมินขีดความสามารถรองรับนักท่องเที่ยวของแต่ละเขตพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยว เป็นการประเมินขีดความสามารถรองรับของแต่ละเขตพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยวว่าจะรองรับนักท่องเที่ยวได้มากที่สุดเท่าไร เพื่อจะได้นำมากำหนดปริมาณ การควบคุมและมาตรการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับเขตพื้นที่นั้น ๆ เพื่อป้องกันปัญหาความแออัด ขยะมูลฝอยตกค้าง เสียรบกวน การทำลายแหล่งท่องเที่ยว ฯลฯ นอกจากนี้ยังต้องเคร่งครัดไม่ควรอะลุ่มอล่วยจนผิดหลักการประเมินที่กำหนดไว้ ซึ่งขีดความสามารถรองรับนักท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยวสามารถแยกพิจารณาได้ 5 ด้าน คือ

1. ขีดความสามารถรองรับนักท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจ
2. ขีดความสามารถรองรับนักท่องเที่ยวด้านกายภาพ

3. วัดความสามารถรองรับนักท่องเที่ยวด้านสังคม
4. วัดความสามารถรองรับนักท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อม
5. วัดความสามารถรองรับนักท่องเที่ยวด้านความรู้สึก

ขั้นตอนที่ 6

การให้การศึกษาดังผลกระทบของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว เป็นการให้การศึกษาดังความเข้าใจในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของตนเองและธุรกิจของตนเองที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งยังสามารถให้ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมแก่เจ้าหน้าที่พนักงานของตนเอง และปลูกจิตสำนึกให้พวกเขาอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวด้วย

ขั้นตอนที่ 7

การจัดให้มีข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องการรู้เป็นการจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยว เช่น แนะนำประวัติแหล่งท่องเที่ยว แนะนำเขตพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว แนะนำจุดท่องเที่ยวที่น่าสนใจ แนะนำกิจกรรมท่องเที่ยว เป็นต้น อาจจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว โดยมีการฉายสไลด์หรือวิดีโอให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว หรือมีการแจกแผ่นพับเกี่ยวกับการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวก็ได้ นอกจากนี้ควรจัดทำสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว ที่เป็นเครื่องมือให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และต้องทำการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวให้กว้างขวาง หากสามารถจัดทำเป็นคู่มือแจกให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมก็จะเป็นประโยชน์อย่างมาก

ขั้นตอนที่ 8

การจัดหางบประมาณในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เพียงพอ เป็นการจัดหาคน เงิน วัสดุ มาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืน ซึ่งต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก จึงเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่ต้องจัดหางบประมาณให้เพียงพอ หรืออาจเก็บค่าเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว เพื่อนำรายได้มาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

1.3 แนวคิดการพัฒนาสำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นใหม่

แหล่งท่องเที่ยวบางอย่างสามารถสร้างขึ้นมาใหม่ได้ เช่น การพัฒนาพื้นที่รกร้างว่างเปล่าให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ หรือพัฒนาพื้นที่แหล่งน้ำ อ่างเก็บน้ำ ป่าชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ หรือฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้านที่เคยมีในอดีตและถูกลืมไปแล้วให้กลับคืนเป็นแหล่งท่องเที่ยว หรือสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวขึ้นมาใหม่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ เป็นต้น สำหรับแนวคิดการพัฒนาสำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นใหม่นั้น

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2549: 247 - 256) กล่าวว่าแนวทางการพัฒนามี 6 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้คือ

ขั้นตอนที่ 1

การสรรหาสิ่งดึงดูดใจเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ของแต่ละจังหวัด โดยพิจารณาว่าควรใช้สิ่งใดเป็นสิ่งดึงดูดใจหลัก และสิ่งใดควรเป็นสิ่งดึงดูดใจรองเพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมชม

ขั้นตอนที่ 2

เมื่อได้สิ่งดึงดูดใจหลักและสิ่งดึงดูดใจรองตามลำดับแล้ว ก็ต้องมีการพัฒนาในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและบริการท่องเที่ยว กล่าวคือก่อนที่จะเสนอขายบริการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยว ต้องมีแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเสียก่อน เช่น การติดต่อสื่อสาร สาธารณูปโภค สถานรักษาพยาบาล การแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ การคุ้มครองรักษา ความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว เป็นต้น แล้วจึงมีบริการท่องเที่ยวเสนอขายให้นักท่องเที่ยว เช่น บริการขนส่ง ที่พักแรม อาหาร นันทนาการ สินค้าที่ระลึก เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 3

การส่งเสริมการท่องเที่ยวไปให้นักท่องเที่ยวทราบโดยผ่านสื่อมวลชนต่าง ๆ เพื่อเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวที่ค้นพบใหม่ และใช้บริการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวนั้น

ขั้นตอนที่ 4

จัดตั้งหน่วยงานขึ้นรับผิดชอบการพัฒนา และอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวที่ค้นพบใหม่ เพื่อให้มีเจ้าหน้าที่โดยตรงที่คอยเร่งรัดงานพัฒนา และอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวที่ค้นพบใหม่นี้ให้มี

ประสิทธิภาพ ในขณะที่เป็นที่น่ายินดีที่กระทรวงมหาดไทยได้ให้จังหวัดต่าง ๆ แต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวขึ้นมารับผิดชอบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัด

ขั้นตอนที่ 5

จัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการพัฒนา และอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวที่ค้นพบใหม่ โดยจัดสรรเงิน และกำลังคนให้เหมาะสม ส่วนการลงทุนด้านธุรกิจท่องเที่ยวซึ่งปกติภาคเอกชนจะเป็นผู้ลงทุนเอง แต่ภาครัฐบาลจะต้องทำการส่งเสริมให้ภาคเอกชนลงทุนธุรกิจการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐาน และเพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 6

ซึ่งยังมีความต้องการกำลังคนอยู่มากทั้งด้านธุรกิจโรงแรม ธุรกิจอาหาร ธุรกิจขนส่ง ธุรกิจนำเที่ยว และธุรกิจจำหน่ายสินค้าที่ระลึก เพื่อให้คนเหล่านั้นสามารถพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้เจริญก้าวหน้า และสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยว

2. ประเภทของการท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548: 269 - 325) ได้แบ่งประเภทของการท่องเที่ยวออกเป็น 4 ประเภทคือ

2.1 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่มุ่งเน้นการจัดการรักษาสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ และกำลังเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน เพราะถือเป็นการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ (Alternative Tourism) ที่ก่อให้เกิดความสมดุลแห่งกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยวและกระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวควบคู่กันไป จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องช่วยกันสนับสนุนส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศนี้ก่อประโยชน์สูงสุดแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งในปัจจุบันและอนาคต มีหลายฝ่ายเชื่อว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนี้จะมาทดแทนการท่องเที่ยวดั้งเดิมหรือแบบประเพณีนิยม แต่ผู้เขียนกลับเห็นว่าไม่ใช่เป็นการทดแทนการท่องเที่ยวแบบดั้งเดิม น่าจะเป็นอีกส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวที่เป็นอีกทางเลือกหนึ่ง ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอาจมีชื่อเรียกแตกต่างกันไปตามการบัญญัติของนักวิชาการท่องเที่ยว เช่น Ecotourism, Green Tourism, Environment-friendly Tourism, Environmental Pilgrimage, Ethical Tourism, Responsible Tourism, Community-Based Tourism, Nature-Based Tourism, Nature-Oriented Tourism, Bio Tourism. Appropriate Tourism เป็นต้น แต่ที่ใช้กันอย่างแพร่หลายที่สุดก็คือ

Ecotourism หรือใช้ชื่อเรียกภาษาไทยตามการบัญญัติศัพท์ของราชบัณฑิตยสถานว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” หรือ “นิเวศทัศนจาร” ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีผู้รู้ได้ให้ความหมายอย่างหลากหลายพอสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศหมายถึงการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยมีการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้อง และให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่น และสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

จึงเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เพื่อประสานการท่องเที่ยวกับความพอใจในการเรียนรู้ และสัมผัสกับระบบนิเวศ ซึ่งแตกต่างอย่างชัดเจนกับความสนใจในประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม อันเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) แม้ว่าจะมีการคาบเกี่ยวกันในเชิงพื้นที่ก็ตาม เว้นแต่จะรวมเอาลักษณะวัฒนธรรมที่มีวิถีชีวิตแบบธรรมชาติเข้าเป็นส่วนหนึ่งในระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวทางชาตินั้น ในทำนองเดียวกันการท่องเที่ยวธรรมชาติ (Natural Tourism) ก็ไม่ใช่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งหมด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวและการจัดการท่องเที่ยว นั้น ๆ ด้วย

2.2 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่มุ่งเดินทางไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อให้ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน และได้รับความรู้จากการศึกษาความเชื่อ ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อม และวัฒนธรรม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยว อันเป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความสมดุลแห่งกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยว และกระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องช่วยกันสนับสนุนส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมก่อประโยชน์สูงสุดแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในปัจจุบัน และอนาคตอย่างยั่งยืน เนื่องจากประเทศไทยเป็นชาติที่มีความเจริญด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณีต่างๆ ที่สืบทอดต่อเนื่องกันมาแต่บรรพกาล สิ่งเหล่านี้เป็นสมบัติล้ำค่าที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นไทยซึ่งแตกต่างจากชาติอื่น จึงเป็นสิ่งที่คนไทยควรเห็นแจ้งถึงคุณค่า และพยายามรักษาไว้ด้วยความรู้ ความฉลาดรอบคอบ มิให้สูญหายหรือเสื่อมโทรมไป ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีผู้รู้ได้ให้ความหมายอย่างหลากหลายพอสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควรหมายถึงการเดินทางของผู้คนหรือกลุ่มคนจากสถานที่ที่อยู่ประจำไปยังท้องถิ่นอื่น เพื่อชื่นชมกับเอกลักษณ์ความงดงามทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนอื่น ทั้งนี้จะต้องเคารพในวัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆ อีกทั้งต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อบุคคลวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในชุมชนนั้นให้น้อยที่สุด

ในขณะที่เดียวกันชุมชนท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมก็ได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวในด้านการสร้างรายได้ และการจ้างงาน อันนำมาซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

2.3 การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism)

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อันเป็นทางเลือกหนึ่งท่ามกลางกระแสการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากพื้นที่เกษตรกรรมนอกจากจะมีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเอื้อให้เกิดบรรยากาศของความสดชื่นรื่นรมย์ ยังเป็นที่รวมแห่งองค์ความรู้ เทคโนโลยี กระบวนการถ่ายทอด และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยหล่อหลอมรวมเป็นวิถีเกษตรที่มีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเยือน หรือเที่ยวชมพื้นที่เกษตรเพื่อสัมผัสธรรมชาติ และวิถีชีวิตที่แตกต่างอีกแบบหนึ่ง นอกจากนี้ยังส่งผลให้เกิดรายได้แก่เกษตรกรจากการขายผลผลิตทางการเกษตร และบริการท่องเที่ยว สำหรับประเทศไทยการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนับเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศรูปแบบหนึ่งที่มีความนิยมกันมาก ทั้งนี้เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม มีประชากรของประเทศส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 70 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จึงควรสร้างโอกาสใช้การเกษตรให้เกิดประโยชน์กับการท่องเที่ยว โดยจัดให้มีการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขึ้นทั่วภูมิภาคของประเทศไทย

ผลผลิตทางการเกษตรนับเป็นความสำเร็จของเกษตรกรที่เฝ้าบำรุงรักษาจนเก็บผลออกจำหน่ายได้ จึงเป็นความน่าสนใจอยากรู้ อยากเห็นของนักท่องเที่ยวต่างชาติว่าเกษตรกรไทยทำได้อย่างไร มีเทคนิคอะไร ทำให้อยากเข้าไปชมถึงสวนหรือฟาร์ม เพื่อเกิดความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น หรือได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ จากที่ไม่เคยรู้ยังได้ลองลิ้มชิมรสผลผลิตทางการเกษตรเหล่านี้แล้วย่อมเกิดความพึงพอใจ และซื่อกลับไปฝากญาติมิตร อีกทั้งสร้างความทรงจำให้กับการเดินทางท่องเที่ยวด้วย ความจริงแล้วการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยมีมานานแล้ว แต่ส่วนใหญ่ยังอยู่ในรูปของการท่องเที่ยวของญาติมิตรที่รู้จักคุ้นเคยกัน เพื่อไปดูความสำเร็จหรือไปชื่นชมผลผลิตในไร่หรือในสวนหรือในฟาร์ม โดยเจ้าของกิจการให้การต้อนรับผู้ไปเยือนอย่างอบอุ่น พร้อมนำชมกิจการ มีการอธิบายให้ทราบถึงปัญหา การแก้ไขปัญหา การบำรุงรักษาจนกระทั่งประสบความสำเร็จ และส่งออกไปขาย ในขณะที่เดียวกันเจ้าของกิจการมีความภูมิใจที่คนต่างถิ่นต่างอาชีพให้ความสนใจ และยังได้ซื้อผลผลิตทางการเกษตรจากเกษตรกรด้วย

2.4 การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism)

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อตอบสนองนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มที่ต้องการส่งเสริมสุขภาพ เราอาจแบ่งการ

ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพออกเป็นการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางธรรมชาติ และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นจุดขายสำคัญของการท่องเที่ยวพำนักระยะยาว (Long Stay Tourism) อันเป็นผลดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และวัฒนธรรม ซึ่งมีสถานที่พักผ่อนที่ให้บริการกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในรูปแบบต่างๆ ที่หลากหลาย สำหรับประเทศไทยได้มีการพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยว โดยพัฒนามาตรฐานคุณภาพของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และระดับเข้าสู่มาตรฐานสากล และเสริมสร้างให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพระดับโลกในอนาคต

3. แนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมอย่างมีความรับผิดชอบ โดยไม่ก่อให้เกิดการรบกวนหรือความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่มีวัตถุประสงค์อย่างมุ่งมั่น เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาตินั้น อีกทั้งช่วยสร้าง โอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกิดประโยชน์ต่อชุมชนอีกด้วย (กรมป่าไม้ 2548)

แนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับการตอบสนองเป็นอย่างดีทั้งภาครัฐและเอกชน ในการตระหนักถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม จึงก่อให้เกิดกระแสการเรียกร้องหลัก 3 ประการดังต่อไปนี้คือ

3.1 กระแสความต้องการของชาวโลกให้เกิดจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เป็นกระแสความต้องการของประชาชนทั่วโลกให้เกิดการสร้างจิตสำนึกในแง่ การอนุรักษ์ต่อสิ่งแวดล้อมระดับท้องถิ่นจนถึงขอบข่ายกว้างขวางไปทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอนุรักษ์ระบบนิเวศเพื่อคงความหลากหลายทางชีวภาพเอาไว้

3.2 กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวให้เกิดการศึกษาเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว เป็นกระแสความต้องการที่มีมากขึ้นในหมู่นักท่องเที่ยวที่ต้องการได้รับความรู้ ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวมากกว่าความสนุกเพลิดเพลินเพียงอย่างเดียว เพื่อสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่

3.3 กระแสความต้องการของชุมชนท้องถิ่นให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นกระแสความต้องการของชุมชนท้องถิ่นที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว

เพื่อเป็นหลักประกันให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง และชุมชนท้องถิ่นยอมรับในผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่จะได้รับ เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ที่เหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญอยู่ 4 ประการดังต่อไปนี้คือ

1. เพื่อมุ่งเน้นคุณค่าของธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มากกว่าการเสริมแต่งสภาพธรรมชาติ และการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว
2. เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องดูแลรักษา และคงไว้ซึ่งคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว
3. เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส เรียนรู้ หรือได้รับประสบการณ์จากสภาพแวดล้อมโดยตรง อันจะเป็นการสร้างความพึงใจ และช่วยสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
4. เพื่อให้ประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในขณะเดียวกันก็เอื้อประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น พร้อมทั้งปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่นให้ดีขึ้น

หลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้มาแล้วนั้น นำไปสู่หลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ประการคือ

1. เป็นการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบน้อยที่สุดต่อทรัพยากรท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อม โดยการออกแบบสิ่งก่อสร้างจะต้องกลมกลืนกับธรรมชาติ
2. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวโดยผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และได้รับความเพลิดเพลิน สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ และช่วยลดผลกระทบด้านลบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจ้างงาน การบริการนำเที่ยว การให้บริการที่พัก การขายสินค้าที่ระลึก เป็นต้น
4. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ การจัดการ เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดความภาคภูมิใจและรู้สึกเป็นเจ้าของ

ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้กล่าวไปแล้ว นำไปสู่ลักษณะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สำคัญอยู่ 8 ประการ คือ

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ทั้งสิ่งแวดล้อมด้านชีวภาพ ภูมิศาสตร์ และวัฒนธรรมประเพณี โดยยึดหลักที่ว่าต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมได้ให้ดีที่สุด เพื่อให้สามารถสืบต่อถึงอนุชนรุ่นหลัง

2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการจัดการอย่างยั่งยืนทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักที่ว่าต้องไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือให้กระทบน้อยที่สุด เพื่อส่งผลต่อเนื่องถึงการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้คงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่สังคมและวัฒนธรรม โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอันหลากหลาย

4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งนักท่องเที่ยว ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยว พร้อมทั้งมีจิตสำนึกในอันที่จะทะนุถนอมไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัว

5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและมีผลประโยชน์ โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนตัดสินใจและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การกระจายรายได้

6. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ โดยยึดหลักที่ว่าจะต้องไม่เกินขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านจำนวนนักท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยว ชุมชน และสภาพแวดล้อมโดยรอบ

7. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการตลาดของบริการท่องเที่ยวครบตามเกณฑ์แห่งการอนุรักษ์อย่างแท้จริง โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ธุรกิจท่องเที่ยวเน้นในเรื่องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ

8. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ ต้องการเข้ามาท่องเที่ยวหรือกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีก โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้กิจกรรมท่องเที่ยวตรงตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

มาตรฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 8 ประการที่ได้กล่าวมาแล้ว นำไปสู่การกำหนดมาตรฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 8 ประการ คือ

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องมีระบบจัดการที่ดีใน 4 ด้าน ดังต่อไปนี้
  - 1.1 ด้านการให้ข้อมูลล่วงหน้าเพื่อทำความเข้าใจกับนักท่องเที่ยว
  - 1.2 ด้านการจัดรายการนำเที่ยวที่เน้นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว
  - 1.3 ด้านข้อกำหนดการปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยว
  - 1.4 ด้านการตลาดท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความสามารถรองรับของพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยว
2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องมีจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งจะส่งผลต่อการวางแผนและการจัดการ
3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องมีโครงการร่วมกับคนในชุมชนท้องถิ่นเพื่อคืนกำไรกลับสู่แหล่งท่องเที่ยว
4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องมีระบบการให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว
5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องมีระบบสร้างคุณภาพ โดยจัดอบรมด้านความรู้และทักษะแก่นักท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง
6. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องมีระบบการรักษาความปลอดภัย ทั้งนี้เนื่องจากมีความเสี่ยงสูง
7. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องมีระบบการให้บริการที่มีคุณภาพ โดยใช้ผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมในการลดมลพิษและใช้อย่างคุ้มค่า
8. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องมีการร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่น เพื่อสร้างงานและกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น

แนวทางปฏิบัติของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

แนวทางปฏิบัติของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศประกอบด้วย 10 ประการดังต่อไปนี้คือ

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องอาศัยความร่วมมือจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมอื่นอย่างมีเอกภาพ และมีประสิทธิภาพ
2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องมีมาตรการคัดเลือกนักท่องเที่ยว โดยสนับสนุนนักท่องเที่ยวที่สนใจธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม พร้อมทั้งกีดกันนักท่องเที่ยวที่มุ่งหวังแตกต่างออกไป

3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องให้ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวมีบทบาท โดยเป็นผู้กำหนดวิธีการปฏิบัติ และผู้ตรวจสอบดูแลการประกอบกิจการท่องเที่ยวของคนที่ไม่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และไม่ใช้ทรัพยากรฟุ่มเฟือยเกินไป

4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องให้ภาครัฐ และเอกชนร่วมกันจัดตั้งสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพื่อดำเนินการกำหนดแผนหลักพัฒนาการท่องเที่ยว จัดทำมาตรการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมท่องเที่ยว และตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมของผู้ประกอบการทั้งหมดให้มีมาตรฐานเดียวกัน

5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องส่งเสริมกิจกรรมพิทักษ์สิ่งแวดล้อมให้เป็นจุดขายสำหรับการท่องเที่ยว

6. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องเผยแพร่ข่าวสารให้แก่นักท่องเที่ยวทั้งใน และต่างประเทศทราบถึงสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พร้อมทั้งวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมกับแต่ละพื้นที่

7. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องมีการพัฒนาบุคลากรร่วมกับสถาบันศึกษาในท้องถิ่น

8. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องให้รัฐมีบทบาทในการจัดการกำหนดกลยุทธ์ และแผนในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยให้เป็นหน่วยหลักในการพิทักษ์ธรรมชาติ ปกป้องรักษาระบบนิเวศ ศึกษา และกำหนดขีดจำกัดความสามารถรองรับการพัฒนาในระดับสาธาณูปโภค ถ้าไม่มีความพร้อมยังไม่ควรเปิดให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยว

9. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องให้มีการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่โดยภาครัฐ และต้องทำรายงานผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งกำหนดขีดความสามารถรองรับของพื้นที่

10. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องให้ภาครัฐ และเอกชนร่วมกำหนดมาตรฐานต่างๆ เพื่อผลประโยชน์ของการท่องเที่ยว

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) มีความแตกต่างกับการท่องเที่ยวแบบประเพณีนิยม (Conventional Tourism) โดยที่การท่องเที่ยวแบบประเพณีนิยมมีแนวคิดมุ่งพัฒนาเพื่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว นั้น แต่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะมีแนวคิดมุ่งพัฒนาเพื่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจ ในขณะเดียวกันก็มุ่งอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวด้วย เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นนั้นมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในรูปคุณภาพชีวิต จากแนวทางปฏิบัติของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำให้เกิดองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้น ซึ่งมีผู้รู้ได้ให้องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหลากหลาย พอสรุปได้ว่า องค์ประกอบของ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรมีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 6 ด้าน องค์ประกอบของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ (Nature-Based Tourism) ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวนั้น อันได้แก่ ป่าไม้ นก สัตว์ป่า ถ้ำ น้ำตก ทะเล หาด เกาะ สัตว์ทะเล ปะการัง เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมถึงกิจกรรมศึกษาถ้ำ กิจกรรมศึกษาท้องฟ้า กิจกรรมล่องแพ กิจกรรมล่องเรือ กิจกรรมดำน้ำ กิจกรรม จักรยาน กิจกรรมปีนเขา เป็นต้น

2. องค์ประกอบด้านกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม (Environmental Education-Based Tourism) โดยมีการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม และระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ความประทับใจในการสร้างความตระหนัก และปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องทั้งต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง

3. องค์ประกอบด้านธุรกิจท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่มีการให้บริการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ (Service Quality-Based Tourism) เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว โดยให้ธุรกิจท่องเที่ยวต้องเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการท่องเที่ยว พร้อมทั้งช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมด้วย

4. องค์ประกอบด้านการตลาดท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่การคำนึงถึงการตลาดท่องเที่ยวคุณภาพ (Marketing Quality-Based Tourism) โดยแสวงหานักท่องเที่ยวคุณภาพเข้ามาท่องเที่ยว เพื่อให้ นักท่องเที่ยวคุณภาพได้เรียนรู้ประสบการณ์จากการท่องเที่ยวอย่างพึงพอใจ อีกทั้งช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมด้วย

5. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation-Based Tourism) โดยให้ชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวเกือบตลอดกระบวนการเพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น ซึ่งหมายรวมถึง การกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต การได้รับผลตอบแทนกลับมาบำรุงรักษา และจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดชุมชนท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ

6. องค์ประกอบด้านการสร้างจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องทางการท่องเที่ยวแก่ผู้เกี่ยวข้อง (Consciousness-

Based Tourism) โดยมีการให้ความรู้ และสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทุกฝ่ายเกิดความรัก และความหวงแหนทรัพยากรท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อม

ประเภทของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นนักท่องเที่ยวที่เข้าไปท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ด้วยจิตสำนึกห่วงใยธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่นั้น และมักเป็นนักท่องเที่ยวที่อาศัยอยู่ในเมืองใหญ่ที่ต้องการหลีกเลี่ยงเมืองใหญ่กลับคืนสู่ธรรมชาติ เพื่อหลีกเลี่ยงจากชีวิตการทำงานที่จำเจไปสู่การผจญภัยท้าทายในธรรมชาติที่น่าตื่นเต้นเร้าใจ บางคนก็อยากจะไปดูธรรมชาติว่าถูกทำลายหมดหรือยัง โดยนักท่องเที่ยวพวกนี้จะมีโอกาสเดินทางไปดูธรรมชาติ และวัฒนธรรมของท้องถิ่น และมีชุมชนท้องถิ่นนั้นเป็นผู้จัดการพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว และบริการท่องเที่ยว เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นมีรายได้จากการท่องเที่ยว และจะได้ช่วยดูแลรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้จัดพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติไม่ควรมองนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพียงผู้จ่ายเงินเข้ามาให้พื้นที่เท่านั้น แต่ควรให้ความรู้ และประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวเหล่านี้ด้วย

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องมีมาตรการคัดเลือกนักท่องเที่ยวที่สนใจ และสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งกีดกันการท่องเที่ยวที่มุ่งหวังทำลายสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นกุญแจสำคัญไปสู่ความสำเร็จของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงควรมีข้อบังคับให้ยึดถือปฏิบัติตน เช่น ไม่รบกวนสัตว์ป่า ไม่ซื้อของที่ระลึกที่ทำลายธรรมชาติ ไม่ทิ้งขยะเกลื่อนกลาด ต้องท่องเที่ยวในเส้นทางที่กำหนดไว้ ต้องรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้องให้ความเคารพต่อวัฒนธรรมของพื้นที่ที่เข้าไปท่องเที่ยว เป็นต้น

ประเภทของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่มีลักษณะเฉพาะตัวในการให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเน้นให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติแล้ว ได้รับความรู้ ความเพลิดเพลิน รู้คุณค่าของการท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวก็ให้บริการอย่างดี ให้ความรู้ และมีแนวทางการปฏิบัติเพื่อสร้างจิตสำนึกของการอนุรักษ์ธรรมชาติ อีกทั้งนำรายได้บางส่วนกลับไปทำนุบำรุงแหล่งท่องเที่ยวด้วย นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และได้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจอย่างยุติธรรม

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 : 280 - 281) แบ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศออกเป็นประเภทย่อยได้ 5 ประเภทคือ

1. การท่องเที่ยวเชิงการศึกษาธรรมชาติ (Nature Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพืช สัตว์ และสิ่งแวดล้อม โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติทางทะเลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศทางทะเล โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศทางทะเลอย่างยั่งยืน

3. การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา (Litho Travel) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นหินผา ลานหินทราย อุโมงค์โพรง ถ้ำน้ำลอด ถ้ำหินงอกหินย้อย เพื่อชมความงาม ภูมิทัศน์ที่มีความแปลกจากการเปลี่ยนแปลงของโลก และซากบรรพชีวิน หรือฟอสซิล โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

4. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism) เป็นการท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรมเพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จ และความเพลิดเพลินในพื้นที่เกษตรกรรมนั้น ๆ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ให้ได้ประสบการณ์ใหม่ บนพื้นฐานความรับผิดชอบต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของพื้นที่เกษตรกรรมแห่งนั้น ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนับว่าเหมาะสมกับประเทศไทยเพราะประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศเป็นเกษตรกร

5. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางธรรมชาติ (Natural Health Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติเพื่อทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ หรือรักษาฟื้นฟูสุขภาพทางธรรมชาติ เช่น การอาบน้ำแร่หรือการอาบน้ำพุร้อน การออกกำลังกายในแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น โดยเน้นการดูแลสุขภาพทั้งกาย และใจของนักท่องเที่ยวด้วยวิธีทางธรรมชาติบำบัด อีกทั้งมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อม และพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมด้วย

4. แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism)

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2549: 1 - 2) กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ สามารถแบ่งความหมายตามวัตถุประสงค์ได้ 2 ประเภท คือ

การท่องเที่ยวเชิงบำบัดรักษาสุขภาพ หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวโดยมีโปรแกรมการทำกิจกรรมบำบัดรักษาโรคหรือฟื้นฟูสุขภาพต่าง ๆ ที่หลากหลาย รวมทั้งการทำฟัน การผ่าตัดเสริมความงาม หรือการผ่าตัดแปลงเพศ ฯลฯ ในโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาล

การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวโดยมีการจัดโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพอันประกอบด้วยกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ ที่หลากหลาย โดยเฉพาะการเดินทางไปในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ และพักผ่อนในโรงแรม รีสอร์ท หรือศูนย์สุขภาพ ซึ่งมีการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในสถานที่นั้น ๆ จัดขึ้น อาทิ การนวดแผนไทย การอบสมุนไพรไทย กิจกรรมบริการสุขภาพบำบัด และการบริการอาบน้ำแร่ เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญอยู่ 2 ประการคือ

1. เพื่อส่งเสริมสุขภาพให้สมบูรณ์แข็งแรง และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้งมีการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมไปในตัว โดยทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอย่างถูกวิธี เช่น การนวด การอบสมุนไพร สุขคนบำบัด การอาบน้ำแร่ วารีบำบัด การฝึกการบริหารร่างกาย การฝึกสมาธิ การรับประทานอาหารและเครื่องดื่มสมุนไพรเพื่อสุขภาพ การใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อสุขภาพ เป็นต้น

2. เพื่อรักษาและฟื้นฟูสุขภาพให้สมบูรณ์แข็งแรง โดยทำกิจกรรมรักษาสุขภาพ เช่น การตรวจร่างกาย การรักษาโรค การทำฟัน การรักษาสุขภาพฟัน การผ่าตัดเสริมความงาม เป็นต้น

หลักการของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เป็นการท่องเที่ยวซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อ เรียนรู้วิถีชีวิต และพักผ่อนหย่อนใจ โดยแบ่งเวลาจากการท่องเที่ยว เพื่อทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ และการบำบัดรักษาฟื้นฟูสุขภาพ เช่น การรับคำปรึกษาแนะนำด้านสุขภาพ การออกกำลังกายอย่างถูกวิธี การนวด อบ ประคบสมุนไพร การฝึกปฏิบัติสมาธิ ตลอดจนการตรวจร่างกาย การรักษาพยาบาล และอื่น ๆ โดยเป็นการท่องเที่ยวที่มีจิตสำนึกต่อการส่งเสริม และรักษาสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

โดยทั่วไป การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีการจัดรายการท่องเที่ยวพักผ่อนท่ามกลางธรรมชาติ เพื่อเรียนรู้วิถีใช้พลังงานจากธรรมชาติมาบำบัดรักษา และสร้างเสริมสุขภาพกาย และสุขภาพจิตให้สดชื่นผ่อนคลาย เป็นการเพิ่มพูนพลังกำลังให้สมบูรณ์แข็งแรง ปรับสภาพจิตใจ และร่างกายให้สมดุล และภายหลังการท่องเที่ยว ก็สามารถนำกลับไปปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

มาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

ผู้ประกอบการ และผู้ให้บริการต้องดำเนินการพัฒนาบริการ จัดโปรแกรมการท่องเที่ยว และกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ และได้มาตรฐานคุณภาพที่เหมาะสม การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพจึงถือเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม และมีประโยชน์ในการสร้างจิตสำนึกต่อการส่งเสริมสุขภาพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักท่องเที่ยว รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมไปในตัวอีกด้วย

ผู้ประกอบการ และผู้ให้บริการต้องดำเนินการพัฒนาบริการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว และกิจกรรมบำบัดรักษาสุขภาพที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ และได้มาตรฐานคุณภาพที่เหมาะสม การท่องเที่ยวเชิงบำบัดรักษาสุขภาพจึงเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งประโยชน์ต่อการรักษาฟื้นฟูสุขภาพนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ

แนวทางปฏิบัติของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ เป็นการเดินทางไปท่องเที่ยวเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้วิถีชีวิต และพักผ่อน โดยแบ่งเวลาจากการท่องเที่ยวส่วนหนึ่งมาทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในที่พักผ่อน หรือนอกที่พักผ่อนอย่างถูกวิธี ตามหลักวิชาการ และมีคุณภาพมาตรฐานอย่างแท้จริง เช่น การนวด อบ ประคบ สมุนไพร การบริการสุขภาพบำบัด และวารีบำบัด การอาบน้ำแร่หรือน้ำพุร้อน การฝึกกายบริหาร ทำยิมตัดต้น การฝึกปฏิบัติสมาธิแนวพุทธศาสนา การบริการอาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ และอื่น ๆ โดยทั่วไป จึงมักนิยมการเดินทางไปท่องเที่ยวในชนบทต่างจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และวัฒนธรรมที่สวยงาม โดยจัดโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพที่หลากหลายบรรจุไว้ในโปรแกรมท่องเที่ยวนั้นด้วย และเลือกพักผ่อนในสถานที่พักตากอากาศประเภท โรงแรม หรือ รีสอร์ทที่มีศูนย์สุขภาพ หรือศูนย์กีฬาให้บริการส่งเสริมสุขภาพที่มีมาตรฐานคุณภาพอย่างแท้จริง เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในสถานที่พักผ่อนนั้น ๆ จัดไว้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเชิงบำบัดรักษาสุขภาพ เป็นการเดินทางไปท่องเที่ยวเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงาม ในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้วิถีชีวิต และพักผ่อนหย่อนใจ โดยแบ่งเวลาส่วนหนึ่งจากการท่องเที่ยวไปรับบริการบำบัดรักษาสุขภาพ การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพในโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลที่มีคุณภาพมาตรฐานอย่างแท้จริง เช่น การตรวจร่างกาย การรักษาโรคต่างๆ การทำฟัน และการรักษาสุขภาพฟัน การผ่าตัด เสริมความงาม เป็นต้น โดยทั่วไปจึงมักมีการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวที่บรรจุโปรแกรมการเข้ารับบริการบำบัดรักษาโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพต่างๆ ที่หลากหลาย โดยเลือกใช้ บริการในโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลที่มีคุณภาพมาตรฐานอย่างแท้จริง

องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ คือ การส่งเสริมบำรุงรักษาสุขภาพกาย และสุขภาพจิต การบำบัดรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพ ตลอดจนการได้มีโอกาสได้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และสร้างสรรค์ทางสังคมเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพที่ดีกับผู้อื่นในระหว่าง การท่องเที่ยว ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทักษะคิด และค่านิยมในการส่งเสริม และ รักษาฟื้นฟูสุขภาพให้สมบูรณ์ด้วยตัวเองมากยิ่งขึ้น การสร้างเสริมสุขภาพด้วยตนเองนั้นสามารถ แสดงออกมาในรูปแบบของการออกกำลังกาย และการเล่นกีฬา การควบคุมน้ำหนัก การนียมเลือกรับประทานอาหาร และเครื่องคัมสมุนไพรมีประโยชน์ต่อสุขภาพ การทำจิตใจให้สงบด้วยการฝึกปฏิบัติสมาธิตามแนวพุทธศาสนา และการใช้ยารักษาโรคจากสมุนไพรมีผลกระทบข้างเคียงน้อย เป็นต้น

ประเภทของการบริการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

ประเทศไทยได้จัดรูปแบบกิจกรรมการให้บริการส่งเสริมสุขภาพที่หลากหลายไว้ใน โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อให้ธุรกิจนำเที่ยวนำไปเสนอขายให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และต่างประเทศที่ต้องการส่งเสริมสุขภาพ

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 : 317 - 324) กล่าวไว้ว่ารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ ประกอบด้วย

1. การนวด (Massage) เป็นวิธีบำบัดโรคที่มีมาแต่โบราณ เริ่มต้นมาจากความพยายามในการบรรเทาอาการปวดเมื่อย และฟกช้ำด้วยการสัมผัสจับต้องหรือกดบริเวณที่เจ็บ ซึ่งการนวดมีหลากหลายรูปแบบตั้งแต่การนวดหน้า นวดตัว นวดฝ่าเท้า แต่สิ่งสำคัญของการนวดนั้นอยู่ที่ผู้นวด

จะต้องมีความรู้ที่ตีเกี่ยวกับกายวิภาค และสรีระศาสตร์ ประโยชน์ของการนวดช่วยให้เกิดการผ่อนคลาย ช่วยระบบหมุนเวียนของเหลวในร่างกาย โดยเฉพาะระบบน้ำเหลือง

2. การอบสมุนไพร (Herbal Steam) เป็นวิธีบำบัดรักษา และดูแลสุขภาพวิธีหนึ่ง ซึ่งการไต่อบ และสูดดมไอน้ำสมุนไพรที่ได้จากการต้มสมุนไพร ช่วยให้การไหลเวียนโลหิตดีขึ้น ทำให้ร่างกายสดชื่น แข็งแรง ผิวพรรณเปล่งปลั่ง มีน้ำมีนวล ประโยชน์ของการอบไอน้ำสมุนไพรช่วยให้การไหลเวียนของโลหิตดีขึ้น ช่วยลดความเครียด ช่วยชำระล้าง และขับของเสียออกทางผิวหนัง ช่วยผ่อนคลายกล้ามเนื้อ และเส้นเอ็น บรรเทาอาการปวดเมื่อย ช่วยทำให้ระบบการหายใจดีขึ้น ช่วยบำรุงผิวพรรณ บรรเทาอาการคัน บรรเทาโรคภูมิแพ้ ทำให้น้ำหนังร่างกายลดลง รักษาโรคผิวหนังชนิดไม่รุนแรงและไม่ติดเชื้อ บรรเทาอาการปวดประจำเดือนที่ไม่มีไขร่วม เป็นต้น

3. การประคบสมุนไพร (Herbal Compress) เป็นวิธีบำบัดรักษาของการแพทย์แผนไทย ด้วยการนำสมุนไพรที่มีตัวยาลำคัญ เช่น หัวไพล ขมิ้นอ้อย ขมิ้นชัน ตะไคร้ ผิวมะกรูด เป็นต้น ห่อใส่ผ้ารวมกันแล้วใช้วิธีหนึ่งให้ร้อน เพื่อให้เกิดน้ำมันหอมระเหยเป็นสารในการออกฤทธิ์ ซึ่งเมื่อผสมกับความร้อนในตัวยาคตามสรรพคุณของสมุนไพรจะซึมผ่านผิวหนังจากการประคบ สัมผัสไปตามบริเวณที่ต้องการ ช่วยแก้เคล็ด ขัดยอก ฟกช้ำ ลดอาการบวม ช่วยการไหลเวียนของโลหิต และน้ำเหลืองบริเวณผิวหนังดีขึ้น

4. วารีบำบัด (Hydro Therapy) เป็นการใช้น้ำในการรักษาโรคซึ่งจะรวมถึงน้ำร้อน น้ำเย็น น้ำจืด และน้ำแร่ รวมถึงการดื่มน้ำเพื่อที่จะระบาย และกำจัดของเสียออกจากร่างกาย การแช่น้ำที่ไม่ก่อให้เกิดความตึงเครียดกับร่างกาย การแช่น้ำอุ่นช่วยในการกระตุ้นการหมุนเวียนโลหิต โดยเฉพาะน้ำแร่ซึ่งประกอบด้วยแร่ธาตุสูง คือ โซเดียม แคลเซียม แมกนีเซียม ซัลเฟอร์ ซึ่งสารเหล่านี้จะเข้าสู่ระบบโดยผ่านทางผิวหนังช่วยในการบำบัดโรคต่างๆ เช่นรักษาโรคผิวหนัง โรคเรื้อน กลาก นอกจากนี้อุณหภูมิของน้ำช่วยส่งเสริมการหมุนเวียนโลหิต และช่วยผ่อนคลายกล้ามเนื้อ ในขณะที่น้ำเย็นช่วยลดความเจ็บปวด และลดการบวม นับว่าเป็นที่นิยมมากในปัจจุบันนี้ เช่น การแช่น้ำในอ่างน้ำวนหรือที่เรียกว่า จากุสซี่ เป็นสิ่งที่มีอยู่ทั่วไปตามศูนย์สุขภาพต่าง ๆ ตลอดจนสถานที่พักผ่อนบำรุงสุขภาพ สถานตากอากาศ เป็นต้น

5. น้ำทะเลบำบัด (Thalassic Therapy) เป็นการใช้น้ำทะเลเพื่อเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ โดยวิธีการต้มจนมีอุณหภูมิเท่ากับอุณหภูมิของร่างกายของเรา และฉีดลงกับร่างกาย โดยใช้แรงอัด แรงดันสูงฉีดบริเวณสะโพก ต้นขา และก้น เพื่อการกระตุ้นการหมุนเวียนโลหิต หรือใช้ร่วมกับการพอกด้วยสมุนไพร โคลน ซึ่งเป็นการช่วยรักษาผิวพรรณ และยังรักษาโรคข้ออักเสบ ไซแอตทิก้า (Sciatica) เป็นโรคปวดเส้นประสาทส่วนที่เริ่มต้นจากต้นขาถึงปลายเท้า โรคเกี่ยวกับความเครียด และโรคผิวหนัง

6. การอาบน้ำแร่ (Spa) เนื่องจากน้ำแร่มีส่วนผสมของเกลือตามธรรมชาติที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ และมีภาพลักษณ์ที่ค่อนข้างดีทีเดียว ฉะนั้น น้ำแร่ที่ดีต้องมีส่วนผสมของแร่ธาตุ ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของเกลือแร่ที่ละลายน้ำได้ เช่น Sodium Chloride, Sodium Carbonate, Sodium Bicarbonate, Potassium, Calcium และ Magnesium Salt โดยแร่ธาตุต่างๆ ที่ละลายปะปนอยู่สามารถรักษาโรคบางชนิด ดังนั้นการอาบน้ำแร่จะช่วยรักษาโรคต่าง ๆ ได้ และเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นผลดีต่อสุขภาพและช่วยให้ผิวพรรณดี

7. สุวคนธบำบัด (Aroma Therapy) เป็นการบำบัดรักษาทางจิตใจ และอารมณ์ด้วยกลิ่นหอม ซึ่งส่วนใหญ่ได้มาจากน้ำมันหอมระเหย (Essential Oil) ที่สกัดได้จากส่วนต่างๆ ของพืชสมุนไพร

8. การบำบัดด้วยโคลน (Mud Therapy) เป็นการบำรุงสุขภาพความงามโดยใช้โคลน ซึ่งจะประกอบด้วยแร่ธาตุและสารอาหารที่ได้จากพืชละลายอยู่ บริเวณที่นิยมพอก คือร่างกาย (Body Wrap) รวมถึงใบหน้า ศีรษะและเส้นผม โคลนที่แห้งติดผิวหนังช่วยเพิ่มการชำระล้างผิวหนัง ทำให้เกิดความกระชุ่มกระชวย เพิ่มอัตราการเต้นของหัวใจ เร่งความเร็วของการหมุนเวียนโลหิต และช่วยให้เหงื่อออกมากขึ้น ถือได้ว่าเป็นการชำระล้างร่างกายให้สะอาด ซึ่งมีคุณสมบัติคล้ายกับการออกกำลังกาย

9. การบำบัดด้วยการฝังเข็ม (Acupuncture) เป็นวิธีการบำบัดทางการแพทย์แผนโบราณ ทางการแพทย์ตะวันออก ประกอบด้วยการใช้สมุนไพร การอังด้วยความร้อน การประคบ การนวด การใช้ อาหาร และการออกกำลังกายเบาๆ ควบคู่กับการกดจุด เพื่อแก้ไขความไม่สมดุลของร่างกาย ซึ่งการฝังเข็มสามารถทำได้ทั้งตัวตั้งแต่ศีรษะจนถึงนิ้วเท้า โดยฝังเข็มได้มากกว่า 461 จุด โดยเอาเข็มปักลงที่จุดฝังเข็มเพื่อให้เกิดความสมดุล ปัจจุบันนี้การฝังเข็มสามารถแก้ปัญหาสุขภาพต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง เช่นระบบการปวด แก้ไขปัญหาในระบบทางเดินอาหาร ขจัดความเครียด

10. การฝึกกายบริหาร (Physical Exercise) เป็นการออกกำลังกายด้วยการฝึกกายบริหารที่ช่วยสร้างเสริมสุขภาพที่ดี ทำให้ร่างกายเกิดการเคลื่อนไหวที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดการใช้พลังงาน ขับเหงื่อออกมา โดยให้มีความสัมพันธ์กับส่วนต่างๆ ของร่างกาย ไม่ว่าจะเป็นกระดูกข้อต่อ และอวัยวะภายในร่างกายมนุษย์

11. การทำสมาธิ (Meditation) เป็นการหันเหความเอาใจใส่ไปสู่แง่มุมที่กระจ่างชัดของธรรมชาติภายในตัวเราเองด้วยความตั้งใจ

12. การบริโภคอาหาร และเครื่องดื่มสมุนไพรเพื่อสุขภาพ (Nutrition Therapy) เป็นการนำสมุนไพรมาปรุงเป็นอาหาร และเครื่องดื่มที่ให้ประโยชน์ต่อร่างกาย และจิตใจ เนื่องจากพืชสมุนไพรมีสารอาหารที่จำเป็นและมีประโยชน์ต่อการเจริญเติบโตของร่างกายอย่างครบถ้วนและมี

ความสำคัญต่อการรักษาสุขภาพอีกด้วย โดยนักโภชนาการได้แนะนำให้ออกกำลังกาย และฝึกนิสัยในการรับประทานอาหารอย่างถูกต้อง เช่น อาหารที่มีเส้นใย (Fiber) เป็นสิ่งที่ร่างกายต้องการเพื่อช่วยลดจำนวนแคลอรีในปริมาณที่เหมาะสมอย่างช้าๆ และยังช่วยในการขับถ่ายของเสีย โดยยึดพื้นฐานที่ว่าร่างกาย จิตใจ อารมณ์และปฏิกิริยาต่อสิ่งแวดล้อม

13. การใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อสุขภาพ เป็นการนำสมุนไพรทำเป็นผลิตภัณฑ์สุขภาพ เช่นคนไทยในสมัยโบราณนิยมใช้ดินสอพองขัดหน้า และขมิ้นชันทาผิว ทาปากด้วยสีผึ้ง สระผมด้วยประคำดีควาย และเปลือกจี่หนอน ตลอดจนประพินผิวพรรณด้วยแป้งรำ น้ำปรุง เป็นต้น ในปัจจุบันมีการตื่นตัวเรื่องมลพิษสิ่งแวดล้อม และอันตรายจากสารเคมีมากขึ้น จึงได้มีการนำสารสกัดจากสารธรรมชาติ และสมุนไพรมาใช้ในการผลิตเครื่องสำอาง เพื่อลดอันตราย และการแพ้สารสังเคราะห์ ซึ่งมีแนวโน้มจะได้รับความนิยมสูงขึ้นเรื่อยๆ และสามารถนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมสุขภาพได้เป็นอย่างดี

5. แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

วรรณภา วรรณวิษ (2546) ได้กล่าวถึงความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่า หมายถึง การพัฒนา และการจัดการทรัพยากรทางการท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อมอย่างฉลาด รอบคอบ ระมัดระวัง ให้เกิดผลดีทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสามารถธำรงรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้ได้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และใช้ประโยชน์ได้นานที่สุด โดยไม่ทำให้สูญเสียเอกลักษณ์ทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น

หลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548: 9-10) ได้กล่าวถึง หลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ว่าแบ่งเป็น 10 ประการ คือ

1. การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน (Using Resource Sustainable) เป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมอย่างพอดีเท่าที่จำเป็น และประหยัด เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรให้มีการใช้ยาวนานขึ้น

2. การลดการบริโภค และของเสียที่เกินความจำเป็น (Reducing Over Consumption and Waste) เป็นการลดการบริโภคที่มากเกินความจำเป็น และการลดของเสียเพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทำนุบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาว และเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยวด้วย

3. การรักษาความหลากหลาย (Maintaining Diversity) เป็นการรักษาความหลากหลายของธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในระยะยาว และช่วยขยายฐานของการท่องเที่ยวด้วย

4. การรวมการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้าอยู่ในการวางแผน (Integrating Tourism into Planning) เป็นการรวมการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้ากับแผนพัฒนาแห่งชาติ และแผนพัฒนาท้องถิ่น อีกทั้งมีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment – EIA) ซึ่งการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม หมายถึง การใช้หลักวิชาการในการคาดการณ์เกี่ยวกับผลกระทบทั้งทางด้านบวก และด้านลบของการดำเนินโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทุกด้าน ทั้งด้านทรัพยากรท่องเที่ยว เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อหาทางป้องกันผลกระทบด้านลบที่อาจเกิดขึ้นให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด อันจะช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยวในระยะยาว

5. การสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น (Supporting Local Economics) เป็นการรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยพิจารณาควบคู่ไปกับด้านราคา และคุณค่าของสิ่งแวดล้อม ซึ่งไม่เพียงแต่จะช่วยให้เกิดการประหยัด แต่ยังป้องกันการทำลายสิ่งแวดล้อมด้วย

6. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (Involving Local Communities) เป็นการให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวอย่างเต็มที่ ซึ่งไม่เพียงแต่สร้างผลประโยชน์ตอบแทนให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมโดยรวม แต่ยังช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวด้วย

7. การปรึกษากันระหว่างผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชน (Consulting Stakeholders and the Public) เป็นการปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างรัฐบาล ผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น องค์กร และสถาบันที่เกี่ยวข้อง เพื่อเข้าร่วมงานกันในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งร่วมแก้ปัญหาและลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์

8. การฝึกอบรมบุคลากร (Training Staff) เป็นการฝึกอบรมบุคลากรท้องถิ่นทุกประเภททุกระดับให้มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิด และวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืน ซึ่งจะช่วยยกระดับของการบริการการท่องเที่ยว

9. การตอบสนองการตลาดท่องเที่ยว (Marketing Tourism Responsibly) เป็นการเตรียมข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวอย่างพร้อมมูลเพื่อเผยแพร่ไปยังนักท่องเที่ยวให้เข้าใจ และเคารพในสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติและวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งยังช่วยยกระดับความพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย

10. การวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ (Undertaking Research) เป็นการวิจัยและติดตามตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อช่วยในการแก้ไขปัญหา และเพิ่มผลประโยชน์ให้กับแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว รวมถึงนักลงทุน

แนวทางปฏิบัติของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548: 9-10) ได้กล่าวถึงแนวทางปฏิบัติของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่ามี 10 ประการดังต่อไปนี้คือ

1. มุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวภายในประเทศอย่างจริงจังก่อน แล้วจึงพัฒนาการท่องเที่ยวระหว่างประเทศอย่างค่อยเป็นค่อยไปภายหลัง เพื่อให้เหมาะสมกับระบบสาธารณูปโภคที่รองรับเป็นสำคัญ

2. มุ่งให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโครงการท่องเที่ยวต่างๆ ที่จะเกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่

3. มุ่งพิจารณาอย่างรอบคอบถึงขอบเขตที่เหมาะสมของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับทุก ๆ ด้าน เพื่อผลักดันให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจของพื้นที่นั้น ๆ

4. มุ่งให้ข้อมูลการท่องเที่ยวอย่างเพียงพอพร้อมแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและห่วงใยในสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งช่วยยกระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย

5. มุ่งใช้วัสดุ และผลผลิตในท้องถิ่น เพื่อช่วยลดดุลการค้ากับต่างประเทศได้ทางหนึ่ง และเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย

6. มุ่งกระจายรายได้ และนำรายได้เข้าสู่ท้องถิ่นให้มากที่สุด เพื่อประโยชน์ในระยะยาวของชุมชนท้องถิ่น

7. มุ่งจ้างงานในท้องถิ่นด้วยการส่งเสริมรูปแบบของงานที่น่าสนใจ เพื่อให้ผลตอบแทนสูงแก่ชุมชนท้องถิ่นนั้น

8. มุ่งพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น เพื่อจะช่วยเหลือระดับของบริการท่องเที่ยวให้สูงขึ้น

9. มุ่งรักษาคุณค่าของสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมในท้องถิ่นให้อยู่รอดในระยะยาว เพื่อเป็นแหล่งรองรับการท่องเที่ยวตลอดไป

10. มุ่งทำงานร่วมกันอย่างเสมอภาคระหว่างภาครัฐกิจท่องเที่ยว เพื่อให้การทำงานขององค์กรท้องถิ่น องค์กรด้านสิ่งแวดล้อม และรัฐบาลร่วมกันบนหลักการเดียวกัน

6. แหล่งท่องเที่ยวพุร้อน

6.1 ความหมายของน้ำพุร้อน

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2548: 1) ได้ให้ความหมายของคำว่าน้ำพุร้อนว่า หมายถึง แหล่งที่มีน้ำไหลขึ้นจากใต้ดิน และมีอุณหภูมิสูงกว่าอุณหภูมิร่างกายมนุษย์ น้ำที่พุขึ้นมาอาจจะอุ่นๆ หรือเดือนปลาน และอาจจะบริสุทธิ์หรือมีแร่ธาตุรวมทั้งก๊าซละลายอยู่ ทำให้มีรสและกลิ่นต่างๆ กัน ปริมาณน้ำที่ไหลออกมาแต่ละพุจะต่างกัน บางพุเยงเอ่อๆ บางพุไหลแรง บางพุพุ่งจากปากบ่อเพราะแรงดันจากก๊าซซึ่งมาจากใต้ดิน

6.2 ประเภทของน้ำพุร้อน

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2548: 16) กล่าวว่าไว้ว่าน้ำพุร้อนสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่

1. น้ำพุร้อนทั่วไป (Simple Springs) น้ำพุร้อนทั่วไป มีคุณสมบัติทางกายภาพและทางเคมี ดังนี้คือ อุณหภูมิสูงกว่า 25 องศาเซลเซียส ประกอบด้วยคาร์บอน เกลือ และแร่อื่น ๆ น้อยกว่า 1 กรัม/ลิตร

2. น้ำพุร้อนคาร์บอเนต (Carbonate Springs) น้ำพุร้อนคาร์บอเนต ประกอบด้วยธาตุคาร์บอนและแร่อื่น ๆ น้อยกว่า 1 กรัม/ลิตร ลักษณะทั่วไปคล้ายกับน้ำพุร้อนทั่วไป แต่มีปริมาณของคาร์บอเนตสูงกว่า อุณหภูมิค่อนข้างต่ำ หรือเป็นพุน้ำเย็น

3. น้ำพุร้อนอัลคาไลน์ (Alkaline Springs) น้ำพุร้อนอัลคาไลน์ เป็นการแบ่งประเภทโดยใช้ค่าความเป็นกรด-ด่าง (pH) เป็นหลัก น้ำพุร้อนที่มีค่า pH 7.5-9 เรียกว่า Weak Alkaline Springs และน้ำพุร้อนที่มีค่า pH สูงกว่า 9 เรียกว่า Alkaline Springs

4. น้ำพุร้อนน้ำเค็ม (Saline Springs) น้ำพุร้อนน้ำเค็มประกอบด้วยสารเคมีมากกว่าน้ำพุร้อนทั่วไปคือ มีแร่ธาตุต่าง ๆ มากกว่า 1 กรัม/ลิตร ในกรณีที่น้ำประกอบด้วยเกลือระหว่าง 1-5 กรัม/ลิตร เรียกว่า น้ำพุร้อนน้ำเค็มอ่อน (Weak Saline) เกลือระหว่าง 5-10 กรัม/ลิตร เรียกว่า น้ำพุร้อนน้ำเค็มเข้มข้น (Strong Saline) และมีคุณสมบัติเก็บรักษาอุณหภูมิ และความร้อนได้ดี

6.3 สิ่งอำนวยความสะดวกที่ให้บริการในพื้นที่บ่อน้ำพุร้อน

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2548: 4-10) ได้กล่าวถึงสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับให้บริการนักท่องเที่ยวในบริเวณบ่อน้ำพุร้อนว่ามี 2 ด้าน คือ

1. สิ่งอำนวยความสะดวกภายนอกพื้นที่ให้บริการบ่อน้ำร้อน

1.1 ที่ตั้ง

สามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งน้ำพุร้อนได้โดยสะดวก ปลอดภัย และไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ไม่ควรอยู่ในระยะที่อาจจะก่อให้เกิดปัญหาในการประกอบศาสนกิจ ต้องแยกบริเวณอย่างชัดเจน สำหรับพื้นที่ให้บริการน้ำพุร้อนออกจากกิจกรรมอื่นใดที่ไม่เกี่ยวข้องกับการให้บริการน้ำพุร้อนอันซึ่งจะก่อให้เกิดความไม่เหมาะสม มีสิ่งแวดล้อมที่ดี ไม่อยู่ติดกับสถานประกอบการที่มลพิษ หรือสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ

1.2 เส้นทางคมนาคม ต้องมีเส้นทางคมนาคมที่เข้าถึงแหล่งน้ำพุร้อนได้สะดวก และปลอดภัย

1.3 บริเวณพักผ่อน ควรจัดหาบริเวณ และสถานที่พักผ่อนที่เหมาะสมให้เพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว และจัดภูมิทัศน์ให้สวยงาม และสอดคล้องกับเอกลักษณ์ท้องถิ่น

1.4 ร้านอาหารและร้านขายของ

มีการจัดพื้นที่ร้านอาหาร และร้านขายของที่ระลึกเป็นส่วนชัดเจน ร้านอาหารต้องถูกสุขลักษณะตามมาตรฐานสาธารณสุข

1.5 ห้องสุขา

ต้องมีน้ำใช้ที่สะอาด เช่น น้ำประปา น้ำบาดาล หรือน้ำจากบ่อที่ถูกหลักสุขาภิบาล ควรมีจำนวนเพียงพอ แยกส่วนชาย-หญิง คนพิการ โดยมีสัญลักษณ์บ่งบอก ควรอยู่ในบริเวณที่มิดชิด มีสภาพดี ไม่ชำรุด ถูกสุขลักษณะ มีการระบายอากาศที่ดี ไม่มีกลิ่น มีอ่างล้างมือที่อยู่ในสภาพดี ไม่ชำรุด สะอาด มีสบู่ ปลอดภัยพอเพียง มีจำนวนเพียงพอกับพื้นที่ให้บริการ บ่อเกรอะต้องมีลักษณะที่มิดชิด น้ำซึมผ่านไม่ได้ เพื่อใช้เป็นที่ยกกากที่ปนอยู่กับน้ำเสีย ทิ้งไว้ให้ตกตะกอน บ่อซึม ต้องมีลักษณะที่สามารถใช้เป็นร่องรับน้ำเสียที่ผ่านบ่อเกรอะแล้ว และให้น้ำเสียนั้นผ่านอิฐ หรือหิน หรือสิ่งอื่นใดเพื่อให้เป็นน้ำทิ้ง ต้องอยู่ห่างจากแม่น้ำ คู คลอง หรือ แหล่งน้ำสาธารณะ ไม่น้อยกว่า 10 เมตร เว้นแต่ส้วมที่มีระบบกำจัดสิ่งปฏิกูลที่ถูกต้องตามหลักการสาธารณสุข หรือระบบบำบัดน้ำเสีย (Septic tank) และมีขนาดที่เหมาะสม

1.6 ลานจอดรถ (บริเวณเข้า-ออก) ควรมีระยะห่างหรือตำแหน่งที่ต้องไม่กระทบกับกิจกรรมการใช้บริการภายใน

1.7 ศูนย์บริการข้อมูลและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ควรมีพื้นที่สำหรับเป็นศูนย์บริการข้อมูล การใช้บริการ และแสดงสินค้าท้องถิ่นให้กับนักท่องเที่ยวตามความเหมาะสม

1.8 ระบบสาธารณูปโภค ควรมีระบบสาธารณูปโภค ได้แก่ ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ อย่างเหมาะสม และเพียงพอต่อการใช้งาน

1.9 ห้องพยาบาล ควรมีการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้น เช่น มีห้องพยาบาล หรือตู้ยาที่เหมาะสม และอยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งาน ได้ตลอดเวลาที่มีการให้บริการ

1.10 ป้าย ควรจัดให้มีป้ายสำคัญต่าง ๆ ให้ข้อมูลที่ละเอียด และชัดเจน เช่น ป้ายแนะนำสถานที่ ป้ายบอกทาง ป้ายข้อควรปฏิบัติ เป็นต้น

2. ถึงอำนวยความสะดวกภายในพื้นที่ให้บริการบ่อน้ำพุร้อน

2.1 ป้าย

ต้องจัดให้มีป้ายแนะนำ ประกาศ แจ้ง หรือเตือน ที่ละเอียด และเห็นได้ชัดเจน เช่น ป้ายบอกอุณหภูมิของปากบ่อน้ำพุร้อน ป้ายวิธีการแช่น้ำพุร้อน ป้ายบอกทาง และป้ายเตือน ผู้ใช้บริการที่มีโรคประจำตัว เป็นต้น ควรจัดให้มีป้ายแนะนำ หรือเตือน ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ เป็นอย่างน้อย เพื่อผู้บริการชาวต่างชาติ และต้องแสดงรายการบริการ และอัตราค่าบริการ ไว้ในที่เปิดเผยและมองเห็น ได้ง่าย หรือสามารถให้ตรวจสอบได้

2.2 ห้องผลัดเปลี่ยนเสื้อผ้า หรือ ล็อกเกอร์ ต้องมิดชิด สะอาด แยกส่วนชาย-หญิง มีสัญลักษณ์บ่งบอก และมีกุญแจประจำล็อกเกอร์

2.3 ห้องอาบน้ำ

ต้องมีน้ำใช้ที่สะอาด เช่น น้ำประปา น้ำบาดาล หรือน้ำจากบ่อที่ถูกหลักสุขาภิบาล ควรมีจำนวนเพียงพอ แยกส่วนชาย-หญิง ผู้พิการ โดยมีสัญลักษณ์บ่งบอก ควรอยู่ในบริเวณที่มิดชิด มีสภาพดี ไม่ชำรุด ถูกสุขลักษณะ มีการระบายอากาศที่ดี ไม่มีกลิ่น และมีน้ำใช้พอเพียง

2.4 ห้องสุขา ควรมีอ่างล้างมือที่อยู่ในสภาพดี ไม่ชำรุด สะอาด มีสบู่ และมีน้ำใช้พอเพียง มีจำนวนเพียงพอกับพื้นที่ให้บริการ ควรมีจำนวนเพียงพอ แยกส่วนชาย-หญิง ผู้พิการ โดยมีสัญลักษณ์บ่งบอก

2.5 บ่อล้างเท้า ต้องจัดให้มีบ่อล้างเท้า เพื่อความสะดวก และสุขลักษณะในการใช้บริการบ่อแช่รวมสาธารณะ

2.6 บริเวณที่เก็บอุปกรณ์/ เครื่องใช้ ต้องมีบริเวณเพื่อให้บริการเก็บผ้าเช็ดตัว และสิ่งจำเป็นก่อนเข้ารับบริการที่สะอาดเรียบร้อย และถูกสุขลักษณะ

2.7 ระบบถ่ายเทอากาศ/ แสงสว่าง ควรมีระบบถ่ายเทอากาศที่ถูกสุขลักษณะ สำหรับบ่อแช่ซึ่งอยู่ภายในตัวอาคาร ควรมีแสงสว่างเพียงพอสำหรับบริเวณที่ให้บริการ

2.8 วัสดุปูพื้น ควรใช้วัสดุที่ง่ายต่อการทำความสะอาด ในบริเวณพื้นที่เปียกควรใช้วัสดุที่พื้นผิวกันลื่น หรือกระเบื้องที่มีผิวสัมผัสหยาบ

2.9 ทางเดิน ทางเดินภายในบริเวณที่ให้บริการต้องมีความสะอาด ปลอดภัย และมีแสงสว่างเพียงพอ

2.10 ขนาดของบ่อแช่ ควรมีขนาดที่เหมาะสมกับการให้บริการ เพื่อสร้างความสะอาดสบายให้กับผู้ใช้บริการ

2.11 บ่อแช่น้ำพุร้อน/ ห้องแช่น้ำพุร้อน อาจมีได้หลายประเภท ได้แก่ บ่อแช่รวม (กลางแจ้ง/ ในร่ม) และห้องส่วนตัว

บ่อแช่รวมไม่แยกชาย-หญิง โดยจัดให้มีบ่อน้ำพุร้อน แสดงอุณหภูมิทั้งบ่อน้ำพุร้อน และบ่อน้ำเย็น หรือบริเวณสำหรับอาบน้ำเย็นแบบฝักบัว บ่อแช่รวมที่แยกชาย-หญิงเป็นสัดส่วนชัดเจน ห้องส่วนตัว บ่อแช่ให้ห้องส่วนตัวแยกชาย-หญิง หรืออ่าง หรือบ่อแช่รวมสำหรับครอบครัว อย่างไรก็ตามควรจัดให้มีบ่อน้ำเย็น หรือน้ำฝักบัวให้ใช้อาบน้ำ แช่สลับกับการแช่ อาบน้ำพุร้อนเพื่อประโยชน์ในเชิงสุขภาพ

2.12 ห้องแช่สำหรับผู้พิการ และ/ หรือผู้สูงอายุ (ห้องส่วนตัว) ควรมีห้องแช่สำหรับผู้พิการ และ/หรือผู้สูงอายุโดยเฉพาะ ต้องมีการติดตั้งราวจับ หรืออุปกรณ์อื่น เพื่อความสะดวก และปลอดภัยสำหรับผู้พิการ และ/หรือผู้สูงอายุ

6.4 ความปลอดภัยในพื้นที่ให้บริการบ่อน้ำพุร้อน

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2548: 11 - 12) ได้กล่าวถึง การดูแลความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยวในบริเวณบ่อน้ำพุร้อนว่ามี 2 ด้าน คือ

1. ความปลอดภัยภายนอกพื้นที่ให้บริการบ่อน้ำพุร้อน

1.1 ระบบรักษาความปลอดภัย ควรมีการจัดเวรยามดูแลรักษาความปลอดภัยรอบบริเวณ

1.2 ระบบป้องกันภัย ควรมีระบบป้องกัน และเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพ เช่น ติดตั้งถังดับเพลิงในตำแหน่งที่เหมาะสม หยิบใช้สะดวก รวดเร็ว และเห็นได้ชัดเจน ติดตั้งสัญญาณเตือนภัย เพื่อส่งสัญญาณเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน

1.3 ป้าย ควรมีป้ายแสดงที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ฉุกเฉิน เช่น โรงพยาบาล สถานีตำรวจที่อยู่บริเวณใกล้เคียงมากที่สุด

2. ความปลอดภัยภายในพื้นที่ให้บริการบ่อน้ำพุร้อน

2.1 เจ้าหน้าที่ ต้องจัดให้มีพนักงานที่มีความรู้ ความเข้าใจ คอยให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้บริการ จัดพนักงานตรวจตราดูแลการใช้บริการทั้งในขณะที่ใช้ และหลังใช้บริการ และจัดให้มี การจดตารางบันทึกอ่านวัดค่าอุณหภูมิเป็นประจำทุกวัน

2.2 การควบคุมรักษาความปลอดภัยระหว่างใช้บริการ ต้องจัดให้มีนาฬิกาที่สามารถมองเห็น อ่านเวลาได้โดยง่าย และชัดเจนจากจุดที่ผู้ใช้บริการกำลังใช้บริการแช่น้ำพุร้อนอยู่ ทั้งนี้เพื่อช่วยให้ผู้รับบริการสามารถควบคุมเวลาการใช้อุปกรณ์ด้วยตนเองได้โดยสะดวก ควรจัดให้มีกริ่งสัญญาณเรียกจากภายในห้องแช่ส่วนตัว เพื่อความปลอดภัยสำหรับผู้ที่มาใช้บริการเมื่อใช้บริการโดยลำพัง มีระบบป้องกัน และเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพ เช่น ติดตั้งระดับเพลิงในตำแหน่งที่เหมาะสม หยิบใช้สะดวก รวดเร็ว และเห็นได้ชัดเจน ต้องจัดให้มีป้าย หรือข้อความ เพื่อเตือนให้ผู้ใช้บริการระมัดระวังอันตรายในบริเวณ หรือกิจกรรมที่เสี่ยงต่อการเกิดอันตราย เช่น ระมัดระวังพื้นที่ลื่น ควบคุมเวลาการใช้บริการ 10-15 นาที ต่อการแช่น้ำพุร้อนในแต่ละครั้ง เป็นต้น มีการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้น เช่น มีห้องพยาบาล หรือผู้ยาให้เหมาะสม และอยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งานได้ตลอดเวลาที่มีการให้บริการ

6.5 การรักษาความสะอาดในพื้นที่ให้บริการบ่อน้ำพุร้อน

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2548: 13 - 14) ได้กล่าวถึง การรักษาความสะอาดในพื้นที่ให้บริการบ่อน้ำพุร้อนว่ามี 2 ด้าน คือ

1. การรักษาความสะอาดภายนอกพื้นที่ให้บริการบ่อน้ำพุร้อน

1.1 ระบบการจัดเก็บขยะ และสิ่งปฏิกูล ควรมีที่รองรับขยะในบริเวณที่ให้บริการ ซึ่งมีสภาพดี มีฝาปิด ไม่รั่วซึม ทำด้วยวัสดุทนแข็งแรง เช่น พลาสติก โลหะ เป็นต้น มีการป้องกันกลิ่น และน้ำฝน ต้องมีการระบายอากาศ และป้องกันน้ำเข้า ต้องจัดไว้ในที่ที่สามารถขนย้ายขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลได้โดยสะดวก

1.2 การบำบัดน้ำทิ้ง ควรมีการจัดการน้ำเสียที่ถูกต้องหลักสุขาภิบาล เช่น มีทางระบายน้ำ มีตะแกรงสำหรับกรองขยะก่อนระบายน้ำทิ้ง การกำจัดน้ำทิ้งต้องไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อื่น หรือกระทบกระเทือนต่อการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทางระบายน้ำเพื่อระบายน้ำที่ใช้แล้วสู่แหล่งรองรับน้ำทิ้ง ทางระบายน้ำนั้นต้องมีลักษณะที่สามารถตรวจสอบ และทำความสะอาดได้โดยสะดวก และต้องวางตามแนวตรงที่สุดเท่าที่จะทำได้

1.3 เจ้าหน้าที่ ต้องมีการจัดเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาดของพื้นที่รอบบริเวณ และห้องสุขา ต้องมีเจ้าหน้าที่ทำความสะอาด และฆ่าเชื้อโรคบนพื้นด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อโรค และที่นั่งในบริเวณห้องสุขาอย่างน้อยวันละ 1 ครั้ง และควรจัดตารางบันทึกเวลาในการทำความสะอาดให้ชัดเจน และเหมาะสมกับการให้บริการ

2. การรักษาความสะอาดภายในพื้นที่ให้บริการบ่อน้ำพุร้อน

ควรมีการจัดห้องเก็บอุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย ควรจัดเจ้าหน้าที่ ดูแลรักษาความสะอาดภายในบริเวณ บ่อน้ำพุร้อน ห้ามนำสัตว์เลี้ยงเข้าไปในบริเวณพื้นที่ให้บริการ ห้องสุขาควรอยู่ห่างจากบ่อน้ำพุร้อน ไม่น้อยกว่า 10 เมตร และไม่ควรรอสูงกว่าบ่อน้ำพุร้อน มีป้ายเตือนเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดภายในบริเวณพื้นที่บ่อน้ำพุร้อน เช่น ห้ามชำระล้างร่างกายด้วยสารที่ก่อให้เกิดฟอง เช่น สบู่ ยาสระผม ยาสีฟัน เป็นต้น

6.6 การรักษาสิ่งแวดล้อม

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2548: 15) ได้กล่าวถึงการรักษาสิ่งแวดล้อมในบริเวณแหล่งน้ำพุร้อน ว่ามีหลักการ และแนวทางปฏิบัติดังนี้คือ

1. ไม่ควรกระทำกิจกรรมใด ๆ ที่อาจเป็นอันตราย หรือก่อให้เกิดผลกระทบในการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศน์ของพื้นที่นั้นจากลักษณะตามธรรมชาติ
2. ควรมีการกำหนดขอบเขตหน้าที่ และความรับผิดชอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ในการร่วมมือและประสานงานให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเพื่อรักษาสภาพธรรมชาติ หรือระบบนิเวศน์ตามธรรมชาติ หรือคุณค่าของสิ่งแวดล้อม
3. ควรคำนึงถึงผลทั้งทางตรง และทางอ้อมของการพัฒนาอันเป็นผลจากการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ต่อความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์ และระบบธรรมชาติ
4. ควรกำหนดมาตรการในการติดตามตรวจสอบผลกระทบจากกิจกรรมการให้บริการน้ำพุร้อนว่าส่งผลกระทบอย่างไรต่อระบบนิเวศน์
5. ควรมีการให้ความรู้ และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความจำเป็นในการป้องกันรักษาธรรมชาติแวดล้อม และสร้างจิตสำนึกที่ดี ไม่ทำลายสภาพแวดล้อม ให้กับนักท่องเที่ยวรวมถึงราษฎรท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ที่ดูแลรับผิดชอบน้ำพุร้อนด้วย
6. สนับสนุนให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และไม่มีของเสีย

7. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

7.1 ความหมายของความพึงพอใจ (Satisfaction)

กรรวิ กັນเงิน (2550: 40) กล่าวถึงความพึงพอใจว่า เป็นทัศนคติอย่างหนึ่งที่เป็นนามธรรม ไม่สามารถมองเห็นเป็นรูปร่างได้ การที่เราจะทราบว่าบุคคลใดมีความพึงพอใจหรือไม่สามารถสังเกตได้จากการแสดงออกที่ค่อนข้างสลับซับซ้อน จึงเป็นการยากที่จะวัดความพึงพอใจ

โดยตรง แต่สามารถวัดได้โดยทางอ้อม โดยการวัดของบุคคลเหล่านั้น และการแสดงความคิดเห็นนั้นจะตรงกับความรู้สึกที่แท้จริง จึงสามารถวัดความพึงพอใจนั้นได้

วิลลิสท์ ฮอร์ยางค์กุล (2526: 9) กล่าวถึงความพึงพอใจว่าหมายถึง การให้ค่าความรู้สึกของเราที่ต้องสัมผัสกับโลกทัศน์เกี่ยวกับความหมายของการจัดการสภาพแวดล้อม ค่าความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อการจัดการสภาพแวดล้อมจะแตกต่างกัน เช่น ความรู้สึก ดี-เลว พอใจ-ไม่พอใจ สนใจ-ไม่สนใจ เป็นต้น

ดังนั้นความหมายความพึงพอใจ โดยธรรมชาติของผู้ศึกษาสรุปว่า ความพึงพอใจของบุคคลเป็นความรู้สึกที่บุคคลนั้นได้รับตามความมุ่งหวัง หรือที่คาดหวังไว้ ดังนั้น ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ย่อมเป็นความรู้สึกในทางที่ดี ที่ชื่นชอบ พอใจ หรือประทับใจ ที่นักท่องเที่ยวได้รับการไปสัมผัสจริงด้วยตนเองกับแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นไปตามที่คาดหวังไว้ และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวแต่ละบุคคล ต่อการจัดการสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ก็ย่อมแตกต่างกันออกไปทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความคาดหวังที่มีต่อเรื่องนั้นว่ามีมากน้อยเพียงใด

7.2 แนวคิดทฤษฎีความพึงพอใจ

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2546) กล่าวถึง แนวคิดด้านการสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าไว้ดังนี้

ความพึงพอใจของลูกค้า เป็นความรู้สึกของลูกค้าว่าพึงพอใจหรือไม่ พึงพอใจซึ่งเป็นผลจากการเปรียบเทียบระหว่างการรับรู้ในการทำงานของผลิตภัณฑ์ กับความคาดหวังของลูกค้า

ระดับความพึงพอใจของลูกค้าเกิดจากความแตกต่างระหว่างประโยชน์จากการบริการกับความคาดหวังของบุคคล ซึ่งความคาดหวังนั้นเกิดจากประสบการณ์ และความรู้ในอดีตของผู้ซื้อซึ่งมีความคาดหวังว่าจะได้รับผลิตภัณฑ์ ถ้าผลการทำงานของผลิตภัณฑ์ต่ำกว่าความคาดหวังลูกค้าก็จะไม่พึงพอใจ และถ้าผลการทำงานของผลิตภัณฑ์เท่ากับความคาดหวัง ลูกค้าจะเกิดความพึงพอใจ และถ้าผลการทำงานของผลิตภัณฑ์สูงกว่าความคาดหวังมากลูกค้าก็จะเกิดความพึงพอใจอย่างมาก

คาร์เตอร์ กอร์ด (Cater Gord 1973) กล่าวถึงความพึงพอใจว่าหมายถึง ความพึงพอใจที่เกิดจากความสนใจและทัศนคติต่อบุคคลที่มีคุณภาพและลักษณะสภาพของกิจกรรม

แอปเปิล ไวท์ (Apple white 1956: 6) กล่าวถึงความพึงพอใจว่าหมายถึง ความสุขความสบายที่ได้รับจากสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เป็นความสุขความสบายที่เกิดจากการเข้าร่วม ได้รู้ได้เห็นในกิจกรรมนั้นๆ

คอตเลอร์ (Kotler 1997: 40) กล่าวถึงความพึงพอใจว่าหมายถึง ระดับความพึงพอใจของลูกค้าว่าพอใจจะมีความสัมพันธ์กับความแตกต่างระหว่างผลงานที่รับรู้กับความคาดหวัง ซึ่งลูกค้าสามารถรับรู้ถึงระดับความพึงพอใจ 3 ระดับ ดังนี้

1. ถ้าผลงานที่รับรู้ต่ำกว่าความคาดหวังลูกค้าจะเกิดความรู้สึกไม่พึงพอใจ
2. ถ้าผลงานที่รับรู้เท่ากับความคาดหวังลูกค้าจะเกิดความรู้สึกพึงพอใจ
3. ถ้าผลงานที่รับรู้ สูงกว่าความคาดหวัง ลูกค้าจะเกิดความรู้สึกพึงพอใจ อย่างมาก

หรือยินดี

7.3 การวัดความพึงพอใจ

ภนิดา ชัยปัญญา (2542: 29) กล่าวถึง การวัดความพึงพอใจ สามารถทำได้หลายวิธีดังต่อไปนี้

1. การใช้แบบสอบถาม โดยผู้ออกแบบสอบถามต้องการทราบความคิดเห็น ซึ่งสามารถทำได้หลายลักษณะ กำหนดคำตอบให้เลือก หรือตอบคำถามอิสระ คำถามดังกล่าวอาจสอบถามความพอใจในด้านที่ต่าง ๆ

2. การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการวัดความพึงพอใจทางตรงต้องอาศัยเทคนิคและวิธีการที่ดีจึงจะได้ข้อมูลที่เป็นจริง

3. การสังเกต เป็นวิธีวัดความพึงพอใจ โดยการสังเกตพฤติกรรมของบุคคลเป้าหมาย ว่าจะแสดงออกจากการพูด กิริยา ท่าทาง ซึ่งวิธีนี้ต้องอาศัยการสังเกตอย่างจริงจังและมีแบบแผน

7.4 ทฤษฎีความความคาดหวัง

ทฤษฎีความความคาดหวัง (McCormick & Ilgen, 1980) สำหรับทฤษฎีความความความนั้น จะอธิบายความพึงพอใจในแง่ที่ว่า ลูกค้าจะเกิดความพึงพอใจได้ต่อเมื่อเขาประเมินการแล้วว่าการบริการนั้นๆ จะนำผลตอบแทนมาให้ ซึ่งลูกค้าได้มีการตัดสินใจล่วงหน้าแล้วว่า คุณค่าจากการบริการจากสิ่งที่คุณค่าได้รับเป็นเช่นไร ลูกค้าจึงเลือกเอาบริการที่นำเอาผลลัพธ์ต่างๆ ที่ลูกค้าจะมีความพอใจที่เกิดขึ้น โดยแนวคิดทฤษฎีนี้อยู่ที่ผล (Outcomes) ความปรารถนาที่รุนแรง (violence) และความความความ (expectancy) ทฤษฎีความความความจะคาดคะเนว่าโดยทั่วๆ ไปลูกค้าแต่ละคน จะแสดงพฤติกรรมก็ต่อเมื่อเขาเห็น โอกาสความน่าจะเป็นไปได้ (probability) ค่อนข้างเด่นชัด หากความพึงพอใจของเขาเกิดจากการให้บริการที่มีคุณภาพ เขาจะใช้บริการนั้นตลอดเพราะเป็นผลลัพธ์ที่เขาปรารถนา ซึ่งหมายความว่า ความความความนี้เกิดก่อนการบริการ จึงสามารถเป็นเหตุนำไปสู่เหตุของการมาใช้บริการ เพราะพฤติกรรมมนุษย์เกิดจากแรงผลักดัน ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากความต้องการ

และอีกส่วนเกิดจากความคาดหวังที่จะได้รับจากสิ่งจูงใจผลตอบแทนหรือผลลัพธ์ที่ได้จากการบริการที่มีคุณภาพ จะมีความสำคัญและจำเป็นทำให้เกิดพฤติกรรมได้ ขึ้นอยู่กับความพอใจต่อการใช้บริการอย่างมีคุณภาพ

7.5 ทฤษฎีความคาดหวัง

ทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy Theory) หรือทฤษฎีวี (VIE) ของวรูม (Vroom, 1964 อ้างถึงใน สร้อยตระกูล อรรถมานะ, 2545) มีแนวคิดสำคัญ 3 ประการ คือ จำนวนที่ประกอบขึ้นเป็นความชอบ (Valence) ความเป็นเครื่องมือ (Instrumentality) และความคาดหวัง (Expectancy) โดยมีสมมติฐานพื้นฐานในทฤษฎีนี้คือ การเลือกของบุคคลใดบุคคลหนึ่งจะสัมพันธ์อย่างมีกฎเกณฑ์กับสภาพทางจิตวิทยาซึ่งจะเกิดขึ้นในเวลาเดียวกันกับพฤติกรรม

สำหรับแนวคิด 3 ประการที่กล่าวมาข้างต้นอธิบายได้ดังนี้

1. จำนวนที่ประกอบขึ้นเป็นความชอบ (Valence) หมายถึงระดับของความชอบของเอกบุคคลในผลลัพธ์โดยเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง นั่นคือระดับความมากน้อยของความชอบหรือการเห็นในคุณค่าของผลลัพธ์หรือรางวัลที่จะได้จากการกระทำนั้นเอง ดังนั้นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ valence นี้ก็คือ ค่านิยม สิ่งจูงใจ ทักษะคติ และอรรถประโยชน์ที่คาดหวัง valence จะมีค่าเป็นศูนย์เมื่อบุคคลไม่รู้สึกสนใจใฝ่ดีต่อผลลัพธ์ที่จะได้ และจะมีค่าติดลบเมื่อบุคคลนั้นไม่ยอมรับผลนั้นเลย

2. ความเป็นเครื่องมือ (Instrumentality) หมายถึง ความเป็นไปได้ของโอกาสหรือผลการปฏิบัติงานหรือผลลัพธ์ในระดับแรกจะทำให้ได้รับผลตอบแทนผลลัพธ์ในระดับต่อไป ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผลปฏิบัติงานกับผลตอบแทนที่ได้รับ เช่น สมมุติว่าบุคคลคนๆ หนึ่งปรารถนาที่จะได้รับการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง และเขาเห็นว่าการปฏิบัติงานที่อยู่ในเกณฑ์ดีจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้เป้าหมายของเขาเป็นผลได้ ดังนั้นผลลัพธ์ในระดับแรกของเขาจึงเป็นการปฏิบัติงานที่อยู่ในเกณฑ์ดี และผลลัพธ์ระดับแรกจะมี valence ในทางบวก เพราะผลลัพธ์ระดับแรกนี้สัมพันธ์กับผลลัพธ์ในระดับที่สอง ที่คาดหวัง นั่นก็คือ การเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง อาจกล่าวได้ว่าผลลัพธ์ระดับแรกจะเป็นเครื่องมือเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ในระดับที่สองนั่นเอง

3. ความคาดหวัง (Expectancy) หมายถึง ความเป็นไปได้ที่จะกระทำหรือความพยายามโดยเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งจะนำไปสู่ผลลัพธ์ระดับที่ 1 โดยเฉพาะความคาดหวังนี้ต่างจากความ เป็นเครื่องมือ โดยความคาดหวังจะเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะได้มาซึ่งผลลัพธ์ในระดับที่ 1 ในขณะที่ความเป็นเครื่องมือนี้จะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสัมพันธภาพของผลลัพธ์ในระดับที่ 1 และ 2

ในทัศนะของวรูม ระดับการจูงใจของบุคคลขึ้นอยู่กับผลคูณของ valence กับความเป็นเครื่องมือและความคาดหวัง และหากบุคคลจะกระทำการหลายอย่างก็เอาระดับการจูงใจที่หาได้มารวมกันก็จะเป็นพลังในการจูงใจ

8. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว ได้มีการวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษาคือ

นภค นพรัตน์ (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน: กรณีศึกษา เทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าเย็บ จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในชุมชน โดยใช้วิธีการเก็บแบบสอบถามจากประชาชนในเขตตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าเย็บ จังหวัดแม่ฮ่องสอนจากการสุ่มตัวอย่างจำนวน 295 คน ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการศึกษาพบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในด้านต่างๆ ได้แก่ การค้นหาปัญหา การวางแผน การปฏิบัติกิจกรรม และการติดตามประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง และมีส่วนร่วมน้อยในการตัดสินใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของพื้นที่

นภค วัฒนคุณ (2545) ได้ทำการศึกษาเรื่องความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาเวียงท่ากาน ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่เวียงท่ากานเพื่อการท่องเที่ยว และเพื่อศึกษาความต้องการของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เวียงท่ากาน โดยใช้วิธีการรวบรวมแบบสอบถามแบบปลายเปิดจากประชาชนบ้านท่ากาน ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จากการสุ่มตัวอย่างจำนวน 186 คน ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเวียงท่ากานเพื่อการท่องเที่ยว เพราะมีทัศนคติเชิงบวกในการพัฒนาพื้นที่เวียงท่ากานเพื่อการท่องเที่ยว โดยต้องการเข้ามามีส่วนร่วมปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ และมาตรฐานการท่องเที่ยวที่ได้วางไว้แล้ว โดยเฉพาะต้องการมีส่วนร่วมสูงในการช่วยเหลือด้านแรงงานในการพัฒนา แต่ไม่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา วางแผน และกำหนดกฎเกณฑ์หรือมาตรการที่ใช้สำหรับการท่องเที่ยว ไม่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่รัฐบาล ไม่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วม

เกี่ยวกับผลประโยชน์เงินทองของหมู่บ้าน ไม่ต้องร่วมเป็นคณะกรรมการหรือคณะทำงาน รวมทั้งไม่ต้องการประเมินผล และหาแนวทางในการปรับปรุงกิจกรรมการท่องเที่ยว

วาลิกา แสนคำ (2545) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของบ้านเปียงหลวง และหาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมสำหรับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ยั่งยืน โดยใช้วิธีการสำรวจ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ จากกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มชุมชน กลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการศึกษาพบว่าบ้านเปียงหลวงมีความหลากหลายด้านกลุ่มชาติพันธุ์ ความหลากหลายด้านวัฒนธรรม มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น อีกทั้งยังมีความสวยงามตามธรรมชาติอันเป็นลักษณะเฉพาะของพื้นที่ นอกจากนี้ยังพบว่าบ้านเปียงหลวงมีระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานครบถ้วนเพียงพอสำหรับรองรับการท่องเที่ยว แต่ควรจะมีการปรับปรุงด้านสิ่งอำนวยความสะดวกเบื้องต้น เช่น ศูนย์บริการข้อมูลทางการท่องเที่ยว และห้องน้ำสาธารณะสำหรับนักท่องเที่ยว

นิฐริน ไส้พันธ์ (2544) ได้ทำการศึกษาเรื่องศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพของอุทยานแห่งชาติภูจองนายอยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้วิธีการเก็บแบบสอบถามและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 299 คน ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการศึกษาพบว่าอุทยานแห่งชาติภูจองนายอยมีศักยภาพด้านพื้นที่ธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศและด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสูงเหมาะสมต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นสิ่งแวดล้อมศึกษามีศักยภาพปานกลาง และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวมีศักยภาพต่ำ

บุปผา วงษ์พันธุ์ทา (2544) ได้ทำการศึกษาเรื่องการประเมินศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และศึกษาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้วิธีการเก็บแบบสอบถามและการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 คน ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการศึกษาพบว่าศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอหัวหิน มีความเป็นไปได้สูงในเรื่องคุณค่าทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์

กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และความดึงดูดใจ ส่วนคุณค่าทางหาดทรายและน้ำทะเล ความสะดวกในการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความปลอดภัยอยู่ในระดับปานกลาง แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยภายนอกเช่น ด้านการตลาด การใช้สื่อประชาสัมพันธ์ และนโยบายของอำเภอหัวหิน ที่ให้คนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมกำหนดนโยบายการรองรับการท่องเที่ยวด้วยตัวเอง การให้การศึกษาอบรมและสร้างความเข้าใจกับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ นโยบายที่มีการร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ เอกชน และคนในท้องถิ่น ส่วนความคิดเห็นและแนวทางในการพัฒนาควรมุ่งเน้นในรูปแบบสำหรับระบบนิเวศแบบเรียบง่ายมากที่สุด

อรวรรณ พันธุ์เนตร (2541) ได้ทำการศึกษาเรื่องการประเมินความต้องการมีส่วนร่วมและความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวของประชาชน กรณีบ้านหาดไคร้ ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความต้องการของประชาชนในการมีส่วนร่วมและพัฒนาการท่องเที่ยว กรณีบ้านหาดไคร้ ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย โดยใช้วิธีการเก็บแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 143 คน ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนหมู่บ้านหาดไคร้ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวและมีความต้องการให้หมู่บ้านได้รับการพัฒนาในระดับสูง

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด จังหวัดกาญจนบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดบริการ โครงสร้างพื้นฐาน 3 ด้าน คือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย และด้านการรักษาความสะอาด ด้านการท่องเที่ยวในแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด ความต้องการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดบริการ โครงสร้างพื้นฐาน 3 ด้าน คือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย และด้านการรักษาความสะอาด ด้านการท่องเที่ยวในแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด และแนวทางในการพัฒนาแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด ข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ในการนำไปพัฒนาปรับปรุงคุณภาพ โครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว ให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การส่งเสริมการท่องเที่ยวต่อไป โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์และตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา มีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนดังต่อไปนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ

1. เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลหินดาด ได้แก่ นายกองค้ำการบริหารส่วนตำบลหินดาด รองนายกองค้ำการบริหารส่วนตำบลหินดาด เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลหินดาด สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหินดาด
2. ผู้ประกอบการบริเวณแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด ได้แก่ ผู้ประกอบการร้านอาหาร และผู้ประกอบการร้านขายของที่ระลึก

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด จำนวน 399 คน คำนวณด้วยวิธีของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (คลาดเคลื่อน 0.05) จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวใน

แหล่ง น้ำพุร้อนหินดาด จำนวน 107,815 คนต่อปี (องค์การบริหารส่วนตำบลหินดาด, 2551) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) คือเมื่อพบนักท่องเที่ยวคนใดให้ถือเป็นกลุ่มตัวอย่างได้โดยอนุโลม

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์และแบบสำรวจในประเด็นต่อไปนี้

1. แบบสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 ข้อคำถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพ รายได้ต่อเดือน ภูมิลำเนา วัตถุประสงค์การเดินทาง ลักษณะการเดินทาง ชนิดของพาหนะที่ใช้เดินทาง และความถี่ในการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อใช้ในการศึกษาลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวในแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด 3 ด้าน (รวม 34 ข้อคำถาม) ได้แก่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว น้ำพุร้อนหินดาดทั้งภายนอกและภายใน ด้านความปลอดภัยในพื้นที่ให้บริการแหล่งน้ำพุร้อนทั้งภายนอกและภายใน และด้านการรักษาความสะอาดในพื้นที่ให้บริการแหล่งน้ำพุร้อนทั้งภายนอกและภายใน

ส่วนที่ 3 ความต้องการและข้อเสนอแนะจากนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดบริการโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวในแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด เพื่อใช้เป็นข้อเสนอแนะสำหรับกรวิจัย

2. แบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลหินดาด และ ผู้ประกอบการในประเด็นที่เกี่ยวกับนโยบาย และการดำเนินงาน การจัดบริการ โครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว ในแหล่งท่องเที่ยว น้ำพุร้อนหินดาด ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการรักษาความปลอดภัย และการรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว น้ำพุร้อนหินดาด

3. แบบสำรวจ

แบบสำรวจสภาพแวดล้อมด้านกายภาพของแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด เพื่อทำการศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว ในแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาด ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการรักษาความปลอดภัย และการรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ

เก็บรวบรวมข้อมูลจาก ตำรา เอกสาร งานวิจัย สิ่งพิมพ์ จากสถาบันการศึกษา ห้องสมุด เอกสารของหน่วยงานราชการและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์กรบริหารส่วนตำบลหินดาด รวมถึงข้อมูลเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต

การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการแจกแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 399 คน คำนวณด้วยวิธีของ Taro Yamanae (อ้างในนภดล, 2551:44) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (คลาดเคลื่อน 0.05) จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด จำนวน 107,815 คนต่อปี (องค์การบริหารส่วนตำบลหินดาด, 2551) และใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลหินดาด และผู้ประกอบการในพื้นที่ ใน 3 ประเด็น ได้แก่ ข้อมูลที่เกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาด ด้านการรักษาความปลอดภัย และการรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสำรวจ การสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลหินดาด และผู้ประกอบการในพื้นที่ จะถูกนำมาตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis) จัดหมวดหมู่ของข้อมูลตามประเด็นการศึกษา สรุปและนำเสนอผลการศึกษาเชิงพรรณนาความ (Descriptive) แต่ละประเด็นการศึกษา ทำการสังเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อมูลในภาพรวมภายใต้กรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 399 คน จะนำมาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ ลงรหัสข้อมูล ให้คะแนน บันทึกข้อมูล และทำการประมวลผล โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ส่วนการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน 1-5 คะแนน ตามวิธีของ Likert-Scale (อ้างในนภคกุล, 2551:45) ตามระดับความพึงพอใจ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มากและมากที่สุด ตามลำดับ และค่าคะแนนระดับความพึงพอใจเฉลี่ยที่ได้จะถูกนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21 - 5.00 คะแนน หมายถึง ระดับความพึงพอใจมากที่สุด
 ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41 - 4.20 คะแนน หมายถึง ระดับความพึงพอใจมาก
 ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61 - 3.40 คะแนน หมายถึง ระดับความพึงพอใจปานกลาง
 ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81 - 2.60 คะแนน หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อย
 ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.80 คะแนน หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดบริการ โครงสร้างพื้นฐาน 3 ด้าน คือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย และด้านการรักษาความสะอาด ความต้องการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดบริการ โครงสร้างพื้นฐาน 3 ด้าน คือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย และด้านการรักษาความสะอาด และแนวทางในการพัฒนาแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด

ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังต่อไปนี้ คือ

ตอนที่ 1 บริบททั่วไปของพื้นที่ศึกษาแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด

ตอนที่ 2 การจัดบริการ โครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว

ตอนที่ 3 ความต้องการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด

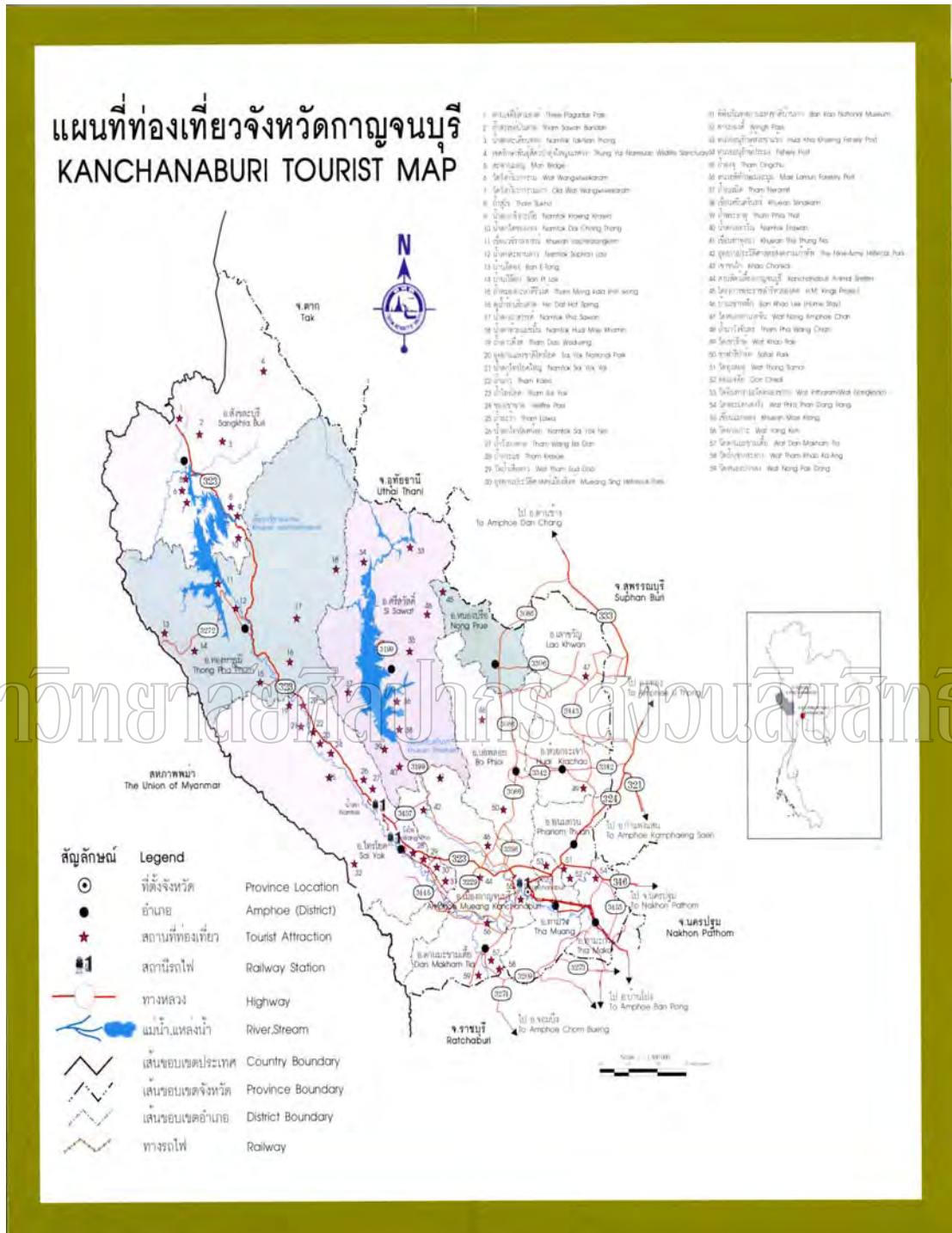
ตอนที่ 1 บริบททั่วไปของพื้นที่ศึกษาแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด

จังหวัดกาญจนบุรี เป็นจังหวัดในภาคตะวันตกของประเทศไทย ที่อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ เพียงร้อยกว่ากิโลเมตร และมีขนาดใหญ่เป็นอันดับ 3 ของประเทศ รองจากจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดเชียงใหม่ คือมีพื้นที่ประมาณ 19,483 ตารางกิโลเมตร (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2550: 9) พื้นที่สามในสี่ของกาญจนบุรี คือเทือกเขาสลับซับซ้อน อันอุดมสมบูรณ์ไปด้วย ฝืนป่าและแร่ธาตุ ส่วนที่เหลือเป็นที่ราบเชิงเขา อันอุดมสมบูรณ์ แม่น้ำแควน้อย แควใหญ่ ที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลอง และพื้นที่ริมคลองชลประทาน ด้วยสภาพภูมิประเทศที่เพียบพร้อมไปด้วย ทรัพยากรการท่องเที่ยว กล่าวคือ มีแม่น้ำ ป่า ถ้ำ และน้ำตกในปริมาณมากที่สุดและสวยงามที่สุดแห่งหนึ่ง ทำให้จังหวัดกาญจนบุรี กลายเป็นจังหวัดท่องเที่ยวขนาดใหญ่ที่สุด ที่อยู่ใกล้กรุงเทพฯ ทิวเขาสูงชัน สลับซับซ้อนตลอดแนวตะวันตกของจังหวัดกาญจนบุรี อันเป็นส่วนหนึ่งของพรมแดนยาวเหยียดระหว่างไทยและพม่า คือส่วนสำคัญที่ทำให้ดินแดนแห่งนี้ เต็มไปด้วยเรื่องราวของผู้คนหลากหลายชาติ หลากภาษา เรื่องราวของชีวิต ประวัติศาสตร์ และสงคราม ที่ดำเนินไปท่ามกลางความลึกลับของฝืน

ไพร่กว้างและธารน้ำเขียว การเป็นเมืองชายแดนที่อยู่ใกล้ศูนย์กลางการปกครอง นับแต่สมัยอยุธยา ลงมานั้นมีความหมายต่อกาญจนบุรีทั้งในด้านบวกและลบ ภัยของสงครามที่เกิดบนผืนดินไทยและพม่า ทำให้กาญจนบุรีกลายเป็นสนามรบอยู่เนืองๆ จนแทบไม่สามารถสร้างสรรค์อารยธรรมอันรุ่งเรืองใดๆ ไว้ได้ แม้แต่ในวัดซึ่งเป็นศูนย์รวมศรัทธา แต่การที่ผู้คนต้องอพยพหนีสงครามอยู่เสมอ เช่นนี้ก็เป็ผลโดยตรงที่ทำให้เกิดช่วงว่างของเวลา ที่ช่วยรักษาร่องรอยเก่าแก่ ที่คนยุคก่อนทิ้งเอาไว้ ในถ้ำและใต้ผืนดิน ริมแม่น้ำสายโบราณอย่าง แควน้อย และแควใหญ่ จึงเป็นแหล่งโบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์ที่ดี และมีจำนวนมากที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทย ด้วยเหตุที่มีภูเขา และผืนป่ากว้างใหญ่ ของป่า และแร่ธาตุ จึงเป็นสินค้าสำคัญของจังหวัดกาญจนบุรีมาแต่อดีต โดยเฉพาะดีบุก ถือเป็นส่วยที่จังหวัดกาญจนบุรีต้องส่งให้อยุธยาปีละสามครั้ง นอกจากนี้ของป่านานาชนิด เช่น ไม้รวก ไม้ไผ่ ไม้เนื้อแข็ง ทั้งไม้ชิงชัน ประดู่ แดง ตะเคียน มะเกลือ เต็ง รัง อินทนิล น้ำมันยางสำหรับทำไม้ รวมทั้งถ่าน ไม้ซันดีเป็นสินค้าจากกาญจนบุรีที่รู้จักกันดีมาเนิ่นนาน

ปัจจุบันนี้ ส่วนหนึ่งของทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ เช่น แม่น้ำ ป่า ถ้ำ และน้ำตกในจังหวัดกาญจนบุรี กลายเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีค่า พื้นที่กว้างใหญ่อันประกอบด้วยสภาพภูมิประเทศที่หลากหลาย เหมาะอย่างยิ่งต่อการพัฒนา ไปสู่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการศึกษาสภาพธรรมชาติในรูปแบบต่างๆ ทั้งยังมีการคมนาคมที่สะดวกสบาย สิ่งที่น่าทึ่งท่องเที่ยวพึงตระหนักก็คือการท่องเที่ยวอย่างมีจิตสำนึก และเคารพในความยิ่งใหญ่ของธรรมชาติ ที่โลกได้สร้างไว้

ความได้เปรียบในด้านระยะทางห่างจาก กรุงเทพฯ เพียง 129 กิโลเมตร ซึ่งเป็นระยะทางที่ไม่ไกลมากนัก และเนื่องจากมีสถานที่ท่องเที่ยวที่เต็มไปด้วยเรื่องราวในอดีตที่น่าสนใจ เป็นแหล่งอารยธรรมเก่าแก่ ยุคก่อนประวัติศาสตร์ และสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของไทย ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ไม่ว่าจะเป็นป่าเขาลำเนาไพร ถ้ำหรือน้ำตก ตลอดจนความพร้อมในการอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว ทำให้จังหวัดกาญจนบุรี มีความน่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยวสูง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2550: 9)

ภาพที่ 1 แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, กาญจนบุรี, (กรุงเทพมหานคร : กองผลิตอุปกรณ์และเผยแพร่ฝ่ายบริการการตลาด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2550), 2.

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรี

หน่วย : คน

พ.ศ.	จำนวนนักท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี
2551	11,426,420
2550	9,583,512
2549	9,341,116
2548	9,120,852
2547	10,561,138
2546	9,456,980
2545	9,265,544

ที่มา : สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว, ข้อมูลจำนวนผู้เยี่ยมชม [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก <http://www.tourism.go.th>. เข้าถึงเมื่อ 18 September 2009.

น้ำพุร้อนหินดาด ตั้งอยู่ในตำบลหินดาด อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี นับว่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดกาญจนบุรี โดยเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่หายากแห่งหนึ่งและยังมีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 อีกด้วย น้ำพุร้อนหินดาด เดิมเรียกว่า น้ำพุร้อนกุ่มมั่ง อยู่ห่างจากตัวเมืองกาญจนบุรี 130 กิโลเมตร ไปตามทางหลวงหมายเลข 323 กิโลเมตรที่ 105-106 น้ำพุร้อนหินดาดเป็นบ่อน้ำร้อนธรรมชาติริมลำธาร อุณหภูมิประมาณ 45-55 องศาเซลเซียส ค้นพบโดยทหารญี่ปุ่นสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 และได้สร้างเป็นบ่อซีเมนต์ขึ้น 2 บ่อ เชื่อกันว่าน้ำแร่จากบ่อน้ำร้อนแห่งนี้ มีสรรพคุณในการรักษาโรคภัยไข้เจ็บหลายอย่าง เช่น โรคเหน็บชา ไขข้ออักเสบ นักท่องเที่ยวสามารถลงอาบน้ำในบ่อได้และยังมีลำธารน้ำเย็นไหลอยู่ด้านล่างบ่อน้ำร้อน ซึ่งเป็นธารน้ำเย็นที่ไหลมาจากน้ำตกผาดาด ซึ่งเป็นน้ำตกขนาดใหญ่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2551: 24-25)

ภาพที่ 2 บ่อน้ำพุร้อนหินดาดซึ่งอยู่ติดลำธารน้ำจากน้ำตกผาดาด
ที่มา : จีราวรรณ กังน้อย, “บ่อน้ำพุร้อนหินดาดซึ่งอยู่ติดลำธารน้ำจากน้ำตกผาดาด”, ภาพสีผสม,
5 ธันวาคม 2552.

ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิประเทศ และภูมิอากาศ พื้นที่ส่วนใหญ่บริเวณน้ำพุร้อนหินดาด เป็นที่ราบเชิงเขา มีลำห้วยกุ่ม้งไหลผ่านสู่แม่น้ำแควน้อย ซึ่งอยู่ในความดูแลของอุทยานแห่งชาติศรีนครินทร์ มีลักษณะภูมิอากาศเป็นมรสุมเขตร้อน โดยได้รับอิทธิพลจากมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ในฤดูฝน และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือในฤดูหนาว โดยแบ่งเป็น 3 ฤดูกาล ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึง พฤษภาคม, ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึง ตุลาคม, ฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนกุมภาพันธ์ ฝนจะตกชุกมาก และมีเมฆมากในเดือนมิถุนายน ถึง กันยายน ท้องฟ้าจะโปร่งใสมีเมฆน้อยในเดือนพฤศจิกายน ถึง เมษายน

ลักษณะการประกอบอาชีพ

ลักษณะการประกอบอาชีพของคนในชุมชน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่มันสำปะหลัง ถังเหลือง และสวนผลไม้ นอกจากนี้ อาชีพรอง เช่น เลี้ยงสัตว์ (โค, แพะ, สุกร และอาชีพรับจ้างทั่วไป) ผลผลิตที่จำหน่ายสู่ตลาดภายในและภายนอก ได้แก่ มันสำปะหลัง ถังเหลือง เงาะ ส้มโอ และโค เป็นต้น

ด้านการท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในวันจันทร์ – ศุกร์ ส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติ โดยเฉพาะชาวรัสเซีย ซึ่งมีจำนวนไม่มากนัก ส่วนในวันเสาร์ – อาทิตย์ จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก และจะหนาแน่นมากในช่วงเทศกาล เช่น ปีใหม่ สงกรานต์

ผู้ประกอบการร้านค้าส่วนใหญ่จะเปิดกิจการในวันเสาร์ – อาทิตย์ ที่มีนักท่องเที่ยวมาก ส่วนในวันธรรมดา จะเปิดเฉพาะร้านใหญ่ ๆ ร้านค้าในพื้นที่ส่วนใหญ่มี 2 ประเภท ได้แก่ ร้านอาหาร และร้านขายของที่ระลึก

ตอนที่ 2 การจัดบริการโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว

จากการศึกษาการจัดบริการ โครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว โดยวิธีการสำรวจ โครงสร้างพื้นฐานด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย และด้านการรักษาความสะอาด ผลการศึกษาสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. โครงสร้างพื้นฐานด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด

ผลการศึกษาโครงสร้างพื้นฐานด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด (กุมมั่ง) แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ สิ่งอำนวยความสะดวกภายนอก และสิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งน้ำพุร้อน ซึ่งผู้วิจัยศึกษาตามดัชนีที่กำหนดขึ้นโดยสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 โครงสร้างพื้นฐานด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

ที่	โครงสร้างพื้นฐานด้านสิ่งอำนวยความสะดวก
	สิ่งอำนวยความสะดวกภายนอกแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อน
1	ท่าเลที่ตั้ง
2	เส้นทางคมนาคม
3	บริเวณพักผ่อน
4	ร้านอาหารและร้านขายของ
5	ห้องสุขาภายนอก
6	ลานจอดรถ
7	ศูนย์บริการข้อมูลและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น
8	ระบบสาธารณสุขปลอดภัย

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ที่	โครงสร้างพื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวก
	สิ่งอำนวยความสะดวกภายนอกแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อน
9	ห้องพยาบาล
10	ป้ายบอกทางภายนอก
	สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อน
1	ป้ายสื่อความภายในบ่อน้ำร้อน
2	ห้องผลิตเปลี่ยนเสื้อผ้า
3	ห้องอาบน้ำ
4	ห้องสุขาภายในบ่อน้ำร้อน
5	บ่อล้างเท้า
6	บริเวณที่เก็บอุปกรณ์/เครื่องใช้
7	ระบบถ่ายเทอากาศ/แสงสว่าง
8	วัสดุปูพื้นภายในบ่อน้ำร้อน
9	ทางเดินภายในบ่อน้ำร้อน
10	ขนาดของบ่อแช่
11	บ่อแช่น้ำพุร้อน

ที่มา : สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว, กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, คู่มือกรอบมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2548), 4-10.

ผลการศึกษาโครงสร้างพื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวกแหล่งน้ำพุร้อนหินดาดพบว่า

1.1 สิ่งอำนวยความสะดวกภายนอกแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด

สิ่งอำนวยความสะดวกภายนอกแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด ประกอบด้วย 10 ด้าน ได้แก่ ท่าเลที่ตั้ง เส้นทางคมนาคม บริเวณพักผ่อนร้านอาหาร และร้านขายของที่ระลึก ห้องสุขา ลานจอดรถ ศูนย์บริการข้อมูลและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ระบบสาธารณูปโภค ห้องพยาบาล ป้ายบอกทางภายนอก (ดังตารางที่ 2) ผลการศึกษาพบว่า

1. ทำเล/ที่ตั้ง แหล่งน้ำพุร้อนหินดาดตั้งอยู่ที่ตำบลหินดาด อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นที่ตั้งที่เหมาะสมแก่การท่องเที่ยว เนื่องจากบริเวณบ่อน้ำพุร้อนเป็นที่ราบเชิงเขา ดินธารน้ำเย็นที่ไหลมาจากน้ำตกผาดาด ซึ่งเป็นน้ำตกขนาดใหญ่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ จังหวัดกาญจนบุรี

2. เส้นทางคมนาคม การเดินทางไปยังแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด เดินทางตามทางหลวงหมายเลข 323 อยู่บริเวณกิโลเมตรที่ 105-106 เริ่มต้นจากอำเภอเมืองกาญจนบุรี ระยะทาง 130 กิโลเมตร ใช้ระยะเวลาในการเดินทาง 1 ชั่วโมง 30 นาที ช่องทางจราจรจำนวน 2 ช่องทาง เป็นถนนลาดยางตลอดเส้นทาง การเดินทางมีความสะดวก ปลอดภัย และสามารถเข้าถึงยังแหล่งท่องเที่ยวได้ง่ายโดยรถยนต์ส่วนตัว รถโดยสารประจำทาง รถตู้ หรือรถทัวร์ของบริษัทนำเที่ยว แต่การเดินทางโดยรถไฟ ไม่สะดวก เนื่องจากเส้นทางการเดินทางของรถไฟไม่ผ่านบริเวณแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาด การเดินทางทางน้ำ ไม่สะดวก เนื่องจากไม่มีเส้นทางคมนาคมทางน้ำผ่านบริเวณแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาด

3. บริเวณพักผ่อน ในแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาด มีพื้นที่ว่างสำหรับพักผ่อนไม่มากนัก บริเวณพักผ่อนถูกจัดไว้บริเวณใกล้บ่อน้ำพุร้อน และใกล้ริมลำธาร พบว่ามีไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ที่ตั้ง ความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ความสวยงาม และความร่มรื่น เหมาะสมในระดับปานกลาง ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการในบริเวณสถานที่พักผ่อน

4. ร้านอาหาร และร้านขายของที่ระลึก บริเวณแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาด พบว่ามีร้านอาหารมีจำนวนทั้งหมด 6 ร้าน เป็นร้านอาหารประเภท ร้านส้มตำ จำนวน 2 ร้าน ร้านอาหารตามสั่ง จำนวน 3 ร้าน และร้านก๋วยเตี๋ยว จำนวน 1 ร้าน ซึ่งไม่เพียงพอต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ความสะอาดของร้านอาหารอยู่ในระดับปานกลาง รสชาติอาหารอร่อย ราคาเหมาะสมต่อคุณภาพของอาหาร

ร้านขายของที่ระลึก บริเวณแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาด พบว่ามีร้านขายของที่ระลึกทั้งหมด 11 ร้าน เป็นร้านขายของที่ระลึกประเภท ร้านขายของป่า จำนวน 4 ร้าน ร้านขายเสื้อผ้าและของที่ระลึก จำนวน 3 ร้าน และร้านขายขนมของฝาก จำนวน 1 ร้าน ซึ่งเพียงพอต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ความสะอาดของร้านขายของที่ระลึกอยู่ในระดับปานกลาง ราคาเหมาะสมต่อคุณภาพของสินค้า ระยะเวลาการเปิดให้บริการ 08:00 น. ถึง 22:00น. บริเวณที่ตั้งร้านอยู่ติดกับบริเวณแหล่งน้ำพุร้อน ทำให้ไม่สามารถขยายร้านได้ จึงทำให้ร้านอาหารมีจำนวนไม่หลากหลาย และไม่เพียงพอต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว อีกทั้งวัสดุที่ใช้ก่อสร้าง ทำจาก ปูน ไม้ ไบจาก ทำให้ดูไม่สวยงาม ไม่กลมกลืนกับธรรมชาติ

5. ห้องสุขา ตั้งอยู่ติดกับลานจอดรถ สิ่งก่อสร้างทำจากปูน มีความคงทนถาวร สุขภัณฑ์ เป็นแบบตักราด มีจำนวนห้องสุขาไม่เพียงพอต่อการให้บริการต่อนักท่องเที่ยว คือมีจำนวนสุขาเพียง 1 แห่ง รวมห้องสุขาทั้งหมด 4 ห้อง ความสะอาดของห้องสุขาพบว่าห้องสุขาไม่สะอาด มีกลิ่นเหม็น อีกทั้งยังไม่มีห้องสุขาไว้ให้บริการสำหรับผู้พิการ ห้องสุขาบริเวณแหล่งน้ำพุร้อนหินดาดรวมทั้งหมดมี 3 จุด จุดละ 4 ห้อง (ภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 ห้องสุขาบริเวณลานจอดรถ
ที่มา : จิรวรรณ กังน้อย, “ห้องสุขาบริเวณลานจอดรถ”, ภาพสีผสม, 5 ธันวาคม 2552.

6. ลานจอดรถ ตำแหน่งที่ตั้งของลานจอดรถบริเวณแหล่งท่องเที่ยว น้ำพุร้อนหินดาดมีความเหมาะสมในระดับปานกลาง เนื่องจากเป็นบริเวณที่มีเนื้อที่จำกัด ไม่สามารถขยายลานจอดรถได้ ทำให้ไม่เพียงพอต่อการให้บริการต่อนักท่องเที่ยว และไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการบริเวณลานจอดรถ (ภาพที่ 4)

ภาพที่ 4 ลานจอดรถบริเวณแหล่งท่องเที่ยว น้ำพุร้อนหินดาด
ที่มา : จิรวรรณ กังน้อย, “ลานจอดรถบริเวณแหล่งท่องเที่ยว น้ำพุร้อนหินดาด”, ภาพสีผสม, 5 ธันวาคม 2552.

7. ศูนย์บริการข้อมูลและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น พบว่าบริเวณแหล่งท่องเที่ยว น้ำพุร้อนหินดาดยังไม่มีศูนย์บริการข้อมูลและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นไว้สำหรับบริการนักท่องเที่ยว มีเพียงป้ายแผนที่ขนาดใหญ่ ซึ่งให้ข้อมูลเกี่ยวกับเส้นทางการเดินทาง และสถานที่ท่องเที่ยวภายใน จังหวัดกาญจนบุรี

8. ระบบสาธารณูปโภค ประเภทไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์สาธารณะ พบว่า บริเวณแหล่งท่องเที่ยว น้ำพุร้อนหินดาด ไม่มีความพร้อมของระบบไฟฟ้า เนื่องจากไฟฟ้าดับทุกวัน ระบบประปาใช้น้ำประปาจากน้ำตก มีเพียงพอต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ผู้โทรศัพท์ สาธารณะสำหรับบริการนักท่องเที่ยวมีเพียง 1 ตู้ ไม่เพียงพอต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว สัญญาณโทรศัพท์มือถือพบว่าเครือข่าย AIS GSM และ DTAC มีสัญญาณ สามารถใช้บริการได้ ส่วน TRUE และ HUTCH ไม่ครอบคลุมสัญญาณ

9. ห้องพยาบาล (การให้บริการ) พบว่าบริเวณแหล่งท่องเที่ยว น้ำพุร้อนหินดาดยังไม่มีห้องพยาบาลไว้บริการนักท่องเที่ยว แต่มีการบริการ โดยใช้เป็นกระเป๋าลูมพยาบาล เบื้องต้นไว้บริการบริเวณทางเข้าบ่อน้ำพุร้อน มีเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นผู้ดูแลบ่อน้ำพุร้อน 2 คนเป็นผู้รับผิดชอบ

10. ป้ายบอกทางภายนอก พบว่าบริเวณแหล่งท่องเที่ยว น้ำพุร้อนหินดาดมีการออกแบบป้ายบอกทางภายนอกได้เหมาะสมกับพื้นที่ บริเวณที่ตั้งของป้ายบอกทางอยู่บริเวณติดถนนใหญ่ ปากทางเข้าน้ำพุร้อน 2 จุด ป้ายมีขนาดใหญ่ ขนาดตัวหนังสือเห็นได้ชัดเจน และสื่อความหมายได้ชัดเจน สำหรับบอกการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยว น้ำพุร้อน ได้อย่างถูกต้อง (ภาพที่ 5)

ภาพที่ 5 ป้ายบอกทางภายนอกแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด

ที่มา : จิราวรรณ กังน้อย, “ป้ายบอกทางภายนอกแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด”, ภาพสีผสม, 5 ธันวาคม 2552.

1.2 ด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยววน้ำพุร้อนหินดาด

สิ่งแวดล้อมความสะดวกภายนอกแหล่งท่องเที่ยววน้ำพุร้อนหินดาด ประกอบด้วย 11 ด้าน ได้แก่ ป้าย ห้องผลิตเปลี่ยนเสื้อผ้า ห้องอาบน้ำ ห้องสุขา บ่อล้างเท้า บริเวณที่เก็บอุปกรณ์/เครื่องใช้ ระบบถ่ายเทอากาศ/แสงสว่าง วัสดุปูพื้น ทางเดิน ขนาดของบ่อแช่ จำนวนบ่อแช่ (ดังตารางที่ 2) ผลการศึกษาพบว่า

1. ป้ายบอกจุดต่าง ๆ ภายในบริเวณบ่อน้ำพุร้อน พบว่าบริเวณแหล่งท่องเที่ยววน้ำพุร้อนหินดาด มีการออกแบบป้ายบอกทางภายในได้เหมาะสมกับพื้นที่ บริเวณที่ตั้งของป้ายบอกทางเหมาะสม ชัดเจนในระดับปานกลาง จำนวนของป้ายบอกทางมีจำนวน 4 จุด สื่อความหมายได้ชัดเจน สำหรับจุดต่างๆ ภายในแหล่งท่องเที่ยววน้ำพุร้อนได้อย่างถูกต้อง

2. ห้องผลิตเปลี่ยนเสื้อผ้า พบว่าห้องผลิตเปลี่ยนเสื้อผ้าบริเวณแหล่งท่องเที่ยววน้ำพุร้อนหินดาดสร้างด้วยปูน มีความคงทนถาวร บริเวณที่ตั้งเหมาะสม อยู่ใกล้กับบ่อน้ำพุร้อน มีความสะอาด และความปลอดภัยในระดับปานกลางเนื่องจากไม่มีตู้สำหรับใส่สิ่งของไว้บริการสำหรับนักท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวต้องเป็นห่วงความปลอดภัยของทรัพย์สินส่วนตัว อีกทั้งจำนวนของห้องผลิตเปลี่ยนเสื้อผ้ามีเพียง 1 แห่ง รวมจำนวนห้องผลิตเปลี่ยนเสื้อผ้าทั้งหมด 8 ห้อง ไม่เพียงพอต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว (ภาพที่ 6)

ภาพที่ 6 ห้องผลิตเปลี่ยนเสื้อผ้าบริเวณบ่อน้ำพุร้อนหินดาด

ที่มา : จิราวรรณ กังน้อย, “ห้องผลิตเปลี่ยนเสื้อผ้าบริเวณบ่อน้ำพุร้อนหินดาด”, ภาพสีผสม, 5 ธันวาคม 2552.

3. ห้องอาบน้ำ พบว่าห้องอาบน้ำบริเวณแหล่งท่องเที่ยววน้ำพุร้อนหินดาดสร้างด้วยปูน มีความคงทนถาวร บริเวณที่ตั้งเหมาะสม อยู่ใกล้กับบ่อน้ำพุร้อน มีความสะอาด และความปลอดภัยในระดับปานกลางเนื่องจากไม่มีผู้สำหรับใส่สิ่งของไว้บริการสำหรับนักท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวต้องเป็นห่วงความปลอดภัยของทรัพย์สินส่วนตัว อีกทั้งจำนวนของห้องอาบน้ำมีเพียง 2 แห่ง รวมจำนวนห้องอาบน้ำทั้งหมด 10 ห้อง ไม่เพียงพอต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

4. ห้องสุขาในบริเวณห้องอาบน้ำ พบว่าห้องสุขาในบริเวณห้องอาบน้ำบริเวณแหล่งท่องเที่ยววน้ำพุร้อนหินดาดสร้างด้วยปูน มีความคงทนถาวร บริเวณที่ตั้งเหมาะสม อยู่ใกล้กับบ่อน้ำพุร้อน สุขภัณฑ์ เป็นแบบตุ๊กตา มีจำนวนห้องสุขาไม่เพียงพอต่อการให้บริการต่อนักท่องเที่ยว คือมีจำนวนสุขาเพียง 2 แห่ง รวมห้องสุขาทั้งหมด 8 ห้อง ความสะอาดของห้องสุขาพบว่าห้องสุขาไม่สะอาด มีกลิ่นเหม็น อีกทั้งยังไม่มีห้องสุขาไว้ให้บริการสำหรับผู้พิการ (ภาพที่ 7)

ภาพที่ 7 ห้องสุขาภายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยววน้ำพุร้อนหินดาด

ที่มา : จิรวรรณ กังน้อย, “ห้องสุขาภายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยววน้ำพุร้อนหินดาด”, ภาพสีผสม, 5 ธันวาคม 2552.

5. บ่อล้างเท้า พบว่าบ่อล้างเท้าบริเวณแหล่งท่องเที่ยววน้ำพุร้อนหินดาดตั้งอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม คืออยู่ด้านข้างบ่อน้ำร้อน มีความสะอาดในระดับปานกลาง มีจำนวนบ่อล้างเท้าเพียง 1 แห่ง ไม่เพียงพอต่อการบริการนักท่องเที่ยว แต่เนื่องจากบริเวณแหล่งท่องเที่ยววน้ำพุร้อนหินดาด มีลำธารไหลอยู่ด้านข้างบ่อน้ำร้อน นักท่องเที่ยวจึงสามารถล้างเท้าในลำธารได้

6. บริเวณที่เก็บอุปกรณ์/เครื่องใช้ พบว่าบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเขื่อนน้ำพูนหินลาด ยังไม่มีตู้สำหรับเก็บอุปกรณ์/เครื่องใช้สำหรับบริการนักท่องเที่ยว มีเพียงโต๊ะเก้าอี้ไว้สำหรับให้นักท่องเที่ยววางอุปกรณ์/เครื่องใช้ ซึ่งไม่ปลอดภัยสำหรับทรัพย์สินต่างๆ ของนักท่องเที่ยว

7. ระบบถ่ายเทอากาศ/แสงสว่าง พบว่าบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเขื่อนน้ำพูนหินลาด บ่อน้ำร้อนตั้งอยู่กลางแจ้งที่มีอากาศ และแสงสว่างเหมาะสม อากาศถ่ายเทได้สะดวก เหมาะแก่การแช่น้ำร้อน

8. วัสดุปูพื้นบริเวณภายในบ่อน้ำพูน พบว่าวัสดุปูพื้นบริเวณภายในบ่อน้ำพูนทำด้วยพื้นคอนกรีต ซึ่งมีความเหมาะสมสำหรับแหล่งท่องเที่ยวเขื่อนน้ำพูน เนื่องจากไม่ลื่น ทำให้มีความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยว

9. ทางเดินภายในบริเวณแหล่งน้ำพูน พบว่าทางเดินบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเขื่อนน้ำพูนหินลาดมีความเหมาะสม ปลอดภัย เนื่องจากพื้นทำจากวัสดุที่ไม่ลื่น ไม่ทำให้เกิดอุบัติเหตุ อีกทั้งยังมีสะพานทางเดินสำหรับคนพิการไว้สำหรับผู้พิการขณะลงไปยังบ่อน้ำร้อน (ภาพที่ 8)

ภาพที่ 8 ทางเดินสำหรับคนพิการบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเขื่อนน้ำพูนหินลาด

ที่มา : จิราวรรณ กังน้อย, “ทางเดินสำหรับคนพิการบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเขื่อนน้ำพูนหินลาด”, ภาพสีผสม, 5 ธันวาคม 2552.

10. ขนาดของบ่อแช่ มีความเหมาะสมต่อการแช่น้ำร้อน บ่อแช่รวมสำหรับเด็กมีความกว้าง 5.20 เมตร ยาว 10.50 เมตร ลึก 1.10 เมตร บ่อแช่รวมสำหรับผู้ใหญ่มีความกว้าง 6 เมตร ยาว 10 เมตร ลึก 1.20 เมตร บ่อแช่ส่วนตัวสำหรับ 1 ท่าน มีความกว้าง 0.72 เมตร ยาว 1.70 เมตร ลึก 0.50 เมตร บ่อแช่ส่วนตัวสำหรับ 5-6 ท่าน มีความกว้าง 2.48 เมตร ยาว 3.13 เมตร ลึก 0.73 เมตร บ่อแช่ส่วนตัวสำหรับ 10-12 ท่านมีความกว้าง 3.50 เมตร ยาว 5.50 เมตร ลึก 0.75 เมตร (ภาพที่ 9)

ภาพที่ 9 บ่อแช่น้ำพุร้อนบริเวณแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาด

ที่มา : จีราวรรณ กิ่งน้อย, “บ่อแช่น้ำพุร้อนบริเวณแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาด”, ภาพสีผสม, 5 ธันวาคม 2552.

11. จำนวนบ่อแช่น้ำพุร้อน พบว่าบริเวณแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาด มีจำนวนบ่อแช่น้ำพุร้อนทั้งหมด 18 บ่อ แบ่งเป็นบ่อแช่รวมสำหรับเด็กจำนวน 1 บ่อ บ่อแช่รวมสำหรับผู้ใหญ่จำนวน 1 บ่อ บ่อแช่รวมสำหรับผู้ใหญ่จำนวน 2 บ่อ บ่อแช่ส่วนตัวสำหรับ 1 ท่านจำนวน 8 บ่อ บ่อแช่ส่วนตัวสำหรับ 5-6 ท่าน จำนวน 4 บ่อ บ่อแช่ส่วนตัวสำหรับ 10-12 ท่านจำนวน 2 บ่อ

2. ด้านความปลอดภัยในพื้นที่ให้บริการแหล่งน้ำพุร้อน

ผลการศึกษาโครงสร้างพื้นฐานด้านความปลอดภัยในพื้นที่ให้บริการแหล่งน้ำพุร้อน แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ด้านความปลอดภัยภายนอกพื้นที่ให้บริการแหล่งน้ำพุร้อน และด้านความปลอดภัยในพื้นที่ให้บริการแหล่งน้ำพุร้อน ซึ่งสามารถอธิบายผลการศึกษา ได้ดังนี้

2.1 ด้านความปลอดภัยภายนอกพื้นที่ให้บริการแหล่งน้ำพุร้อน

ด้านความปลอดภัยภายนอกพื้นที่ให้บริการแหล่งน้ำพุร้อน ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ระบบรักษาความปลอดภัย (เวรยาม) ระบบป้องกันภัย และป้ายฉุกเฉิน ผลการศึกษาพบว่า

1. ระบบรักษาความปลอดภัย (เวรยาม) พบว่าบริเวณแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาดมียามรักษาความปลอดภัย 2 แห่ง มีเจ้าหน้าที่ประจำแห่งละ 2 คน ตำแหน่งที่ตั้งของป้อมยามเหมาะสม อยู่บริเวณทางเข้าลานจอดรถแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาด 1 แห่ง และบริเวณทางเดินเข้าบ่อน้ำร้อน 1 แห่ง

2. ระบบป้องกันภัย ในพื้นที่ที่ได้แก่ สัญญาณเตือนภัย เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยบ่อน้ำพุร้อน พบว่ามีเพียงเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย (ยาม) แต่ไม่มีสัญญาณเตือนภัย

3. ป้ายฉุกเฉิน พบว่าบริเวณแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาด ยังไม่มีการติดตั้งป้ายฉุกเฉิน ไว้สำหรับแนะนำนักท่องเที่ยวเวลาเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน เช่น เวลาการเกิดน้ำป่า ยังไม่มีป้ายเตือนเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยว

2.2 ด้านความปลอดภัยภายในพื้นที่ให้บริการแหล่งน้ำพุร้อน

ด้านความปลอดภัยภายในพื้นที่ให้บริการแหล่งน้ำพุร้อน ประกอบด้วย 2 ด้าน ได้แก่ การให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้บริการของเจ้าหน้าที่ และการควบคุมรักษาความปลอดภัยระหว่างให้บริการ ผลการศึกษาพบว่า

1. การให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้บริการของเจ้าหน้าที่ พบว่าบริเวณแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาดมีเจ้าหน้าที่สำหรับให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวประจำอยู่ 2 ท่าน ทำหน้าที่ให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการแช่น้ำร้อน และจุดให้บริการต่างๆ บริเวณบ่อน้ำร้อน บริเวณทางเข้าบ่อน้ำร้อน ซึ่งเพียงพอสำหรับการบริการนักท่องเที่ยวในวันจันทร์-ศุกร์ สำหรับวันเสาร์-อาทิตย์ และในฤดูแล้งท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ได้ขอความร่วมมือให้ไกด์ที่มากับนักท่องเที่ยวช่วยแนะนำนักท่องเที่ยว ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ดูแลได้ไม่ทั่วถึง

2. การควบคุมรักษาความปลอดภัยระหว่างให้บริการ เช่น การปฐมพยาบาลเบื้องต้น พบว่าบริเวณแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาดยังไม่มีการปฐมพยาบาล

เป็นสถานที่เฉพาะ มีเพียงเจ้าหน้าที่และกระเป๋ายาไว้สำหรับบริการปฐมพยาบาลเบื้องต้นสำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่งไม่เพียงพอต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

3. ด้านการรักษาความสะอาดในพื้นที่ให้บริการแหล่งน้ำพุร้อน

ผลการศึกษาโครงสร้างพื้นฐานด้านการรักษาความสะอาดในพื้นที่ให้บริการแหล่งน้ำพุร้อน แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ด้านการรักษาความสะอาดภายนอกพื้นที่ให้บริการแหล่งน้ำพุร้อน และด้านการรักษาความสะอาดภายในพื้นที่ให้บริการแหล่งน้ำพุร้อน ซึ่งสามารถอธิบายผลการศึกษา ได้ดังนี้

3.1 ด้านการรักษาความสะอาดภายนอกพื้นที่ให้บริการแหล่งน้ำพุร้อน

ด้านการรักษาความสะอาดภายนอกพื้นที่ให้บริการแหล่งน้ำพุร้อน ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ระบบการจัดเก็บขยะ การบำบัดน้ำทิ้ง เจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาด ผลการศึกษาพบว่า

1. ระบบการจัดเก็บขยะ พบว่าบริเวณแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาดมีจำนวนถังขยะบริเวณจุดพักผ่อนจำนวน 10 ถัง ทำจากพลาสติกขนาดใหญ่ ซึ่งเพียงพอต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในวันจันทร์-ศุกร์ แต่ไม่เพียงพอต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในวันเสาร์-อาทิตย์ และในฤดูแล้งนักท่องเที่ยว ก่อให้เกิดปัญหาขยะล้นถัง ส่งผลต่อทัศนียภาพและความสวยงามของพื้นที่
2. การบำบัดน้ำทิ้ง พบว่าบริเวณแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาดไม่มีระบบบำบัดน้ำทิ้ง น้ำทิ้งจากห้องสุขา และร้านค้าถูกปล่อยลงสู่แหล่งน้ำโดยตรง
3. เจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาดทำหน้าที่ทำความสะอาดบริเวณโดยรอบบ่อน้ำพุร้อน และบริเวณพักผ่อน แหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาดมีเพียง 2 คน ซึ่งไม่เพียงพอต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

3.2 ด้านการรักษาความสะอาดภายในพื้นที่ให้บริการแหล่งน้ำพุร้อน

ด้านการรักษาความสะอาดภายในพื้นที่ให้บริการแหล่งน้ำพุร้อน ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ การจัดห้องเก็บอุปกรณ์ทำความสะอาด เจ้าหน้าที่ดูแลความสะอาดบ่อน้ำพุร้อน การห้ามนำสัตว์เลี้ยงเข้าบริเวณบ่อน้ำพุร้อน ระยะห่างของห้องสุขากับบ่อน้ำพุร้อน ป้ายเตือนเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด ผลการศึกษาพบว่า

1. การจัดห้องเก็บอุปกรณ์ทำความสะอาด เช่น ไม้กวาด ที่ดักขยะ รถเข็น พบว่าบริเวณแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด มีห้องที่ใช้จัดเก็บอุปกรณ์ทำความสะอาด และบริเวณที่ตั้งของห้องเก็บอุปกรณ์ เหมาะสมในระดับปานกลาง

2. เจ้าหน้าที่ดูแลความสะดวกบ่อน้ำพุร้อน พบว่าบริเวณแหล่งท่องเที่ยว น้ำพุร้อนหินดาดมีเจ้าหน้าที่ดูแลความสะดวกทำหน้าที่ทำความสะอาดบ่อน้ำพุร้อน และบ่อแช่ ส่วนตัว จำนวน 2 คน ซึ่งไม่เพียงพอต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

3. การห้ามนำสัตว์เลี้ยงเข้าบริเวณบ่อน้ำพุร้อน เช่น การห้ามนำสุนัขเข้าไปในบริเวณบ่อน้ำพุร้อน พบว่าบริเวณแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด มีป้ายห้ามนำสัตว์เลี้ยงเข้าบริเวณบ่อน้ำพุร้อน ติดไว้อย่างชัดเจนบริเวณทางเดินเข้าบ่อน้ำพุร้อน แต่ยังมีนักท่องเที่ยวบางส่วนฝ่าฝืนบ้าง เจ้าหน้าที่ได้มีการตักเตือนนักท่องเที่ยวจึงปฏิบัติตาม

4. ระยะห่างของห้องสุขากับบ่อน้ำพุร้อน พบว่าบริเวณแหล่งท่องเที่ยว น้ำพุร้อนหินดาดมีระยะห่างของห้องสุขากับบ่อน้ำพุร้อน คือห่างกัน 5 เมตร

5. ป้ายเตือนเกี่ยวกับการรักษาความสะดวก พบว่าบริเวณแหล่งท่องเที่ยว น้ำพุร้อนหินดาดมีป้ายเตือนเกี่ยวกับการรักษาความสะดวกอยู่เพียง 1 จุด เตือนในด้าน การห้ามพอกสีโป๊และสระผมบริเวณขอบบ่อน้ำพุร้อน ห้ามสตรีมีประจำเดือนลงบ่อน้ำพุร้อน ห้ามนำอาหารทุกชนิดมารับประทานบริเวณขอบบ่อน้ำพุร้อน ห้ามสวมใส่รองเท้าลงในบ่อน้ำพุร้อน

ตอนที่ 3 ความต้องการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณ แหล่งน้ำพุร้อนหินดาด

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามความต้องการและความพึงพอใจของ นักท่องเที่ยว ที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด จำนวน 399 ตัวอย่าง ผล การศึกษา แสดงได้ดังต่อไปนี้

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

จากการศึกษาลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 ด้าน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับ การศึกษา การประกอบอาชีพ ภูมิลำเนา วัตถุประสงค์การเดินทางท่องเที่ยว ลักษณะการเดินทาง ชนิดของพาหนะที่ใช้เดินทาง และ ความถี่ในการเดินทางท่องเที่ยว ผลการศึกษารายได้ดังตาราง ที่ 3

ตารางที่ 3 ตารางแสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

n = 399

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	241	60.4
หญิง	158	39.6
2. อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	67	16.8
20 – 30 ปี	146	36.6
31 – 40 ปี	96	24.1
41 – 50 ปี	62	15.5
51 – 60 ปี	17	4.3
60 ปีขึ้นไป	11	2.8
3. ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	35	8.8
มัธยมศึกษา	108	27.1
อนุปริญญา	62	15.5
ปริญญาตรี	153	38.3
ปริญญาโท	28	7.0
ปริญญาเอก	12	3.0
อื่นๆ	1	0.3
4. การประกอบอาชีพ		
นักเรียน/นักศึกษา	109	27.3
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ/ลูกจ้างรัฐ	66	16.5
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	152	38.1
พนักงาน/ลูกจ้างบริษัทเอกชน	71	17.8
อื่นๆ	1	0.3

ตารางที่ 3 (ต่อ)

n = 399

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5. รายได้ต่อเดือน		
ต่ำกว่า 10,000 บาท	135	33.8
10,001 – 20,000 บาท	83	20.8
20,001 – 30,000 บาท	88	22.1
30,001 – 40,000 บาท	57	14.3
40,001 – 50,000 บาท	22	5.5
มากกว่า 50,000 บาท	14	3.5
6. ภูมิลำเนาของท่านในปัจจุบัน		
กาญจนบุรี	165	41.4
อื่นๆ	234	58.6
7. วัตถุประสงค์การเดินทาง		
ท่องเที่ยว/พักผ่อน	233	58.4
ติดต่อธุรกิจ/เยี่ยมชมลูกค้า/ตรวจตลาด	79	19.8
ทัศนศึกษา	27	6.8
ปฏิบัติราชการ	19	4.3
เยี่ยมญาติ/เพื่อน	41	10.3
8. ลักษณะการเดินทางของท่านในครั้งนี		
เดินทางมาคนเดียว	53	13.3
มากับญาติหรือคนในครอบครัว	231	57.9
มากับเพื่อน	101	25.3
อื่นๆ	14	3.5
9. ชนิดของพาหนะที่ท่านใช้เดินทางในครั้งนี		
รถยนต์ส่วนตัว	227	56.9
รถบัสหรือรถตู้ของบริษัทนำเที่ยว	111	27.8
รถบัสหรือรถตู้ที่เช่าเหมา	52	13.0
รถโดยสารประจำทาง	8	2.0
รถไฟ	1	0.3

ตารางที่ 3 (ต่อ)

n = 399

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
10. ความถี่ในการเดินทางท่องเที่ยว		
1 – 2 ครั้ง/ปี	149	37.3
3 – 4 ครั้ง/ปี	153	38.3
5 – 6 ครั้ง/ปี	48	12.0
7 – 8 ครั้ง/ปี	16	4.0
มากกว่า 9 ครั้งขึ้นไป/ปี	33	8.3

จากตารางที่ 3 สามารถอธิบายข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างได้ว่า

เพศ ของนักท่องเที่ยว พบว่า เป็นเพศชาย จำนวน 241 คน คิดเป็นร้อยละ 60.4 และเป็นเพศหญิง จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 39.6

อายุ ของนักท่องเที่ยว พบว่า มีอายุระหว่าง 20 – 30 ปี จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 36.6 อายุระหว่าง 31 – 40 ปี จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 24.1 อายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 16.8 อายุระหว่าง 41 – 50 ปี จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 15.5 อายุระหว่าง 51 – 60 ปี จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 4.3 อายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 2.8 เป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้ตอบแบบสอบถามในช่วงอายุ 23 – 30 ปี และ 31 – 40 ปี มีจำนวนค่าร้อยละสูงกว่าช่วงอายุอื่น ซึ่งในช่วงอายุดังกล่าวเป็นวัยที่กำลังทำงาน มีกำลังทรัพย์ที่สามารถที่จะเดินทางมาพักผ่อนท่องเที่ยวได้บ่อย

ระดับการศึกษา ของนักท่องเที่ยว พบว่า มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 38.3 ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 27.1 อนุปริญญา จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 15.5 ประถมศึกษา จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 8.8 ปริญญาโท จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 7 ปริญญาเอก จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 3 และอื่นๆ คือไม่ได้ศึกษา จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3

การประกอบอาชีพ ของนักท่องเที่ยว พบว่า ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 38.1 นักเรียน/นักศึกษา จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 27.3 พนักงาน/ลูกจ้างบริษัทเอกชน จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 17.8 ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ/ลูกจ้างรัฐ จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 16.5 อื่นๆ คือ ไม่ได้ประกอบอาชีพ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3

รายได้ต่อเดือน ของนักท่องเที่ยว พบว่า มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 10,000 บาท จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 33.8 รายได้ 20,001 – 30,000 บาท จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 22.1 รายได้ 10,001 – 20,000 บาท จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 20.8 รายได้ 30,001 – 40,000 บาท จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 14.3 รายได้ 40,001 – 50,000 บาท จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 5.5 รายได้มากกว่า 50,000 บาท จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.5

ภูมิลำเนา ของนักท่องเที่ยว พบว่า เดินทางมาท่องเที่ยวจากจังหวัดอื่นๆ จำนวน 234 คน คิดเป็นร้อยละ 58.6 โดยส่วนมากมาจากจังหวัดกรุงเทพมหานคร เป็นนักท่องเที่ยวที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 165 คน คิดเป็นร้อยละ 41.4

วัตถุประสงค์การเดินทาง ของนักท่องเที่ยว พบว่า มีวัตถุประสงค์การเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินคาคเพื่อท่องเที่ยว/พักผ่อน จำนวน 233 คน คิดเป็นร้อยละ 58.4 ติดต่อธุรกิจ/เยี่ยมชมลูกค้า/ตรวจตลาด จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 19.8 เยี่ยมญาติ/เพื่อน จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 10.3 ทักษนศึกษา จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 6.8 และปฏิบัติราชการ จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 4.8

ลักษณะการเดินทาง ของนักท่องเที่ยว พบว่า เดินทางมาท่องเที่ยวโดยมากับญาติหรือคนในครอบครัว จำนวน 231 คน คิดเป็นร้อยละ 57.9 มากับเพื่อน จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 25.3 มาคนเดียว จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 13.3 และอื่นๆ จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.5 ซึ่งจะเห็นได้ว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นหมู่คณะ โดยนิยมมากับญาติหรือคนในครอบครัวเป็นส่วนใหญ่

ชนิดของพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง ของนักท่องเที่ยว พบว่า เดินทางมาท่องเที่ยวโดยรถยนต์ส่วนตัว จำนวน 227 คน คิดเป็นร้อยละ 56.9 รถบัสหรือรถตู้ของบริษัทนำเที่ยว จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 27.8 รถบัสหรือรถตู้ที่เช่าเหมา จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 13 รถโดยสารประจำทาง จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2 และรถไฟ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3

ความถี่ในการเดินทางท่องเที่ยว ของนักท่องเที่ยว พบว่า เดินทางท่องเที่ยว 3 – 4 ครั้ง/ปี จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 38.3 1 – 2 ครั้ง/ปี จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 37.3 5 – 6 ครั้ง/ปี จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 12 มากกว่า 9 ครั้งขึ้นไป/ปี จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 8.3 และ 7 – 8 ครั้ง/ปี จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 4

2. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณแหล่งน้ำพุร้อน หินดาต

ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณแหล่งน้ำพุร้อนหินดาต 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย และด้านการรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาต ผลการศึกษาแสดงได้ดังนี้

1. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาต

1.1 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายนอกแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาต

จากการศึกษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกภายนอกแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาต จำนวน 10 ข้อ ได้แก่ ท่าเลที่ตั้ง เส้นทางคมนาคม บริเวณพักผ่อน ร้านอาหารและร้านขายของที่ระลึก ห้องสุขา ลานจอดรถ ศูนย์บริการข้อมูลและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ระบบสาธารณูปโภค ห้องพยาบาล ป้ายบอกทางภายนอก ผลการศึกษาแสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ตารางแสดงข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวด้านสิ่งอำนวยความสะดวก
ในแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาต

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D)	ความพึงพอใจ ของ นักท่องเที่ยว
1. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาต			
1.1 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายนอกแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาต			
ท่าเลที่ตั้ง	4.05	0.78	มาก
เส้นทางคมนาคม	3.55	0.72	มาก
บริเวณพักผ่อน	3.12	1.06	ปานกลาง
ร้านอาหารและร้านขายของ	2.82	0.95	ปานกลาง
ห้องสุขาภายนอก	2.35	1.21	น้อย
ลานจอดรถ	2.69	1.12	ปานกลาง

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D)	ความพึงพอใจ ของ นักท่องเที่ยว
1.1 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายนอก			
แหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด	2.66	1.21	ปานกลาง
ศูนย์บริการข้อมูลและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น	3.16	0.97	ปานกลาง
ระบบสาธารณูปโภค	2.38	1.22	น้อย
ห้องพยาบาล	3.06	1.09	ปานกลาง
ป้ายบอกทางภายนอก			
$\bar{x}$	2.99		ปานกลาง
1.2 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง			
ท่องเที่ยวชมน้ำพุร้อนหินดาด			
ป้ายสื่อความภายในบ่อน้ำร้อน	3.49	1.15	มาก
ห้องผลัดเปลี่ยนเสื้อผ้า	2.67	0.97	ปานกลาง
ห้องอาบน้ำ	2.69	1.11	ปานกลาง
ห้องสุขาภายในบ่อน้ำร้อน	2.43	1.26	น้อย
บ่อล้างเท้า	2.67	1.09	ปานกลาง
บริเวณที่เก็บอุปกรณ์/เครื่องใช้	2.46	1.25	น้อย
ระบบถ่ายเทอากาศ/แสงสว่าง	3.98	1.04	มาก
วัสดุปูพื้นภายในบ่อน้ำร้อน	3.30	0.92	ปานกลาง
ทางเดินภายในบ่อน้ำร้อน	3.35	0.88	ปานกลาง
ขนาดของบ่อแช่	3.79	0.86	มาก
บ่อแช่น้ำพุร้อน	3.01	0.95	ปานกลาง
$\bar{x}$	3.08		ปานกลาง

จากตารางที่ 4 สามารถอธิบายได้ว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายนอกแหล่งท่องเที่ยววน้ำพุร้อนหินดาด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 2.99 และหากพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

ด้าน ท่าเล/ที่ตั้ง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.05 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 0.78

ด้านเส้นทางคมนาคม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 3.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 0.72

ด้านบริเวณพักผ่อน อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 3.12 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 1.06

ด้านร้านอาหารและร้านขายของที่ระลึก พบว่าความพอเพียง เหมาะสม ความสะอาด และราคาสินค้าของร้านอาหารและร้านขายของที่ระลึก อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 2.82 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 0.95

ด้านห้องสุขาภายนอก พบว่าความพอเพียง เหมาะสม และความสะอาดห้องสุขาภายนอกบริเวณลานจอดรถ อยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 2.35 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 1.21

ด้านลานจอดรถ พบว่าความเหมาะสมและความพอเพียงของลานจอดรถ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 2.69 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.12

ด้านศูนย์บริการข้อมูลและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 2.66 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 1.21

ด้านระบบสาธารณูปโภค อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 3.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 0.97

ด้านห้องพยาบาล พบว่าความเหมาะสมและความพอเพียงของห้องพยาบาล อยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 2.38 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 1.22

ด้านป้ายบอกทางภายนอก อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 3.06 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 1.09 (ตารางที่ 4)

1.2 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยววน้ำพุร้อนหินดาด

จากการศึกษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยววน้ำพุร้อนหินดาด จำนวน 11 ข้อ ได้แก่ ป้ายสื่อความภายในบ่อน้ำร้อน ห้องสลับเปลี่ยนเสื้อผ้า ห้องอาบน้ำ ห้องสุขาภายในบ่อน้ำร้อน บ่อล้างเท้า บริเวณที่เก็บอุปกรณ์/

เครื่องใช้ ระบบถ่ายเทอากาศ/แสงสว่าง วัสดุปูพื้นภายในบ่อน้ำร้อน ทางเดินภายในบ่อน้ำร้อน ขนาดของบ่อแช่ บ่อแช่น้ำพุร้อน ผลการศึกษาพบว่า

จากตารางที่ 4 สามารถอธิบายได้ว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 3.08 และหากพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

ด้านป้ายสื่อความภายในบ่อน้ำร้อน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 3.49 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 1.15

ด้านห้องผลิตเปลี่ยนเสื้อผ้า พบว่าความพอเพียง เหมาะสมของห้องผลิตเปลี่ยนเสื้อผ้า อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 2.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.97

ด้านห้องอาบน้ำ พบว่าความพอเพียง เหมาะสมของห้องอาบน้ำ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 2.69 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 1.11

ด้านห้องสุขาภายในบ่อน้ำร้อน พบว่าความพอเพียง เหมาะสม และความสะอาดของห้องสุขาภายในบ่อน้ำร้อน อยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 2.43 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 1.26

ด้านบ่อล้างเท้า พบว่าความพอเพียง เหมาะสม และความสะอาดของบ่อล้างเท้า อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 2.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 1.09

ด้านบริเวณที่เก็บอุปกรณ์/เครื่องใช้ พบว่าความพอเพียง เหมาะสมของบริเวณที่เก็บอุปกรณ์/เครื่องใช้ อยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 2.46 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 1.25

ด้านระบบถ่ายเทอากาศ/แสงสว่าง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 3.98 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 1.04

ด้านวัสดุปูพื้นภายในบ่อน้ำร้อน พบว่าความเหมาะสม ปลอดภัยของวัสดุปูพื้นภายในบ่อน้ำร้อน อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 3.30 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.92

ด้านความเหมาะสม ปลอดภัยของทางเดินภายในบ่อน้ำร้อน อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 3.35 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 0.88

ด้านขนาดของบ่อแช่น้ำพุร้อน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 3.79 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 0.86

ด้านบ่อแช่น้ำพุร้อน พบว่าความพอเพียงของบ่อแช่น้ำพุร้อน อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 3.01 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 0.95 (ตารางที่ 4)

2. ด้านความปลอดภัยในพื้นที่ให้บริการแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด

2.1 ด้านความปลอดภัยภายนอกพื้นที่ให้บริการแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด

จากการศึกษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อความปลอดภัยในพื้นที่ให้บริการแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด จำนวน 3 ข้อ ได้แก่ ระบบรักษาความปลอดภัย (เวรยาม) ระบบป้องกันภัย เช่น สัญญาณเตือนภัย ป้ายฉุกเฉิน ผลการศึกษาแสดงดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ตารางแสดงข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวด้านความปลอดภัยในพื้นที่ให้บริการแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D)	ความพึงพอใจ ของ นักท่องเที่ยว
2. ด้านความปลอดภัยในพื้นที่ให้บริการแหล่ง ท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด			
2.1 ด้านความปลอดภัยภายนอกพื้นที่ให้บริการ แหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด			
ระบบรักษาความปลอดภัย (เวรยาม)	3.74	0.87	มาก
ระบบป้องกันภัย เช่นสัญญาณเตือนภัย	2.56	1.13	น้อย
ป้ายฉุกเฉิน	2.50	1.27	น้อย
$\bar{x}$	2.93		ปานกลาง
2.2 ด้านความปลอดภัยภายในพื้นที่ให้บริการ แหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด			
การให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้บริการของ เจ้าหน้าที่	3.57	0.99	มาก
การควบคุมรักษาความปลอดภัยระหว่าง ให้บริการ เช่นการปฐมพยาบาลเบื้องต้น	3.00	0.86	ปานกลาง
$\bar{x}$	3.28		ปานกลาง

จากตารางที่ 5 สามารถอธิบายได้ว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจด้านความปลอดภัยภายนอกพื้นที่ให้บริการแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 2.93 และหากพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

ด้านระบบรักษาความปลอดภัย (เวรยาม) ของแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 3.74 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 0.87

ด้านระบบป้องกันภัย เช่น สัญญาณเตือนภัย ของแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด อยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 2.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 1.13

ด้านป้ายฉุกเฉิน พบว่าความพอเพียง เหมาะสมของป้ายฉุกเฉิน ของแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด อยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 2.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 1.27 (ตารางที่ 5)

2.2 ด้านความปลอดภัยภายในพื้นที่ให้บริการแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด

จากการศึกษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อความปลอดภัยภายในพื้นที่ให้บริการแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ การให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้บริการของเจ้าหน้าที่ การควบคุมรักษาความปลอดภัยระหว่างให้บริการ เช่น การปฐมพยาบาลเบื้องต้น ผลการศึกษาพบว่า

จากตารางที่ 5 สามารถอธิบายได้ว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจด้านความปลอดภัยภายในพื้นที่ให้บริการแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 3.28 และหากพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

ด้านการให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้บริการของเจ้าหน้าที่ของแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 3.57 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 0.99

ด้านการควบคุมรักษาความปลอดภัยระหว่างให้บริการ เช่น การปฐมพยาบาลเบื้องต้น ของแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 3.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 0.86 (ตารางที่ 5)

3. ด้านการรักษาความสะอาดในพื้นที่ให้บริการแหล่งท่องเที่ยววน้ำพุร้อนหินดาด

3.1 ด้านการรักษาความสะอาดภายนอกพื้นที่ให้บริการแหล่งท่องเที่ยววน้ำพุร้อนหินดาด

จากการศึกษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อความปลอดภัยในพื้นที่ให้บริการแหล่งท่องเที่ยววน้ำพุร้อนหินดาด จำนวน 3 ข้อ ได้แก่ ระบบการจัดเก็บขยะ การบำบัดน้ำทิ้ง เจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาด ผลการศึกษาระบุแสดงดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ตารางแสดงข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวด้านการรักษาความสะอาดในพื้นที่ให้บริการ แหล่งท่องเที่ยววน้ำพุร้อนหินดาด

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D)	ความพึงพอใจ ของ นักท่องเที่ยว
3. ด้านการรักษาความสะอาดในพื้นที่ให้บริการแหล่งท่องเที่ยววน้ำพุร้อนหินดาด			
3.1 ด้านการรักษาความสะอาดภายนอกพื้นที่ให้บริการแหล่งท่องเที่ยววน้ำพุร้อนหินดาด			
ระบบการจัดเก็บขยะ	3.35	0.99	ปานกลาง
การบำบัดน้ำทิ้ง	3.18	0.99	ปานกลาง
เจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาด	3.11	0.94	ปานกลาง
$\bar{x}$	3.21		ปานกลาง
3.2 ด้านการรักษาความสะอาดพื้นที่ให้บริการแหล่งท่องเที่ยววน้ำพุร้อนหินดาด			
การจัดห้องเก็บอุปกรณ์	2.96	1.21	ปานกลาง
เจ้าหน้าที่ดูแลความสะอาดบ่อน้ำพุร้อน	3.10	0.89	ปานกลาง
ห้ามนำสัตว์เลี้ยงเข้าบริเวณบ่อน้ำพุร้อน	3.64	0.96	มาก
ระยะห่างของห้องสุขากับบ่อน้ำพุร้อน	3.37	0.92	ปานกลาง
ป้ายเตือนเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด	3.05	1.01	ปานกลาง
$\bar{x}$	3.23		ปานกลาง

จากตารางที่ 6 สามารถอธิบายได้ว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจด้านการรักษาความสะอาดภายนอกพื้นที่ให้บริการแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 3.21 และหากพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

ด้านระบบการจัดเก็บขยะ พบว่าความเหมาะสมของระบบการจัดเก็บขยะ ของแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 3.35 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 0.99

ด้านการบำบัดน้ำทิ้ง ของแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 3.18 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 0.99

ด้านการดูแลรักษาความสะอาดของเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาด ของแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 3.11 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 0.94 (ตารางที่ 6)

3.2 ด้านการรักษาความสะอาดภายในพื้นที่ให้บริการแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด

จากการศึกษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการรักษาความสะอาดภายในพื้นที่ให้บริการแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ การจัดห้องเก็บอุปกรณ์เจ้าหน้าที่ดูแลความสะอาดบ่อน้ำพุร้อน การห้ามนำสัตว์เลี้ยงเข้าบริเวณบ่อน้ำพุร้อน ระยะห่างของห้องสุขากับบ่อน้ำพุร้อน ป้ายเตือนเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด ผลการศึกษาพบว่า

จากตารางที่ 6 สามารถอธิบายได้ว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจด้านการรักษาความสะอาดภายในพื้นที่ให้บริการแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 3.23 และหากพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

ด้านการจัดห้องเก็บอุปกรณ์ทำความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 2.96 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 1.21

ด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่ดูแลความสะอาดบ่อน้ำพุร้อน ของแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 3.10 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 0.89

ด้านการห้ามนำสัตว์เลี้ยงเข้าบริเวณบ่อน้ำพุร้อน ของแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 3.64 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 0.96

ด้านระยะห่างของห้องสุขากับบ่อน้ำพุร้อนบริเวณแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 3.37 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 0.92

ด้านป้ายเตือนเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด พบว่าความชัดเจน เหมาะสมพอเพียงของป้ายเตือนเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด ของแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 3.05 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 1.01 (ตารางที่ 6)

ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลหินดาดซึ่งประกอบด้วยนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหินดาด, รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหินดาด เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน เจ้าหน้าที่ส่วนคลัง เจ้าหน้าที่จัดเก็บรายได้ พนักงานธุรการ พนักงานขับรถ ผู้ช่วยช่าง พบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลหินดาด มีเจ้าหน้าที่ทั้งหมด 27 คนแบ่งเป็นเจ้าหน้าที่ประจำ 10 คน ลูกจ้างประจำ 1 คน ลูกจ้างชั่วคราว 16 คน

ช่วงเวลาในการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาดคือเวลา 08:00 -22:00 น. อัตราค่าใช้บริการแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาดสำหรับคนไทย 10 บาท/คน ชาวต่างชาติ 40 บาท/คน เก็บโดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

ความหนาแน่นของนักท่องเที่ยว ในวันเสาร์-อาทิตย์ และในฤดูกาลท่องเที่ยวบริเวณแหล่งน้ำพุร้อนหินดาดพบว่ามีปริมาณนักท่องเที่ยวแออัดมาก โดยจุดเด่นของสถานที่ ที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้าชม ได้แก่ บริเวณแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด เป็นบ่อน้ำร้อนที่อยู่ท่ามกลางธรรมชาติที่สวยงามและอยู่ติดลำธารน้ำตก

นโยบายหรือแผนการพัฒนา/ปรับปรุงแหล่งน้ำพุร้อนหินดาดในอนาคต

1. ความพอเพียง เหมาะสมต่อการรองรับนักท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ความปลอดภัยและความสะอาด ในแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาดในปัจจุบัน เนื่องจากในปัจจุบันสิ่งอำนวยความสะดวก ความปลอดภัย และความสะอาดในแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาดเกือบทุกด้าน เช่น ลานจอดรถ ห้องสุขา ห้องอาบน้ำ ห้องผลัดเปลี่ยนเสื้อผ้า ตู้เก็บอุปกรณ์/เครื่องใช้ของนักท่องเที่ยว บ่อแช่ส่วนตัว บริเวณพักผ่อน เจ้าหน้าที่ที่คอยให้บริการ เกือบทุกอย่าง ไม่เพียงพอต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะในช่วงเดือน พฤศจิกายน ของทุกปี ซึ่งจะมีจำนวนนักท่องเที่ยวเยอะมาก ทำให้นักท่องเที่ยวไม่ได้รับบริการที่ไม่สะดวกสบาย

2. นโยบายหรือแผนการพัฒนา/ปรับปรุงแหล่งน้ำพุร้อนหินดาดในอนาคต พบว่า ทางองค์การบริหารส่วนตำบลหินดาด มีการวางแผนในการพัฒนาแหล่งน้ำพุร้อนหินดาดในอนาคต โดยมีการวางแผนในการทำห้องผลัดเปลี่ยนเสื้อผ้า ตู้สำหรับเก็บอุปกรณ์/เครื่องใช้ของนักท่องเที่ยวเพิ่มเติม เพื่อให้แก่นักท่องเที่ยวรู้สึกปลอดภัยในเรื่องของทรัพย์สินที่นำติดตัวมายังแหล่งท่องเที่ยว มี

แผนในการอบรมขั้นพื้นฐานด้านภาษาให้กับเจ้าหน้าที่ที่ดูแลในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ มีแผนในการทำโฮมสเตย์ บริเวณแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด ตรงบริเวณริมลำธารน้ำตก มีแผนในการขยายพื้นที่ให้เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม เพื่อทำสถานที่จอดรถ และมีแผนในการทำสถานที่จำหน่ายอาหาร และจำหน่ายของที่ระลึกใหม่ เพื่อจัดระบบร้านค้าให้เป็นระเบียบ และขยายสถานที่จำหน่ายอาหาร และของที่ระลึก ให้มีความหลากหลายยิ่งขึ้น

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ พบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลหินดาดได้ให้โอกาสประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโดยให้มีการเสนอความคิดเห็นว่าควรมีการปรับปรุงอย่างไร แต่ประชาชนไม่ค่อยให้ความสำคัญร่วมมือในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และไม่ค่อยมีความรู้ความเข้าใจในการการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว แต่จะให้ความสำคัญร่วมมือในด้านการค้าขาย และการรักษาความสะอาด

4. นโยบายหรือแผนการพัฒนา/ปรับปรุงแหล่งน้ำพุร้อนหินดาดสำหรับการอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ มีการวางแผนจะสร้างห้องน้ำ และทางเดินสำหรับผู้พิการ

ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด

1. ปัญหาด้านการดำเนินการ พบว่าปัญหาด้านการดำเนินงานที่เป็นปัญหาหลักคือ การที่มีงบประมาณ และเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ และปัญหาเกี่ยวกับประชาชนที่มีบ้านอยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาด ไม่ให้ความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

2. ปัญหาด้านการดูแลรักษา การทำนุบำรุง การฟื้นฟู การพัฒนา มีปัญหาตรงที่มีอุปกรณ์เครื่องมือ วัสดุ รวมถึงเจ้าหน้าที่ ไม่เพียงพอต่อการดูแลรักษา ฟื้นฟูและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

3. ปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์ พบว่าการประชาสัมพันธ์ไม่แพร่หลาย ไม่ทั่วถึง ขาดบุคลากรและสื่อด้านการประชาสัมพันธ์

4. ปัญหาด้านงบประมาณ ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาด ปัญหาด้านงบประมาณเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด เนื่องจากงบประมาณที่ได้มาไม่เพียงพอสำหรับการดำเนินการองค์การบริหารส่วนตำบลหินดาด ไม่สามารถบริหารงบประมาณเองได้ รายได้ที่ได้จากแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาด ต้องส่งให้กับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมด และบที่ใช้ในการดำเนินงานต่างๆ บริเวณแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด ต้องรองบที่ได้จัดสรรจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนกลางเท่านั้น

แนวทางการพัฒนาแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด

จากการศึกษานโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปัญหา และอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวสามารถนำมาวางแผนทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด ได้ดังนี้

1. ควรเพิ่มเติมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว จัดระบบการรักษาความปลอดภัยให้ดี เพื่อให้ปลอดภัยต่อชีวิต และทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว จัดการด้านความสะอาดในแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาดให้มีระบบ และให้มีความสะอาดเพิ่มขึ้น เพื่อสุขอนามัยที่ดี

2. ความรู้และจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของคนในชุมชน พบว่าคนในชุมชนยังไม่ค่อยมีความรู้ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จึงควรมีการฝึกอบรม ให้ความรู้ในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งให้เห็นถึงประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน

3. ด้านการประชาสัมพันธ์ ควรมีการติดต่อประสานงานกับกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เพื่อประชาสัมพันธ์จุดเด่นของสถานที่ท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวแพร่หลายมากขึ้น

4. ปัญหาที่สำคัญที่สุดคือปัญหาด้านงบประมาณ ควรสร้างความเข้าใจกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้รับรู้ถึงปัญหาในแนวทางเดียวกัน เพื่อให้ได้งบประมาณ และบุคลากรที่เหมาะสมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาด (กุยมั่ง) เพื่อให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างพอเพียง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด จังหวัดกาญจนบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดบริการ โครงสร้างพื้นฐาน 3 ด้าน คือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย และด้านการรักษาความสะอาด ความต้องการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ที่มีต่อการจัดบริการ โครงสร้างพื้นฐาน 3 ด้าน คือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย และด้านการรักษาความสะอาด เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพ โครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว ให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ผลของการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

ตอนที่ 1 การจัดบริการโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว

จากการสำรวจ โครงสร้างพื้นฐานด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย และด้านการรักษาความสะอาด ของแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาด พบว่า

1. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาด

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายนอกแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาด

ทำเลที่ตั้งพบว่าแหล่งน้ำพุร้อนตั้งอยู่ในภูมิประเทศที่สมกับการท่องเที่ยว มีธรรมชาติที่สวยงามแก่การพักผ่อน ด้านเส้นทางคมนาคม พบว่าเส้นทางคมนาคมมีความปลอดภัยในการเดินทาง สามารถเดินทางมายังแหล่งน้ำพุร้อนได้สะดวก บริเวณพักผ่อน ในแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาด มีพื้นที่ว่างไม่มากนัก ควรจัดให้มีพื้นที่ว่างมากกว่านี้ และควรเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ ด้านร้านอาหารและร้านขายของที่ระลึก พบว่าร้านอาหารมีความสะอาด รสชาติอร่อย ราคาสม แต่ควรปรับปรุงเรื่องสถานที่ตั้งของร้านให้มีความสม และความหลากหลายของร้านอาหารและร้านขายของที่ระลึกให้มากขึ้น ด้านห้องสุขา พบว่ามีจำนวนไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ควรปรับปรุงให้มีจำนวนเพียงพอสำหรับให้บริการนักท่องเที่ยว และควรปรับปรุงเรื่องความสะอาด ด้านลานจอดรถ พบว่าลานจอดรถมีระบบการรักษาความปลอดภัยที่ดี แต่มีไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ควรปรับปรุงให้มีจำนวนเพียงพอสำหรับ

ให้บริการนักท่องเที่ยว ด้านศูนย์บริการข้อมูลและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น พบว่าไม่มีศูนย์บริการข้อมูลและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น จึงควรสร้างศูนย์บริการข้อมูลและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพิ่มเติมเพื่อบริการนักท่องเที่ยว ด้านระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ เช่น ไฟฟ้า ประปา และตู้โทรศัพท์ ควรพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอและสม ด้านห้องพยาบาล พบว่ายังไม่มีห้องพยาบาลสำหรับการปฐมพยาบาลนักท่องเที่ยว บริเวณแหล่งท่องเที่ยวหน้าพุร้อน ควรสร้างเพิ่มเติมให้เพียงพอต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ด้านป้ายบอกทางภายนอก พบว่าป้ายบอกทางภายนอกก่อนเข้าบริเวณแหล่งน้ำพุร้อน มีความชัดเจนสม และเพียงพอ สำหรับให้นักท่องเที่ยวเดินทางมายังแหล่งน้ำพุร้อนได้ถูกต้องชัดเจน

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยวหน้าพุร้อนหินดาด

ด้านป้ายบอกจุดต่าง ๆ ในบริเวณน้ำพุร้อน พบว่าบริเวณที่ตั้งของป้ายมีความสม แต่ควรมีการปรับปรุงเรื่องความชัดเจน และจำนวนป้ายให้สม ด้านห้องผลัดเปลี่ยนเสื้อผ้า พบว่าไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ควรสร้างเพิ่มเติมให้เพียงพอต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ด้านห้องอาบน้ำ พบว่าไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ควรสร้างเพิ่มเติมให้เพียงพอต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ด้านห้องสุขา พบว่าไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว และควรปรับปรุงเรื่องความสะอาด ควรสร้างเพิ่มเติมให้เพียงพอต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว และควรมีระบบรักษาความสะอาดให้ดียิ่งขึ้น ด้านบ่อล้างเท้า พบว่าไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ควรสร้างเพิ่มเติมให้เพียงพอต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ด้านบริเวณที่เก็บอุปกรณ์/เครื่องใช้ พบว่าไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ควรสร้างเพิ่มเติมให้เพียงพอต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ด้านระบบถ่ายเทอากาศ/แสงสว่าง พบว่ามีความสม สามารถระบายอากาศ และมีแสงสว่างสมสำหรับการแช่น้ำพุร้อน ด้านวัสดุปูพื้น พบว่าวัสดุที่ใช้มีความสม สำหรับแหล่งน้ำพุร้อน คือไม่ลื่น ไม่ทำให้เกิดอุบัติเหตุ ไม่ทำให้เกิดอันตรายแก่นักท่องเที่ยว ด้านทางเดินภายในบริเวณแหล่งน้ำพุร้อน พบว่ามีความกว้างสม ไม่ลื่น ปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว ด้านขนาดของบ่อแช่ มีความสมสำหรับการแช่น้ำพุร้อน ด้านบ่อแช่น้ำพุร้อน พบว่ามีไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ควรปรับปรุงให้เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว

2. ด้านความปลอดภัยในพื้นที่ให้บริการแหล่งน้ำพุร้อน

ด้านความปลอดภัยภายนอกพื้นที่ให้บริการแหล่งน้ำพุร้อน

ระบบรักษาความปลอดภัย (เวรยาม) พบว่าการจัดระบบรักษาความปลอดภัยบริเวณลานจอดรถมีความสม และปลอดภัย ด้านระบบป้องกันภัย เช่น สัญญาณเตือนภัย พบว่ายังไม่มีระบบสัญญาณเตือนภัย จึงควรมีการปรับปรุงเพื่อให้มีความเพียงพอในการให้บริการแก่

นักท่องเที่ยว เพื่อความปลอดภัยแก่คนในชุมชน รวมถึงนักท่องเที่ยว ด้านป้ายฉุกเฉิน พบว่ายังไม่มีป้ายฉุกเฉิน จึงควรมีการปรับปรุงเพื่อให้มีความเพียงพอในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เพื่อความปลอดภัยแก่คนในชุมชน รวมถึงนักท่องเที่ยว

ด้านความปลอดภัยภายในพื้นที่ให้บริการแหล่งน้ำพุร้อน

การให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้บริการของเจ้าหน้าที่ พบว่าเจ้าหน้าที่มีจำนวนไม่เพียงพอต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ควรจัดเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอสำหรับการบริการนักท่องเที่ยว ด้านการควบคุมรักษาความปลอดภัยระหว่างให้บริการ เช่น การปฐมพยาบาลเบื้องต้น พบว่าบริเวณแหล่งน้ำพุร้อนหินคาง ยังไม่มีจุดให้บริการปฐมพยาบาลเบื้องต้น ควรมีการปรับปรุงเพื่อให้มีจุดปฐมพยาบาลเบื้องต้นให้เพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

3. ด้านการรักษาความสะอาดในพื้นที่ให้บริการแหล่งน้ำพุร้อน

ด้านการรักษาความสะอาดภายนอกพื้นที่ให้บริการแหล่งน้ำพุร้อน

ระบบการจัดเก็บขยะ พบว่าบริเวณแหล่งท่องเที่ยว น้ำพุร้อนหินคางมีจำนวนถังขยะบริเวณจุดพักผ่อนจำนวน 10 ถัง ทำจากพลาสติกขนาดใหญ่ ไม่เพียงพอต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว การบำบัดน้ำทิ้ง พบว่าบริเวณแหล่งท่องเที่ยว น้ำพุร้อนหินคางไม่มีระบบบำบัดน้ำทิ้ง เจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาดบริเวณแหล่งท่องเที่ยว น้ำพุร้อนหินคางมีเพียง 2 คน ซึ่งไม่เพียงพอต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ควรมีการเพิ่มเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอเพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม

ด้านการรักษาความสะอาดภายในพื้นที่ให้บริการแหล่งน้ำพุร้อน

การจัดห้องเก็บอุปกรณ์ทำความสะอาด พบว่ายังไม่มีการจัดเก็บอุปกรณ์รักษาความสะอาดอย่างเป็นระบบ ควรมีการปรับปรุงการเก็บอุปกรณ์รักษาความสะอาดอย่างเหมาะสม เจ้าหน้าที่ดูแลความสะอาดบ่อน้ำพุร้อน พบว่าบริเวณแหล่งท่องเที่ยว น้ำพุร้อนหินคางมีเจ้าหน้าที่ดูแลความสะอาดบ่อน้ำพุร้อนจำนวน 2 คน ซึ่งไม่เพียงพอต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว การห้ามนำสัตว์เลี้ยงเข้าบริเวณบ่อน้ำพุร้อน เช่น การห้ามนำสุนัขเข้าไปในบริเวณบ่อน้ำพุร้อน พบว่าบริเวณแหล่งท่องเที่ยว น้ำพุร้อนหินคาง มีป้ายห้ามนำสัตว์เลี้ยงเข้าบริเวณบ่อน้ำพุร้อน ติดไว้อย่างชัดเจนเหมาะสม ระยะห่างของห้องสุขากับบ่อน้ำพุร้อน พบว่าบริเวณแหล่งท่องเที่ยว น้ำพุร้อนหินคางมีระยะห่างของห้องสุขากับบ่อน้ำพุร้อน คือห่างกัน 5 เมตร ป้ายเตือนเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด พบว่าบริเวณแหล่งท่องเที่ยว น้ำพุร้อนหินคางมีป้ายเตือนเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดอยู่เพียง 1 จุด ไม่เพียงพอต่อการชี้แจงให้นักท่องเที่ยวเข้าใจได้

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวก บริเวณแหล่งน้ำพุร้อนหิน ดาด

จากการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย และด้านการรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาด ผลการวิเคราะห์สรุปได้ดังนี้

1. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาด

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายนอกแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาด

จากการศึกษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกภายนอกแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาด กลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายนอกแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง กลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจมากในเรื่อง ท่าเล/ที่ตั้ง และเส้นทางคมนาคม ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ในเรื่องบริเวณพักผ่อน ความพอเพียง เหมาะสม ความสะอาด และราคาสินค้าของร้านอาหาร และร้านขายของที่ระลึก ความเหมาะสมและความพอเพียงของลานจอดรถ ศูนย์บริการข้อมูลและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ระบบสาธารณูปโภค และป้ายบอกทางภายนอก ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย ในเรื่องความพอเพียง เหมาะสม และความสะอาดห้องสุขาภายนอกบริเวณลานจอดรถ ความเหมาะสมและความพอเพียงของห้องพยาบาล

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาด

จากการศึกษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาด กลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายนอกแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ความพึงพอใจมากในเรื่องป้ายสื่อความภายในบ่อน้ำร้อน ระบบถ่ายเทอากาศ/แสงสว่าง และขนาดของบ่อแช่น้ำพุร้อน ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ในเรื่องความพอเพียง เหมาะสมของห้องผลัดเปลี่ยนเสื้อผ้า ความพอเพียง เหมาะสมของห้องอาบน้ำ ความพอเพียง เหมาะสม และความสะอาดของบ่อล้างเท้า ความเหมาะสม ปลอดภัยของวัสดุปูพื้นภายในบ่อน้ำร้อน ความเหมาะสม ปลอดภัยของทางเดินภายในบ่อน้ำร้อน ความพอเพียงของบ่อแช่น้ำพุร้อน ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย ในเรื่องความพอเพียง เหมาะสม และความสะอาดของห้องสุขาภายในบ่อน้ำร้อน ความพอเพียง เหมาะสมของบริเวณที่เก็บอุปกรณ์/เครื่องใช้ อยู่ในระดับน้อย

2. ด้านความปลอดภัยในพื้นที่ให้บริการแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด

ด้านความปลอดภัยภายนอกพื้นที่ให้บริการ

จากการศึกษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อความปลอดภัยภายนอกพื้นที่ให้บริการแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด กลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจด้านความปลอดภัยภายนอกพื้นที่ให้บริการแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ความพึงพอใจมากในเรื่อง ระบบรักษาความปลอดภัย (เวรยาม) ของแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางในเรื่อง ความปลอดภัยภายนอกพื้นที่ให้บริการแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย ในเรื่องระบบป้องกันภัย เช่น สัญญาณเตือนภัย ของแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด ความพอเพียง เหมาะสมของป้ายฉุกเฉิน ของแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด

ด้านความปลอดภัยภายในพื้นที่ให้บริการ

จากการศึกษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อความปลอดภัยภายในพื้นที่ให้บริการแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด กลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจด้านความปลอดภัยภายในพื้นที่ให้บริการแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ความพึงพอใจมากในเรื่อง การให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้บริการของเจ้าหน้าที่ของแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางในเรื่อง การควบคุมรักษาความปลอดภัยระหว่างให้บริการ เช่น การปฐมพยาบาลเบื้องต้น ของแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด

3. ด้านการรักษาความสะอาดในพื้นที่ให้บริการแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด

ด้านการรักษาความสะอาดภายนอกพื้นที่ให้บริการ

จากการศึกษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการรักษาความสะอาดภายนอกพื้นที่ให้บริการแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด กลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจด้านการรักษาความสะอาดภายนอกพื้นที่ให้บริการแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางในเรื่อง ความเหมาะสมของระบบการฉีดเก็บขยะของแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด การบำบัดน้ำทิ้ง การดูแลรักษาความสะอาดของเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาด ของแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด

ด้านการรักษาความสะอาดภายในพื้นที่ให้บริการ

จากการศึกษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการรักษาความสะอาดภายในพื้นที่ให้บริการแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด กลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจด้านการรักษาความสะอาดภายในพื้นที่ให้บริการแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

ความพึงพอใจมากในเรื่อง การห้ามนำสัตว์เลี้ยงเข้าบริเวณบ่อน้ำพุร้อน ของแหล่งท่องเที่ยว น้ำพุร้อนหินดาด ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางในเรื่อง การจัดห้องเก็บอุปกรณ์ทำความสะอาด การให้บริการของเจ้าหน้าที่ดูแลความสะอาดบ่อน้ำพุร้อน ความชัดเจน เหมาะสม พอเพียงของป้ายเตือนเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด ของแหล่งท่องเที่ยว น้ำพุร้อนหินดาด ระยะห่างของห้องสุขากับบ่อน้ำพุร้อนบริเวณแหล่งท่องเที่ยว น้ำพุร้อนหินดาด อยู่ในระดับปานกลาง

อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาการจัดบริการ โครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวในแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการรักษาความปลอดภัย และด้านการรักษาความสะอาด โดยการสำรวจโดยผู้วิจัย และการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลหินดาด ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยวชาวไทย เมื่อแยกเป็นรายด้านแล้วพบว่า มีสิ่งที่จะต้องปรับปรุงเร่งด่วน 5 ด้านด้วยกัน ได้แก่ ห้องสุขาทั้งภายนอกและภายใน ห้องพยาบาล บริเวณที่เก็บอุปกรณ์เครื่องใช้ภายใน ระบบป้องกันภัยและป้ายฉุกเฉิน ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากปัญหาด้านงบประมาณ และบุคลากร ไม่เพียงพอ พื้นที่ไม่เอื้ออำนวย ด้านห้องสุขาทั้งภายนอกและภายใน จากการสัมภาษณ์และการสำรวจ พบว่าห้องสุขาไม่สะอาด ไม่เพียงพอ และมีกลิ่นเหม็น เนื่องจาก พนักงานทำความสะอาดไม่เพียงพอ งบประมาณในการจ้าง ไม่มี ห้องสุขามีจำนวนไม่เพียงพอ เพราะไม่มีงบประมาณ ด้านห้องพยาบาล จากการสัมภาษณ์และการสำรวจ พบว่า ไม่มีเจ้าหน้าที่เฉพาะทางในการปฐมพยาบาล งบประมาณไม่มีในการจ้าง และไม่มีงบประมาณในการสร้างห้องพยาบาล ด้านบริเวณที่เก็บอุปกรณ์เครื่องใช้ภายใน จากการสัมภาษณ์และการสำรวจ พบว่าไม่มีห้องเก็บอุปกรณ์ เนื่องจากไม่มีงบประมาณในการสร้าง เจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาดอุปกรณ์เครื่องใช้ภายในมีไม่เพียงพอ อุปกรณ์ต่าง ๆ จึงจัดเก็บไม่เป็นระเบียบ ด้านระบบป้องกันภัย จากการสัมภาษณ์และการสำรวจ พบว่า ไม่มีระบบป้องกันภัย เนื่องจากไม่มีงบประมาณในการดำเนินการ และด้านป้ายฉุกเฉิน จากการสัมภาษณ์และการสำรวจ พบว่าป้ายฉุกเฉินมีจำนวนน้อยมาก เนื่องไม่มีงบประมาณในการดำเนินการ ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่ของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวนั้น ปัญหาด้านงบประมาณนับว่าเป็นปัญหาที่ใหญ่ที่สุด โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวต่าง ๆ มักจะได้รับงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ ไม่เพียงพอ ทั้งนี้เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวอาจตั้งอยู่ไกลจากจุดศูนย์กลางความเจริญของจังหวัด จึงควรสร้างความเข้าใจกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้รับรู้ถึงปัญหาในแนวทางเดียวกัน เพื่อให้ได้งบประมาณ และบุคลากรที่เหมาะสมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับบริการแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างพอเพียง สอดคล้องกับงานวิจัยของวาติกา แสนคำ (2545) ที่กล่าวว่า ปัญหาด้าน

งบประมาณในการดำเนินงาน นับว่าเป็นปัญหาที่ใหญ่ที่สุดสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยว ของชุมชนที่ยังไม่เป็นที่รู้จัก ยังไม่มีชื่อเสียง

ข้อเสนอแนะในการศึกษา

จากการศึกษาครั้งนี้จะเห็นได้ว่าแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด มีสิ่งที่เป็นลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่แหล่งน้ำพุร้อนหินดาด เช่น ธรรมชาติที่สวยงาม มีบ่อน้ำพุร้อน และลำธารน้ำเย็นไหลอยู่ด้านล่างบ่อน้ำพุร้อน ซึ่งเป็นธารน้ำเย็นที่ไหลมาจากน้ำตกผาดาด ซึ่งเป็นน้ำตกขนาดใหญ่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ แต่อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลหินดาด และผู้ประกอบการ ก็มีสิ่งที่ควรปรับปรุงด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย และด้านการรักษาความสะอาดหลายประการ ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด โดยพิจารณาจากความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นการกำหนดแนวทางการพัฒนาจึงสอดคล้องกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และความเป็นไปได้ในการนำนโยบายไปปฏิบัติสอดคล้องกับการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลหินดาด และผู้ประกอบการ ทั้งนี้ผู้วิจัยขอนำเสนอแนวทางการพัฒนาจำแนกตามระดับความพึงพอใจ

1. แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่อยู่ในระดับต่ำ

จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจ ด้านห้องสุขาภายนอก ด้านห้องพยาบาล ด้านห้องสุขาภายในบ่อน้ำร้อน ด้านบริเวณที่เก็บอุปกรณ์/เครื่องใช้ ด้านป้ายจุดเงิน และด้านระบบป้องกันภัย อยู่ในระดับต่ำ (ตารางที่ 7) ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าสิ่งที่ควรพัฒนาเป็นลำดับแรก คือ ห้องสุขาภายนอก ห้องพยาบาล ห้องสุขาภายในบ่อน้ำร้อน บริเวณที่เก็บอุปกรณ์/เครื่องใช้ ป้ายจุดเงิน และระบบป้องกันภัย ตามลำดับ สำหรับแนวทางการพัฒนาแสดงได้ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 7 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดบริการ โครงสร้างพื้นฐานที่อยู่ในระดับต่ำ

ที่	ด้าน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)
1	ห้องสุขาภายนอก	2.35
2	ห้องพยาบาล	2.38
3	ห้องสุขาภายในบ่อน้ำร้อน	2.43
4	บริเวณที่เก็บอุปกรณ์/เครื่องใช้	2.46

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ที่	ด้าน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)
5	ป้ายฉุกเฉิน	2.50
6	ระบบป้องกันภัย	2.56

ตารางที่ 8 แนวทางการพัฒนาการจัดบริการ โครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวจำแนกตามความพึงพอใจระดับต่ำ

ที่	ด้าน	แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
1	ห้องสุขาภายนอก	<p>1. ควรมีการเพิ่มห้องสุขา โดยเฉพาะบริเวณลานจอดรถ และเพื่อเป็นการเตรียมพร้อมด้านสุขลักษณะ ควรจัดเตรียมเจ้าหน้าที่รักษาความสะอาดเพิ่มเติมเพื่อดูแลรักษาความสะอาดห้องสุขาได้ทั่วถึง</p> <p>2. ควรมีการเพิ่มห้องสุขาสำหรับผู้พิการ บริเวณลานจอดรถ เพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ และเพื่อเป็นการเตรียมพร้อมด้านสุขลักษณะ ควรจัดเตรียมเจ้าหน้าที่รักษาความสะอาดเพิ่มเติมเพื่อดูแลรักษาความสะอาดห้องสุขาได้ทั่วถึง</p>
2	ห้องพยาบาล	<p>1. ควรมีการสร้างห้องพยาบาลไว้รองรับนักท่องเที่ยวในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉิน เช่น อุบัติเหตุ เพื่อเป็นการปฐมพยาบาลเบื้องต้น ก่อนนำผู้ป่วยส่งโรงพยาบาล และควรมีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ด้านการปฐมพยาบาลโดยตรง เพื่อช่วยเหลือนักท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้อง</p>
3	ห้องสุขาภายในบ่อน้ำร้อน	<p>1. ควรมีการเพิ่มห้องสุขา ภายในบ่อน้ำร้อน และเพื่อเป็นการเตรียมพร้อมด้านสุขลักษณะ ควรจัดเตรียมเจ้าหน้าที่รักษาความสะอาดเพิ่มเติมเพื่อดูแลรักษาความสะอาดห้องสุขาได้ทั่วถึง</p>

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ที่	ด้าน	แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
	ห้องสุขาภายในบ่อน้ำร้อน	2. ควรมีการเพิ่มห้องสุขาสำหรับผู้พิการ ภายในบ่อน้ำร้อน เพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ และเพื่อเป็นการเตรียมพร้อมด้านสุขลักษณะ ควรจัดเตรียมเจ้าหน้าที่รักษาความสะอาดเพิ่มเติมเพื่อดูแลรักษาความสะอาดห้องสุขาได้ทั่วถึง
4	บริเวณที่เก็บอุปกรณ์/เครื่องใช้	1. ควรสร้างล็อกเกอร์เก็บอุปกรณ์/เครื่องใช้ ที่มีความแข็งแรง ควรมีกุญแจล็อกเพื่อความปลอดภัย และควรมีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อความปลอดภัยในทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว
5	ป้ายลูกเงิน	1. ควรสร้างป้ายลูกเงิน เช่น ควรมีป้ายแสดงที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ลูกเงิน เช่น โรงพยาบาล สถานีตำรวจที่อยู่บริเวณใกล้เคียงมากที่สุด ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เพื่อความปลอดภัยแก่คนในชุมชน รวมถึงนักท่องเที่ยว
6	ระบบป้องกันภัย	1. ระบบป้องกันภัย ควรจัดระบบป้องกัน และเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพ เช่น ติดตั้งถังดับเพลิงในตำแหน่งที่เหมาะสม หยิบใช้สะดวก รวดเร็ว และเห็นได้ชัดเจน ติดตั้งสัญญาณเตือนภัย เพื่อส่งสัญญาณเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน

2. แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่อยู่ในระดับปานกลาง

จากผลการศึกษาจะเห็นว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจ ด้านศูนย์บริการข้อมูลและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ด้านห้องผลัดเปลี่ยนเสื้อผ้า ด้านบ่อล้างเท้า ด้านร้านอาหารและร้านขายของ ด้านลานจอดรถ ด้านห้องอาบน้ำ ด้านการจัดห้องเก็บอุปกรณ์ ด้านการควบคุมรักษาความปลอดภัยระหว่างให้บริการ เช่น การปฐมพยาบาลเบื้องต้น ด้านบ่อแช่น้ำพุร้อน ด้านป้ายเตือนเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด ด้านป้ายบอกทางภายนอก ด้านเจ้าหน้าที่ดูแลความสะอาดบ่อน้ำพุร้อน ด้านเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาด ด้านบริเวณพักผ่อน ด้านระบบสาธารณูปโภค เช่น ประปา ไฟฟ้า ด้านการบำบัดน้ำทิ้ง ด้านวัสดุปูพื้นภายในบ่อน้ำร้อน ด้านทางเดินภายในบ่อน้ำร้อน ด้านระบบการ

จัดเก็บขยะ และด้านระยะห่างของห้องสุขากับบ่อน้ำพุร้อนอยู่ในระดับปานกลาง (ตารางที่ 9) ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าสิ่งที่ควรพัฒนาเป็นลำดับแรก คือ ด้านศูนย์บริการข้อมูลและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ด้านห้องผลิตเปลี่ยนเสื้อผ้า ด้านบ่อล้างเท้า ด้านร้านอาหารและร้านขายของ ด้านลานจอดรถ ด้านห้องอาบน้ำ ด้านการจัดห้องเก็บอุปกรณ์ ด้านการควบคุมรักษาความปลอดภัยระหว่างให้บริการ เช่น การปฐมพยาบาลเบื้องต้น ด้านบ่อแช่น้ำพุร้อน ด้านป้ายเตือนเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด ด้านป้ายบอกทางภายนอก ด้านเจ้าหน้าที่ดูแลความสะอาดบ่อน้ำพุร้อน ด้านเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาด ด้านบริเวณพักผ่อน ด้านระบบสาธารณูปโภค เช่น ประปา ไฟฟ้า ด้านการบำบัดน้ำทิ้ง ด้านวัสดุปูพื้นภายในบ่อน้ำพุร้อน ด้านทางเดินภายในบ่อน้ำพุร้อน ด้านระบบการจัดเก็บขยะ และด้านระยะห่างของห้องสุขากับบ่อน้ำพุร้อน ตามลำดับ สำหรับแนวทางการพัฒนาแสดงได้ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 9 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดบริการ โครงสร้างพื้นฐานที่อยู่ในระดับปานกลาง

ที่	ด้าน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)
1	ศูนย์บริการข้อมูลและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น	2.66
2	ห้องผลิตเปลี่ยนเสื้อผ้า	2.67
3	บ่อล้างเท้า	2.67
4	ร้านอาหารและร้านขายของ	2.82
5	ลานจอดรถ	2.96
6	ห้องอาบน้ำ	2.96
7	การจัดห้องเก็บอุปกรณ์	2.96
8	การควบคุมรักษาความปลอดภัยระหว่างให้บริการ เช่น การปฐมพยาบาลเบื้องต้น	3.00
9	บ่อแช่น้ำพุร้อน	3.01
10	ป้ายเตือนเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด	3.05
11	ป้ายบอกทางภายนอก	3.06
12	เจ้าหน้าที่ดูแลความสะอาดบ่อน้ำพุร้อน	3.10
13	เจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาด	3.11
14	บริเวณพักผ่อน	3.12
15	ระบบสาธารณูปโภค เช่น ประปา ไฟฟ้า	3.16
16	การบำบัดน้ำทิ้ง	3.18

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ที่	ด้าน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)
17	วัสดุปูพื้นภายในบ่อน้ำร้อน	3.30
18	ทางเดินภายในบ่อน้ำร้อน	3.35
19	ระบบการจัดเก็บขยะ	3.35
20	ระยะห่างของห้องสุขากับบ่อน้ำพุร้อน	3.37

ตารางที่ 10 แนวทางการพัฒนาการจัดบริการ โครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวจำแนกตาม
ความพึงพอใจระดับปานกลาง

ที่	ด้าน	แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
1	ศูนย์บริการข้อมูลและ ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น	1. ควรจัดให้มีพื้นที่สำหรับเป็นศูนย์บริการข้อมูล การ ใช้บริการ และแสดงสินค้าท้องถิ่นให้กับนักท่องเที่ยว ตามความเหมาะสม
2	ห้องผลิตเปลี่ยนเสื้อผ้า	1. ควรมีการเพิ่มจำนวนห้องผลิตเปลี่ยนเสื้อผ้าให้ เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว ห้องผลิตเปลี่ยน เสื้อผ้า ต้องมีคิวดี สะอาด แยกส่วนชาย-หญิง มี สัญลักษณ์บ่งบอก
3	บ่อล้างเท้า	1. ควรมีการสร้างบ่อล้างเท้าเพิ่มเติมให้เพียงพอต่อการ บริการนักท่องเที่ยว เพื่อความสะอาด และสุขลักษณะ ในการใช้บริการบ่อแช่รวมสาธารณะ
4	ร้านอาหารและร้านขายของ	1. ควรมีการจัดพื้นที่ร้านอาหาร และร้านขายของที่ ระลึกเป็นสัดส่วนชัดเจน ใช้วัสดุที่กลมกลืนกับ ธรรมชาติ เพื่อความสวยงาม 2. ร้านอาหารต้องถูกสุขลักษณะตามมาตรฐาน สาธารณสุข 3. จัดให้มีร้านอาหารและร้านขายของที่ระลึกให้มี ความหลากหลายเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นการรองรับ นักท่องเที่ยวที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นด้วย

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ที่	ด้าน	แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
5	ลานจอดรถ	1.ควรสร้างลานจอดรถให้เพียงพอ และควรมีระยะห่างหรือตำแหน่งที่ต้องไม่กระทบกับกิจกรรมการใช้บริการภายใน
6	ห้องอาบน้ำ	1.ควรสร้างเพิ่มให้มีจำนวนเพียงพอต่อการบริการนักท่องเที่ยวแยกส่วนชาย-หญิง ผู้พิการ โดยมีสัญลักษณ์บ่งบอก ควรอยู่ในบริเวณที่มีคิซิด มีสภาพดี ไม่ชำรุด ถูกสุขลักษณะ 2.ห้องอาบน้ำ ต้องมีน้ำใช้ที่สะอาดถูกสุขลักษณะ มีการระบายอากาศที่ดี ไม่มีกลิ่น และมีน้ำใช้พอเพียง
7	การจัดห้องเก็บอุปกรณ์	1.ควรมีการสร้างห้องจัดเก็บอุปกรณ์ทำความสะอาดที่เหมาะสม มีการจัดห้องเก็บอุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย
8	การควบคุมรักษาความปลอดภัยระหว่างให้บริการ เช่น การปฐมพยาบาลเบื้องต้น	1. การควบคุมรักษาความปลอดภัยระหว่างให้บริการ ต้องจัดให้มีนาฬิกาที่สามารถมองเห็น อ่านเวลาได้โดยง่าย และชัดเจนจากจุดที่ผู้ใช้บริการกำลังใช้บริการ เช่นน้ำพุร้อนอยู่ ทั้งนี้เพื่อช่วยให้ผู้รับบริการสามารถควบคุมเวลาการใช้อุปกรณ์ด้วยตนเองได้โดยสะดวก 2. ควรจัดให้มีกริ่งสัญญาณเรียกจากภายในห้องแช่ส่วนตัว เพื่อความปลอดภัยสำหรับผู้ที่มาใช้บริการเมื่อใช้บริการโดยลำพัง มีระบบป้องกัน และเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพ เช่น ติดตั้งถังดับเพลิงในตำแหน่งที่เหมาะสม หยิบใช้สะดวก รวดเร็ว และเห็นได้ชัดเจน 3. ต้องจัดให้มีป้าย หรือข้อความ เพื่อเตือนให้ผู้ใช้บริการระมัดระวังอันตรายในบริเวณ หรือกิจกรรมที่เสี่ยงต่อการเกิดอันตราย เช่น ระมัดระวังพื้นที่ลื่น ควบคุมเวลาการใช้บริการ 10-15 นาที ต่อการแช่น้ำพุร้อนในแต่ละครั้ง

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ที่	ด้าน	แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
	การควบคุมรักษาความปลอดภัยระหว่างให้บริการ เช่น การปฐมพยาบาลเบื้องต้น	4. มีการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้น เช่น มีห้องพยาบาล หรือผู้ยาให้เหมาะสม และอยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งานได้ตลอดเวลาที่มีการให้บริการ
9	บ่อน้ำพุร้อน	1. ควรเพิ่มจำนวนบ่อน้ำพุร้อนให้เพียงพอต่อการบริการนักท่องเที่ยว และควรแสดงอุณหภูมิทั้งบ่อน้ำพุร้อนและบ่อน้ำเย็น 2. ควรมีห้องแช่สำหรับผู้พิการ และ/หรือผู้สูงอายุ โดยเฉพาะ ต้องมีการติดตั้งราวจับ หรืออุปกรณ์อื่นเพื่อความสะดวกและปลอดภัย
10	ป้ายเตือนเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด	1. ควรมีการเพิ่มจำนวนป้ายเตือนเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดให้มากขึ้น
11	ป้ายบอกทางภายนอก	1. ควรมีการเพิ่มรายละเอียดของป้ายในด้านการแนะนำสถานที่ การบอกทาง ป้ายข้อควรปฏิบัติ
12	เจ้าหน้าที่ดูแลความสะอาดบ่อน้ำพุร้อน	1. ควรเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ดูแลความสะอาดบ่อน้ำพุร้อนให้เพียงพอต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว 2. ควรจัดตารางบันทึกเวลาในการทำความสะอาดให้ชัดเจน และเหมาะสมกับการให้บริการ
13	เจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาด	1. ควรจัดเจ้าหน้าที่ ดูแลรักษาความสะอาดบริเวณโดยรอบให้เพียงพอ
14	บริเวณพักผ่อน	1. ควรเพิ่มบริเวณพักผ่อน และสถานที่พักผ่อนที่เหมาะสมให้เพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว 2. บริเวณพักผ่อนควรจัดภูมิทัศน์ให้สวยงามและสอดคล้องกับเอกลักษณ์ท้องถิ่น
15	ระบบสาธารณูปโภค เช่น ประปา ไฟฟ้า	1. ควรปรับปรุงเรื่องระบบไฟฟ้าให้เพียงพอต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ที่	ด้าน	แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
16	การบำบัดน้ำทิ้ง	1. ควรมีการจัดการน้ำเสียที่ถูกหลักสุขาภิบาล เช่น มีทางระบายน้ำ มีตะแกรงสำหรับกรองขยะก่อนระบายน้ำทิ้ง การกำจัดน้ำทิ้งต้องไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อื่น หรือกระทบกระเทือนต่อการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทางระบายน้ำ เพื่อระบายน้ำที่ใช้แล้วสู่แหล่งรองรับน้ำทิ้ง ทางระบายน้ำนั้นต้องมีลักษณะที่สามารถตรวจสอบ และทำความสะอาดได้ โดยสะดวก และต้องวางตามแนวตรงที่สุดเท่าที่จะทำได้
17	วัสดุปูพื้นภายในบ่อน้ำร้อน	1. วัสดุปูพื้น ควรใช้วัสดุที่ง่ายต่อการทำความสะอาด และไม่ลื่น
18	ทางเดินภายในบ่อน้ำร้อน	1. ทางเดินภายในบริเวณที่ให้บริการต้องมีความสะอาด ปลอดภัย และมีแสงสว่างเพียงพอ
19	ระบบการจัดเก็บขยะ	1. ระบบการจัดเก็บขยะ และสิ่งปฏิกูล ควรมีที่รองรับขยะในบริเวณที่ให้บริการ ซึ่งมีสภาพดี มีฝาปิดไม่รั่วซึม ทำด้วยวัสดุคงทนแข็งแรง เช่น พลาสติก โลหะ เป็นต้น มีการป้องกันกลิ่น และน้ำฝน ต้องมีการระบายอากาศ และป้องกันน้ำเข้า ต้องจัดไว้ในที่ที่สามารถขนย้ายขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลได้โดยสะดวก 2. ควรมีการจัดการขนย้ายและกำจัดขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลให้เหมาะสม
20	ระยะห่างของห้องสุขากับบ่อน้ำพุร้อน	1. ห้องสุขาควรอยู่ห่างจากบ่อน้ำพุร้อน ไม่น้อยกว่า 10 เมตร และไม่ควรรอยู่สูงกว่าบ่อน้ำพุร้อน

3. แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่อยู่ในระดับสูง

จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจด้านป้ายสื่อความภายในบ่อน้ำร้อน ด้านเส้นทางคมนาคม ด้านการให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้บริการของเจ้าหน้าที่ ด้านการห้ามนำสัตว์เลี้ยงเข้าบริเวณบ่อน้ำพุร้อน ด้านระบบรักษาความปลอดภัย (เวรยาม) ด้านขนาดของบ่อแช่ ด้านการถ่ายเทอากาศ/แสงสว่าง และด้านทำเลที่ตั้ง อยู่ในระดับสูง (ตารางที่ 11) ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าสิ่งที่ควรพัฒนาเป็นลำดับแรก คือ ป้ายสื่อความภายในบ่อน้ำร้อน เส้นทางคมนาคม การให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้บริการของเจ้าหน้าที่ การห้ามนำสัตว์เลี้ยงเข้าบริเวณบ่อน้ำพุร้อน ระบบรักษาความปลอดภัย (เวรยาม) ขนาดของบ่อแช่ การถ่ายเทอากาศ/แสงสว่าง และทำเลที่ตั้ง ตามลำดับ สำหรับแนวทางการพัฒนาแสดงได้ดังตารางที่ 12

ตารางที่ 11 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดบริการโครงสร้างพื้นฐานที่อยู่ในระดับสูง

ที่	ด้าน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)
1	ป้ายสื่อความภายในบ่อน้ำร้อน	3.49
2	เส้นทางคมนาคม	3.55
3	การให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้บริการของเจ้าหน้าที่	3.57
4	ห้ามนำสัตว์เลี้ยงเข้าบริเวณบ่อน้ำพุร้อน	3.64
5	ระบบรักษาความปลอดภัย (เวรยาม)	3.74
6	ขนาดของบ่อแช่	3.79
7	ระบบถ่ายเทอากาศ/แสงสว่าง	3.98
8	ทำเลที่ตั้ง	4.05

ตารางที่ 12 แนวทางการพัฒนาการจัดบริการ โครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวจำแนกตาม
ความพึงพอใจระดับสูง

ที่	ด้าน	แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
1	ป้ายสื่อความภายในบ่อน้ำร้อน	1. ควรจัดให้มีป้ายแนะนำ หรือเตือน ทั้งภาษาไทยและอังกฤษเป็น เพื่อผู้ใช้บริการชาวต่างชาติ
2	เส้นทางคมนาคม	1. ควรดูแลรักษา ปรับปรุงเส้นทางคมนาคมให้ปลอดภัย และดูแลรักษาทางเข้าให้สวยงามอยู่เสมอ
3	การให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้บริการของเจ้าหน้าที่	1. ควรอบรมด้านภาษาเพิ่มเติมให้แก่เจ้าหน้าที่ที่คอยให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้บริการเพื่อเตรียมรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
4	ห้ามนำสัตว์เลี้ยงเข้าบริเวณบ่อน้ำพุร้อน	1. ควรมีบริการรับฝากสัตว์เลี้ยงบริเวณทางเข้าเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่นำสัตว์เลี้ยงมาด้วย
5	ระบบรักษาความปลอดภัย (เวรยาม)	1. ควรมีการจัดเวรยามดูแลรักษาความปลอดภัยรอบบริเวณ
6	ขนาดของบ่อแช่	1. ควรดูแลรักษาบ่อแช่ธรรมชาติให้คงอยู่ได้ยาวนานขึ้น
7	ระบบถ่ายเทอากาศ/แสงสว่าง	1. ควรปลูกต้นไม้เพิ่มเติมเพื่อให้อากาศร่มรื่นยิ่งขึ้น
8	ทำเลที่ตั้ง	1. ควรดูแลรักษาธรรมชาติอันสวยงามให้คงอยู่ดังเดิม

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ในการศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาจัดบริการ โครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว 3 ด้าน คือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย และด้านการรักษาความสะอาดในแหล่งน้ำพุร้อน หินดาต เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนา ประเด็นที่อยากจะเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป คือ

1. ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
2. ศึกษาผลกระทบ วิถีชีวิตของชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. บ้านกุ่มมั่ง [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 15 August 2009.

เข้าถึงได้จาก <http://kuimung.moobanthai.com>.

กรมป่าไม้. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 15 August 2009. เข้าถึงได้จาก

<http://www.forest.go.th/WEFCOM/Part2TAT.html>

กรรวิ กั้นเงิน. “ความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการพัฒนาสถานที่

ท่องเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2550.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กาญจนบุรี. กรุงเทพมหานคร : กองผลิตอุปกรณ์และเผยแพร่ ฝ่าย

บริการการตลาด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2550.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. ท่องเที่ยวภาคกลาง. กรุงเทพมหานคร : กองผลิตอุปกรณ์และ

เผยแพร่ ฝ่ายบริการการตลาด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2550.

นภคณ นพรัตน์. “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน:กรณีศึกษา

เทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอป่าซาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551.

นภัก วัฒนคุณ. “ความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว :กรณีเวียง

ท่ากาน ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่.” วิทยานิพนธ์ปริญญา

โทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.

นิรุริน ไล่พันธ์. “ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติภูจอง

นายอัย จังหวัดอุบลราชธานี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ

มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์

วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2548.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. ระเบียบวิธีวิจัยทางการท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : บริษัท

ธรรมสาร จำกัด, 2551.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. การพัฒนาและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด, 2549.

บุปผา วงษ์พันธุ์ทา. “การประเมินศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอหัวหิน จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.

ภนิตา ชัยปัญญา. “ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อกิจกรรมไร่นาสวนผสมภายใต้โครงการปรับ โครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรของจังหวัดเชียงราย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542.

วรรณภา วงษ์วานิช. ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.

วาลิกา แสนคำ. “การพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัด เชียงใหม่.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.

วิมลสิทธิ์ ทรัพย์งามกุล. พฤติกรรมมนุษย์กับการจัดการสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.

ศรัญญา วรากุลทิพย์. ปฏิสัมพันธ์อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ห้างหุ้นส่วนสามลดา, 2549.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. การบริหารการตลาดยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ เพชรจรัสแสงแห่งโลกธุรกิจ, 2546.

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ. กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540.

สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2549.

สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2549.

สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ. พฤติกรรมองค์กร : ทฤษฎีและการประยุกต์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. ข้อมูลจำนวนผู้เยี่ยมชมเยือน [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 18 September 2009. เข้าถึงได้จาก <http://www.tourism.go.th>.

สำนักงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว. คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2550.

สำนักงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว. คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2550.

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. คู่มือการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว โดยชุมชนอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2549.

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. คู่มือกรอบมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวน้ำพร้อนธรรมชาติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2548.

อรรถรรณ พันธุ์เนตร. “การประเมินความต้องการมีส่วนร่วมและความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวของประชาชน กรณีบ้านหาดไคร้ ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551.

ภาษาต่างประเทศ

Apple White, P.B. Organization Behavior. Englewood Cliffs: Prentice-Hall, 1965.

Gord, Carter V. Dictionary of Education. New York: McGraw-Hill Book Company, 1973.

Kotler Philip. Marketing Management: How to Create, Win and Dominate Market, A.R. Information & Publication, 1999.

McCormick, E. J., & Ilgen, D. R. Industrial psychology (7th ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1980.

มหาวิทยาลัยศิลปากร ภาคผนวก สงวนลิขสิทธิ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร ภาคผนวก ก สงวนลิขสิทธิ์
แบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษา

แบบสอบถามการวิจัยสำหรับนักท่องเที่ยว

เรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด (อุยมั่ง)

อ้างอิงจาก : (สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2549) และ (สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา 2548)

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด (อุยมั่ง) ตำบลหินดาด อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี

ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากท่านกรุณาตอบแบบสอบถาม เพื่อจักใช้ข้อมูลให้เป็นประโยชน์ในการเสนอแนะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวต่อไป

แบบสอบถามฉบับนี้มี 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยว

ขอขอบคุณในความกรุณาที่ให้ความร่วมมือการตอบแบบสอบถามครั้งนี้เป็นอย่างดี

จิราวรรณ กิ่งน้อย

ผู้วิจัย

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน [ ] หรือเติมข้อความลงในช่องว่างที่เว้นให้ตรง
ตามความเป็นจริงของท่าน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

1. เพศ

[ ] 1.1 ชาย

[ ] 1.2 หญิง

2. อายุ

[ ] 2.1 ต่ำกว่า 20 ปี

[ ] 2.2 20 – 30 ปี

[ ] 2.3 31 - 40 ปี

[ ] 2.4 41 - 50 ปี

[ ] 2.5 51 - 60 ปี

[ ] 2.6 มากกว่า 60 ปี

3. ระดับการศึกษา

[ ] 3.1 ประถมศึกษา

[ ] 3.2 มัธยมศึกษา

[ ] 3.3 อนุปริญญา

[ ] 3.4 ปริญญาตรี

[ ] 3.5 ปริญญาโท

[ ] 3.6 ปริญญาเอก

[ ] 3.7 อื่นๆ (โปรดระบุ).....

4. การประกอบอาชีพ

[ ] 4.1 นักเรียน/นักศึกษา

[ ] 4.2 ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ/ลูกจ้างรัฐ

[ ] 4.3 ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย

[ ] 4.4 พนักงาน/ลูกจ้างบริษัทเอกชน

[ ] 4.5 อื่นๆ (โปรดระบุ).....

5. รายได้ต่อเดือน

[ ] 5.1 ต่ำกว่า 10,000 บาท

[ ] 5.2 10,001-20,000 บาท

[ ] 5.3 20,001-30,000 บาท

[ ] 5.4 30,001-40,000 บาท

[ ] 5.5 40,001-50,000 บาท

[ ] 5.6 มากกว่า 50,000 บาท

6. ภูมิลำเนาของท่านในปัจจุบัน

[ ] 6.1 อยู่ในจังหวัดกาญจนบุรี

[ ] 6.2 อยู่ในจังหวัดอื่น

(โปรดระบุ).....

7. วัตถุประสงค์การเดินทาง

☐ 7.1 ท่องเที่ยว/พักผ่อน	☐ 7.2 ติดต่อธุรกิจ/เยี่ยมลูกค้า/ตรวจตลาด
☐ 7.3 ทัศนศึกษา	☐ 7.4 ปฏิบัติราชการ
☐ 7.5 เยี่ยมญาติ/เพื่อน	☐ 7.6 อื่นๆ (โปรดระบุ).....

8. ลักษณะการเดินทางของท่านในครั้งนี้

☐ 8.1 เดินทางคนเดียว	☐ 8.2 มากับญาติหรือคนในครอบครัว
☐ 8.3 มากับเพื่อน	☐ 8.4 อื่นๆ (โปรดระบุ).....

9. ชนิดของพาหนะที่ท่านใช้เดินทางในครั้งนี้

☐ 9.1 รถยนต์ส่วนตัว	☐ 9.2 รถบัสหรือรถตู้ของบริษัทนำเที่ยว
☐ 9.3 รถบัสหรือรถตู้ที่เช่าเหมา	☐ 9.4 รถโดยสารประจำทาง
☐ 9.5 รถไฟ	☐ 9.6 อื่นๆ (โปรดระบุ).....

10. ความถี่ในการเดินทางท่องเที่ยว

☐ 10.1 1 - 2 ครั้ง/ปี	☐ 10.2 3 - 4 ครั้ง/ปี
☐ 10.3 5 - 6 ครั้ง/ปี	☐ 10.4 7 - 8 ครั้ง/ปี
☐ 10.5 มากกว่า 9 ครั้งขึ้นไป/ปี	

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนลิขสิทธิ์

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว 3 ด้าน

ท่านมีความพึงพอใจด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย ด้านการรักษาความสะอาด ของแหล่งท่องเที่ยวหน้าพู่ร้อนหินดาด เพียงใด

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่าง ที่เห็นว่าตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด เพียงข้อเดียว

ข้อ	รายการ	ระดับความพึงพอใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวหน้าพู่ร้อนหินดาด						
1.1 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายนอกแหล่งท่องเที่ยวหน้าพู่ร้อนหินดาด						
1.	ทำเลที่ตั้ง					
2.	เส้นทางคมนาคม					
3.	บริเวณพักผ่อน					
4.	ร้านอาหารและร้านขายของ					
5.	ห้องสุขา					
6.	ลานจอดรถ					
7.	ศูนย์บริการข้อมูลและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น					
8.	ระบบสาธารณูปโภค					
9.	ห้องพยาบาล					
10.	ป้าย					
1.2 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยวหน้าพู่ร้อนหินดาด						
1.	ป้าย					
2.	ห้องผลัดเปลี่ยนเสื้อผ้า					
3.	ห้องอาบน้ำ					
4.	ห้องสุขา					
5.	บ่อล้างเท้า					
6.	บริเวณที่เก็บอุปกรณ์/เครื่องใช้					
7.	ระบบถ่ายเทอากาศ/แสงสว่าง					
8.	วัสดุปูพื้น					
9.	ทางเดิน					

ข้อ	รายการ	ระดับความพึงพอใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.2 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยววน้ำพุร้อนหินดาด						
10.	ขนาดของบ่อแช่					
11.	บ่อแช่น้ำพุร้อน					
2. ด้านความปลอดภัยในพื้นที่ให้บริการแหล่งน้ำพุร้อน						
2.1 ด้านความปลอดภัยภายนอกพื้นที่ให้บริการแหล่งน้ำพุร้อน						
1.	ระบบรักษาความปลอดภัย (เวรยาม)					
2.	ระบบป้องกันภัย เช่น สัญญาณเตือนภัย					
3.	ป้ายฉุกเฉิน					
2.2 ด้านความปลอดภัยภายในพื้นที่ให้บริการแหล่งน้ำพุร้อน						
1.	การให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้บริการของเจ้าหน้าที่					
2.	การควบคุมรักษาความปลอดภัยระหว่างให้บริการ เช่นการปฐมพยาบาลเบื้องต้น					
3. ด้านการรักษาความสะอาดในพื้นที่ให้บริการแหล่งน้ำพุร้อน						
3.1 ด้านการรักษาความสะอาดภายนอกพื้นที่ให้บริการแหล่งน้ำพุร้อน						
1.	ระบบการจัดเก็บขยะ					
2.	การบำบัดน้ำทิ้ง					
3.	เจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาด					
3.2 ด้านการรักษาความสะอาดภายในพื้นที่ให้บริการแหล่งน้ำพุร้อน						
1.	การจัดห้องเก็บอุปกรณ์					
2.	เจ้าหน้าที่ดูแลความสะอาดบ่อน้ำพุร้อน					
3.	ห้ามนำสัตว์เลี้ยงเข้าบริเวณบ่อน้ำพุร้อน					
4.	ระยะห่างของห้องสุขากับบ่อน้ำพุร้อน					
5.	ป้ายเตือนเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด					

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์
ภาคผนวก ข
แบบสำรวจที่ใช้ในการศึกษา

แบบสำรวจการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด (อุย่ม)

แบบสำรวจสำหรับผู้วิจัยในการสำรวจ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย ด้านการรักษาความสะอาด ของแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาด ว่ามีลักษณะอย่างไร มีความพร้อมสำหรับการรองรับนักท่องเที่ยวเพียงใด

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว.....

ประเภท.....

จุดเด่นของสถานที่ สิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้าชม ได้แก่ (อธิบายลักษณะเด่น)

.....
 .....

1. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาด

1.1 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายนอกแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนหินดาด

1. ทำเลที่ตั้ง

ถนน
ตำบล

อำเภอ..... จังหวัด.....

2. เส้นทางคมนาคม

- ความปลอดภัยในการเดินทาง [ ] ปลอดภัย [ ] ปลอดภัยในระดับปานกลาง
 [ ] ไม่ปลอดภัย

- ความสะดวกในการเดินทาง [ ] สะดวก [ ] สะดวกในระดับปานกลาง
 [ ] ไม่สะดวก

- ความแคบ/ความกว้างของเส้นทาง [ ] แคบเกินไป [ ] กว้างในระดับปานกลาง
 [ ] กว้างกำลังพอดี

- การเข้าถึง [ ] ง่าย [ ] ปานกลาง
 [ ] ยาก

เริ่มต้นจาก.....ระยะทาง.....กิโลเมตร

ระยะเวลาที่เดินทาง.....ชั่วโมง

จำนวนช่องทางจราจร.....

วัสดุก่อสร้างถนน [ ] ถนนคอนกรีต [ ] ถนนลาดยาง

[ ] ถนนลูกรัง [ ] ถนนดิน

3. บริเวณพักผ่อน

- ความเพียงพอ เพียงพอ เพียงพอในระดับปานกลาง
 ไม่เพียงพอ
- ที่ตั้งเหมาะสม เหมาะสม เหมาะสมในระดับปานกลาง
 ไม่เหมาะสม
- กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม กลมกลืน กลมกลืนในระดับปานกลาง
 ไม่กลมกลืน
- ความสวยงาม สวยงาม สวยงามในระดับปานกลาง
 ไม่สวยงาม
- ความร่มรื่น ร่มรื่น ร่มรื่นในระดับปานกลาง
 ไม่ร่มรื่น
- การกระจายตัว เพียงพอ เพียงพอในระดับปานกลาง
 ไม่เพียงพอ
- สิ่งอำนวยความสะดวกในบริเวณสถานที่พักผ่อนสำหรับคนพิการ
 มี มีในระดับปานกลาง
 ไม่มี
- สิ่งอำนวยความสะดวกในบริเวณสถานที่พักผ่อนสำหรับคนพิการ
 เหมาะสม เหมาะสมในระดับปานกลาง
 ไม่เหมาะสม

ลักษณะโดยทั่วไป

.....

.....

4. ร้านอาหารและร้านขายของที่ระลึก

ประเภทร้านค้า

* ร้านอาหารทั้งหมด จำนวน.....ร้าน

- ที่ตั้งร้านค้า เหมาะสม เหมาะสมในระดับปานกลาง
 ไม่เหมาะสม
- ความเพียงพอของจำนวนร้าน เพียงพอ เพียงพอในระดับปานกลาง
 ไม่เพียงพอ

- ความหลากหลาย หลากหลาย หลากหลายในระดับปานกลาง
 ไม่หลากหลาย
- ร้านอาหารประเภท.....จำนวน.....ร้าน
 ร้านอาหารประเภท.....จำนวน.....ร้าน
 ร้านอาหารประเภท.....จำนวน.....ร้าน
- ความสะอาด สะอาด สะอาดในระดับปานกลาง
 ไม่สะอาด
- รสชาติ อร่อย อร่อยในระดับปานกลาง
 ไม่อร่อย
- ราคา เหมาะสม เหมาะสมในระดับปานกลาง
 ไม่เหมาะสม
- ระยะเวลาการเปิดให้บริการ เปิดเวลา.....น. ถึง.....น.

* ร้านขายของที่ระลึก จำนวน.....ร้าน

- ที่ตั้งร้านค้า เหมาะสม เหมาะสมในระดับปานกลาง
 ไม่เหมาะสม
- ความเพียงพอของจำนวนร้าน เพียงพอ เพียงพอในระดับปานกลาง
 ไม่เพียงพอ
- ความหลากหลาย หลากหลาย หลากหลายในระดับปานกลาง
 ไม่หลากหลาย
- ร้านขายของที่ระลึก.....จำนวน.....ร้าน
 ร้านขายของที่ระลึก.....จำนวน.....ร้าน
 ร้านขายของที่ระลึก.....จำนวน.....ร้าน
- ความน่าสนใจของตัวสินค้า น่าสนใจ น่าสนใจในระดับปานกลาง
 ไม่น่าสนใจ
- ความสะอาด สะอาด สะอาดในระดับปานกลาง
 ไม่สะอาด
- รสชาติ อร่อย อร่อยในระดับปานกลาง
 ไม่อร่อย

- ราคา เหมาะสม เหมาะสมในระดับปานกลาง
 ไม่เหมาะสม

- ระยะเวลาการเปิดให้บริการ เปิดเวลา.....น. ถึง.....น.

- วัสดุอาคารสิ่งก่อสร้าง ปูน ไม้
 กระเบื้อง สังกะสี
 ใบบาก อื่น ๆ
 (ระบุ).....

5. ห้องสุขา

- ตำแหน่งที่ตั้ง เหมาะสม เหมาะสมในระดับปานกลาง
 ไม่เหมาะสม

- ความเพียงพอของจำนวนห้องสุขา เพียงพอ เพียงพอในระดับปานกลาง
 ไม่เพียงพอ

- ความสะอาดของห้องสุขา สะอาด ไม่สะอาด

- วัสดุสิ่งก่อสร้าง ปูน ไม้
 กระเบื้อง สังกะสี
 ใบบาก อื่น ๆ
 (ระบุ).....

- สุขภัณฑ์ที่ใช้ ชักโครก ตักราด

- ความคงทนถาวร ถาวร ชั่วคราว

- มีห้องสุขาสำหรับผู้พิการหรือไม่ มี มีในระดับปานกลาง
 ไม่มี

จำนวนห้องสุขามีทั้งหมด.....แห่ง รวมห้องสุขาทั้งหมด.....ห้อง

จำนวนห้องสุขาสำหรับผู้พิการมีทั้งหมด.....แห่ง

รวมห้องสุขาสำหรับผู้พิการทั้งหมด.....ห้อง

6. ลานจอดรถ

- ตำแหน่งที่ตั้ง เหมาะสม เหมาะสมในระดับปานกลาง
 ไม่เหมาะสม

- ความเพียงพอ เพียงพอ เพียงพอในระดับปานกลาง
 ไม่เพียงพอ

- ความปลอดภัย ปลอดภัย ปลอดภัยในระดับปานกลาง
 ไม่ปลอดภัย
- มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการหรือไม่ มี มีในระดับปานกลาง
 ไม่มี

สภาพโดยทั่วไป

.....
.....

7. ศูนย์บริหารข้อมูลและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

- ศูนย์บริหารข้อมูลและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นบริเวณแหล่งท่องเที่ยว มี ไม่มี
- ความเหมาะสมของข้อมูล เหมาะสม เหมาะสมในระดับปานกลาง
 ไม่เหมาะสม
- ความเพียงพอของข้อมูล เพียงพอ เพียงพอในระดับปานกลาง
 ไม่เพียงพอ
- ความสะดวกในการให้บริการด้านข้อมูล สะดวก สะดวกในระดับปานกลาง
 ไม่สะดวก

สภาพโดยทั่วไป

.....
.....

8. ระบบสาธารณูปโภค

- ไฟฟ้า เพียงพอ เพียงพอในระดับปานกลาง
 ไม่เพียงพอ
- ประปา มี มีในระดับปานกลาง
 ไม่มี
- ตู้โทรศัพท์สำหรับบริการนักท่องเที่ยว มี มีในระดับปานกลาง
 ไม่มี
- สัญญาณโทรศัพท์มือถือ มี มีในระดับปานกลาง
 ไม่มี

- Internet [ ] มี [ ] มีในระดับปานกลาง
[ ] ไม่มี

สภาพโดยทั่วไป

.....
.....

9. ห้องพยาบาล (การให้บริการ)

- ห้องพยาบาลบริเวณแหล่งท่องเที่ยว [ ] มี [ ] ไม่มี
- ตำแหน่งที่ตั้ง [ ] เหมาะสม [ ] เหมาะสมในระดับปานกลาง
[ ] ไม่เหมาะสม
- ความสะอาดได้มาตรฐาน [ ] สะอาด [ ] สะอาดในระดับปานกลาง
[ ] ไม่สะอาด
- ความพร้อมของบุคลากร [ ] เพียงพอ [ ] เพียงพอในระดับปานกลาง
[ ] ไม่เพียงพอ
- ความพร้อมของเวชภัณฑ์ [ ] เพียงพอ [ ] เพียงพอในระดับปานกลาง
[ ] ไม่เพียงพอ

สภาพโดยทั่วไป

.....
.....

10. ป้ายบอกทางภายนอก

- การออกแบบให้เหมาะสมกับพื้นที่ [ ] เหมาะสม [ ] เหมาะสมในระดับปานกลาง
[ ] ไม่เหมาะสม
- บริเวณที่ตั้งของป้ายบอกทาง [ ] เหมาะสม [ ] เหมาะสมในระดับปานกลาง
[ ] ไม่เหมาะสม
- ความชัดเจนของป้ายบอกทาง [ ] ชัดเจนดี [ ] ชัดเจนในระดับปานกลาง
[ ] ไม่ชัดเจน
- จำนวนของป้ายบอกทาง [ ] เพียงพอ [ ] เพียงพอในระดับปานกลาง
[ ] ไม่เพียงพอ

- การสื่อความหมาย สื่อความหมายชัดเจน
 สื่อความหมายชัดเจนในระดับปานกลาง
 สื่อความหมายไม่ชัดเจน

สภาพโดยทั่วไป

.....
 .....

1.2 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนหินดาด

1. ป้ายบอกจุดต่างๆ ภายในบริเวณบ่อน้ำพุร้อน

- บริเวณที่ตั้งของป้ายบอกจุดต่าง ๆ ในน้ำพุร้อน

- เหมาะสม เหมาะสมในระดับปานกลาง

ไม่เหมาะสม

- ความชัดเจนของป้ายบอกจุดต่าง ๆ บริเวณน้ำพุร้อน

- ชัดเจนดี ชัดเจนในระดับปานกลาง

ไม่ชัดเจน

- จำนวนของป้ายบอกจุดต่าง ๆ บริเวณน้ำพุร้อน

- เพียงพอ เพียงพอในระดับปานกลาง

ไม่เพียงพอ

- การสื่อความหมาย

- สื่อความหมายชัดเจน

สื่อความหมายชัดเจนในระดับปานกลาง

สื่อความหมายไม่ชัดเจน

สภาพโดยทั่วไป

.....
 .....

2. ห้องผลิตเปลี่ยนเสื้อผ้า

- ความเพียงพอ เพียงพอ เพียงพอในระดับปานกลาง
 ไม่เพียงพอ
- วัสดุสิ่งก่อสร้าง ปูน ไม้
 กระเบื้อง สังกะสี
 ไม้จาก อื่น ๆ
 (ระบุ).....
- ความคงทนถาวร ถาวร ชั่วคราว
- บริเวณที่ตั้ง เหมาะสม เหมาะสมในระดับปานกลาง
 ไม่เหมาะสม
- ความปลอดภัย ปลอดภัย ปลอดภัยในระดับปานกลาง
 ไม่ปลอดภัย

จำนวนห้องผลิตเปลี่ยนเสื้อผ้ามีทั้งหมด.....แห่ง

รวมห้องผลิตเปลี่ยนเสื้อผ้าทั้งหมด.....ห้อง

สภาพโดยทั่วไป

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

3. ห้องอาบน้ำ

- ความเพียงพอ เพียงพอ เพียงพอในระดับปานกลาง
 ไม่เพียงพอ
- วัสดุสิ่งก่อสร้าง ปูน ไม้
 กระเบื้อง สังกะสี
 ไม้จาก อื่น ๆ
 (ระบุ).....
- ความคงทนถาวร ถาวร ชั่วคราว
- ความสะอาด สะอาด สะอาดในระดับปานกลาง
 ไม่สะอาด
- บริเวณที่ตั้ง เหมาะสม เหมาะสมในระดับปานกลาง
 ไม่เหมาะสม

- ความปลอดภัย ปลอดภัย ปลอดภัยในระดับปานกลาง
 ไม่ปลอดภัย

จำนวนห้องอาบน้ำมีทั้งหมด.....แห่ง

รวมห้องอาบน้ำทั้งหมด.....ห้อง

สภาพโดยทั่วไป

.....
 .....

4. ห้องสุขาในบริเวณห้องอาบน้ำ

- ตำแหน่งที่ตั้ง เหมาะสม เหมาะสมในระดับปานกลาง
 ไม่เหมาะสม

- ความเพียงพอของจำนวนห้องสุขา เพียงพอ เพียงพอในระดับปานกลาง
 ไม่เพียงพอ

- ความสะอาดของห้องสุขา สะอาด สะอาดในระดับปานกลาง
 ไม่สะอาด

- วัสดุสิ่งก่อสร้าง ปูน ไม้

กระเบื้อง สังกะสี

ไม้ฉาก อื่น ๆ

(ระบุ).....

- สุขภัณฑ์ที่ใช้ ชักโครก ตักราด

- ความคงทนถาวร ถาวร ชั่วคราว

- มีห้องสุขาสำหรับผู้พิการหรือไม่ มี มีในระดับปานกลาง
 ไม่มี

จำนวนห้องสุขามีทั้งหมด.....แห่ง รวมห้องสุขาทั้งหมด.....ห้อง

จำนวนห้องสุขาสำหรับผู้พิการมีทั้งหมด.....แห่ง

รวมห้องสุขาสำหรับผู้พิการทั้งหมด.....ห้อง

5. บ่อล้างเท้า

- ตำแหน่งที่ตั้ง เหมาะสม เหมาะสมในระดับปานกลาง
 ไม่เหมาะสม
- ความเพียงพอ เพียงพอ เพียงพอในระดับปานกลาง
 ไม่เพียงพอ
- ความสะอาดของบ่อล้างเท้า สะอาด สะอาดในระดับปานกลาง
 ไม่สะอาด

จำนวนบ่อล้างเท้ามีทั้งหมด.....แห่ง

.....

.....

6. บริเวณที่เก็บอุปกรณ์/เครื่องใช้

- ตำแหน่งที่ตั้ง เหมาะสม เหมาะสมในระดับปานกลาง
 ไม่เหมาะสม
- ความเพียงพอ เพียงพอ เพียงพอในระดับปานกลาง
 ไม่เพียงพอ

.....

.....

7. ระบบถ่ายเทอากาศ/แสงสว่าง

- ความเหมาะสม เหมาะสม เหมาะสมในระดับปานกลาง
 ไม่เหมาะสม

.....

.....

8. วัสดุปูพื้นบริเวณภายในบ่อน้ำพุร้อน

- ความเหมาะสม เหมาะสม เหมาะสมในระดับปานกลาง
 ไม่เหมาะสม
- วัสดุก่อสร้างพื้น พื้นปูน พื้นกระเบื้อง
 พื้นลูกรัง พื้นดิน

- ความปลอดภัย ปลอดภัย ปลอดภัยในระดับปานกลาง
 ไม่ปลอดภัย

.....
 .....

9. ทางเดินภายในบริเวณแหล่งน้ำพุร้อน

- ความเหมาะสม เหมาะสม เหมาะสมในระดับปานกลาง
 ไม่เหมาะสม
- ความปลอดภัย ปลอดภัย ปลอดภัยในระดับปานกลาง
 ไม่ปลอดภัย
- วัสดุก่อสร้างทางเดิน คอนกรีต ลาดยาง
 ลูกรัง ดิน
 อื่นๆ (ระบุ.....)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

10. ขนาดของบ่อแช่

- ความเหมาะสม เหมาะสม เหมาะสมในระดับปานกลาง
 ไม่เหมาะสม
- ความกว้างของบ่อแช่รวม.....เมตร
- ความลึกของบ่อแช่รวม.....เมตร
- ความกว้างของบ่อแช่ส่วนตัว.....เมตร
- ความลึกของบ่อแช่ส่วนตัว.....เมตร

สภาพโดยทั่วไป

.....
 .....

11. จำนวนบ่อแช่น้ำพุร้อน

- ความเพียงพอ เพียงพอ เพียงพอในระดับปานกลาง
 ไม่เพียงพอ
- จำนวนบ่อแช่รวมมีทั้งหมด.....บ่อ
- จำนวนบ่อแช่ส่วนตัวมีทั้งหมด.....บ่อ

สภาพโดยทั่วไป

.....

.....

2. ด้านความปลอดภัยในพื้นที่ให้บริการแหล่งน้ำพุร้อน

2.1 ด้านความปลอดภัยภายนอกพื้นที่ให้บริการแหล่งน้ำพุร้อน

1. ระบบรักษาความปลอดภัย (เวรยาม)

- ความปลอดภัย ปลอดภัย ปลอดภัยในระดับปานกลาง
 ไม่ปลอดภัย
- มีเจ้าหน้าที่.....คน
- ตำแหน่งที่ตั้งของป้อมยาม เหมาะสม เหมาะสมในระดับปานกลาง
 ไม่เหมาะสม

ตั้งอยู่บริเวณใดบ้าง.....

จำนวนทั้งหมด.....จุด

2. ระบบป้องกันภัย เช่น สัญญาณเตือนภัย หรืออื่นๆ

- ระบบป้องกันภัย เช่น สัญญาณเตือนภัย มี มีในระดับปานกลาง
 ไม่มี

ตั้งอยู่บริเวณใดบ้าง.....

จำนวนทั้งหมด.....จุด

3) ป้ายฉุกเฉิน

- ป้ายฉุกเฉิน มี มีในระดับปานกลาง
 ไม่มี

- ตำแหน่งของป้าย เหมาะสม เหมาะสมในระดับปานกลาง
 ไม่เหมาะสม
- ความชัดเจนของป้าย ชัดเจนดี ชัดเจนดีในระดับปานกลาง
 ไม่ชัดเจน

ตั้งอยู่บริเวณใดบ้าง.....

จำนวนทั้งหมด.....จุด

2.2 ด้านความปลอดภัยภายในพื้นที่ให้บริการแหล่งน้ำพุร้อน

1. การให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้บริการของเจ้าหน้าที่

- มีเจ้าหน้าที่เพียงพอกับการให้บริการหรือไม่

เพียงพอ เพียงพอในระดับปานกลาง

ไม่เพียงพอ

มีเจ้าหน้าที่.....คน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

2. การควบคุมรักษาความปลอดภัยระหว่างให้บริการ เช่นการปฐมพยาบาลเบื้องต้น

- มีจุดให้บริการปฐมพยาบาลเบื้องต้นหรือไม่ มี ไม่มี

- มีเจ้าหน้าที่ให้บริการปฐมพยาบาลเพียงพอกับการให้บริการหรือไม่

เพียงพอ เพียงพอในระดับปานกลาง

ไม่เพียงพอ

3. ด้านการรักษาความสะอาดในพื้นที่ให้บริการแหล่งน้ำพุร้อน

3.1 ด้านการรักษาความสะอาดภายนอกพื้นที่ให้บริการแหล่งน้ำพุร้อน

1. ระบบการจัดเก็บขยะ

- ถังขยะ เพียงพอ เพียงพอในระดับปานกลาง

ไม่เพียงพอ

จำนวนถังขยะ.....ถัง

มีระบบการรวบรวมและขนย้ายขยะออกจากพื้นที่อย่างไร

.....

.....

2. การบำบัดน้ำทิ้ง

- มีการบำบัดน้ำทิ้ง มี ไม่มี

บำบัดน้ำทิ้งวันละ.....ครั้ง

มีปัญหาหรือไม่

.....

.....

3. เจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาด

- ความเพียงพอ เพียงพอ เพียงพอในระดับปานกลาง

ไม่เพียงพอ

จำนวนเจ้าหน้าที่ที่ดูแลรักษาความสะอาด.....คน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

.....

.....

3.2 ด้านการรักษาความสะอาดภายในพื้นที่ให้บริการแหล่งน้ำพุร้อน

1. การจัดห้องเก็บอุปกรณ์ทำความสะอาด เช่น ไม้กวาด ที่ดักขยะ รถเข็น

- ห้องที่ใช้จัดเก็บอุปกรณ์ทำความสะอาด

เพียงพอ เพียงพอในระดับปานกลาง

ไม่เพียงพอ

- บริเวณที่ตั้งห้องเก็บอุปกรณ์ เหมาะสม เหมาะสมในระดับปานกลาง

ไม่เหมาะสม

.....

.....

2. เจ้าหน้าที่ดูแลความสะอาดบ่อน้ำพุร้อน

- เจ้าหน้าที่ดูแลความสะอาดบ่อน้ำพุร้อน

[ ] เพียงพอ [ ] เพียงพอในระดับปานกลาง

[ ] ไม่เพียงพอ

มีเจ้าหน้าที่ดูแลความสะอาดบ่อน้ำพุร้อนจำนวน.....คน

.....

.....

3. ห้ามนำสัตว์เลี้ยงเข้าบริเวณบ่อน้ำพุร้อน

- มีการติดป้ายบอกหรือไม่

[ ] มี [ ] ไม่มี

- จุดติดตั้งป้าย

[ ] เหมาะสม [ ] เหมาะสมในระดับปานกลาง

[ ] ไม่เหมาะสม

มีการฝ่าฝืนหรือไม่

.....

.....

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

4. ระยะห่างของห้องสุขากับบ่อน้ำพุร้อน

- ระยะห่างของห้องสุขากับบ่อน้ำพุร้อน

[ ] เหมาะสม [ ] เหมาะสมในระดับปานกลาง

[ ] ไม่เหมาะสม

ระยะห่างของห้องสุขากับบ่อน้ำพุร้อน.....เมตร

.....

.....

5. ป้ายเตือนเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด

- ป้ายเตือนเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด

[ ] เพียงพอ [ ] เพียงพอในระดับปานกลาง

[ ] ไม่เพียงพอ

- จุดติดตั้งป้าย

[ ] เหมาะสม [ ] เหมาะสมในระดับปานกลาง

[ ] ไม่เหมาะสม

.....

.....

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาคผนวก ค

แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการศึกษา

แบบสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลหินดาด แหล่งน้ำพุร้อนหินดาด (อุย่มง)
เรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด (อุย่มง)

แบบสัมภาษณ์สำหรับสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลหินดาด ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับนโยบายหรือแผนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในแหล่งน้ำพุร้อนหินดาดในอนาคต รวมถึงสภาพปัญหา อุปสรรคในการพัฒนาแหล่งน้ำพุร้อนหินดาดในปัจจุบัน

หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลแหล่งท่องเที่ยว .....

ตำแหน่งในหน่วยงานของท่าน.....

จำนวนเจ้าหน้าที่ประจำ ..... คน

จำนวนลูกจ้างประจำ ..... คน

จำนวนลูกจ้างชั่วคราว ..... คน

รวมทั้งหมด ..... คน

ช่วงเวลาให้บริการ .....

อัตราค่าใช้บริการแหล่งท่องเที่ยว.....บาท/คน

เก็บโดย.....

ความหนาแน่นของนักท่องเที่ยว ในวันเสาร์-อาทิตย์ ในฤดูกาลท่องเที่ยว

แออัดมาก   ค่อนข้างแออัด   ไม่แออัด

.....

.....

ท่านคิดว่าจุดเด่นของสถานที่ สิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้าชม ได้แก่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ท่านคิดว่ามีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรในการพัฒนาการท่องเที่ยวแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด

- ปัญหาด้านการดำเนินการ

.....

.....

.....

.....

.....

- ปัญหาด้านการดูแลรักษา การทะนุบำรุง การฟื้นฟู การพัฒนา

.....

.....

.....

.....

.....

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

- ปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์

.....

.....

.....

.....

.....

- ปัญหาด้านงบประมาณ

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์กลุ่มผู้ประกอบการในแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด (อุย่ม้ง)
เรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด (อุย่ม้ง)

แบบสัมภาษณ์สำหรับสัมภาษณ์กลุ่มผู้ประกอบการในแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจร้านอาหาร และร้านจำหน่ายของที่ระลึก ในแหล่งน้ำพุร้อนหินดาด รวมทั้งปัญหา และอุปสรรคในการประกอบธุรกิจ

ประเภทธุรกิจ .....

ความหนาแน่นของนักท่องเที่ยว ในวันจันทร์ - ศุกร์

แออัดมาก ค่อนข้างแออัด ไม่แออัด

.....
.....

ความหนาแน่นของนักท่องเที่ยว ในวันเสาร์-อาทิตย์ ในฤดูกาลท่องเที่ยว

แออัดมาก ค่อนข้างแออัด ไม่แออัด

.....
.....

ท่านคิดว่าจำนวนของนักท่องเที่ยวมีผลต่อการประกอบธุรกิจของท่านหรือไม่

.....
.....
.....
.....
.....
.....

ท่านคิดว่ามีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรในประกอบธุรกิจของท่าน

- ปัญหาด้านการดำเนินการ

.....

.....

.....

.....

.....

- ปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์

.....

.....

.....

.....

.....

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

- ปัญหาอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

.....

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติส่วนตัว

ชื่อ – สกุล

นางสาวจิราวรรณ กิ่งน้อย

วัน เดือน ปี เกิด

วันอังคารที่ 28 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2526

ที่อยู่

บ้านเลขที่ 9 ถนนเทศบาล 2 ตำบลสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง
จังหวัดสุพรรณบุรี 72110

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2548

ปริญญาวิทยาศาสตรและเทคโนโลยีการอาหาร (วทบ.) มหาวิทยาลัยราชภัฏ
บ้านสมเด็จเจ้าพระยา

พ.ศ. 2551

ศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและ
ภาคเอกชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์